

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ**

**DÜNYADAKİ VE ÜLKEMİZDEKİ SU YÖNETİMİ
MEVZUATI VE İDARİ YAPILANMASININ
KIYASLANARAK İDEALİZE EDİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

FARUK DİKMEN

Tez Danışmanı: Prof.Dr.Adem ESEN

İSTANBUL, 2012

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENT SİSTEMLERİ VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı:Dünyada ve Ülkemizdeki Su Yönetimi Mevzuatı ve İdari Yapılanmasının
Kıyaslanarak İdealize Edilmesi

Öğrencinin Adı Soyadı: Faruk DİKMEN
Tez Savunma Tarihi: 12.06.2012

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri
Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç.Dr. Tunç BOZBURA
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Prof.Dr. Mustafa ILICALI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli
görölmüş ve kabul edilmiştir.

_____
Jüri Üyeleri

_____
İmzalar

Tez Danışmanı
Prof.Dr.Adem ESEN

Üye
Yrd.Doç.Dr.Nilgün CAMKESEN

Üye
Dr.Ramazan YÜKSEL

ÖNSÖZ

Dünyada su yönetiminin önemi artan çevre sorunları ile her geçen gün artmakta ve üzerinde sürdürülebilir politikalar geliştirilmektedir.

Bu çalışmada Avrupa Birliği uyum yasaları ile gündemimize giren Ulusal Su Yönetimimizin gözden geçirilmesi konusunda, mevcut yasal düzenlemeler incelenmiş ve ülkemizdeki su yönetimi mevzuatı ve idari yapılanması ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dünyadaki ve ülkemizdeki farklılıklar ortaya konularak olması gereken hakkında bir yargıya varılmaya çalışılmıştır.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana yol gösteren tüm hocalarıma, özellikle son bir yıl içerisinde konu seçimimde bana yön veren ve seçtiğim konuda beni her zaman özveri ile yönlendiren çok değerli hocam Prof.Dr.Adem ESEN'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca hazırlamış olduğum bu çalışmayı, uğraşlarım esnasında maddi ve manevi desteklerini hissettiğim aileme ithaf ederim.

Haziran 2012

Faruk Dikmen

ÖZET

DÜNYADAKİ VE ÜLKEMİZDEKİ SU YÖNETİMİ MEVZUATI VE İDARİ YAPILANMASININ KIYASLANARAK İDEALİZE EDİLMESİ

Faruk Dikmen

Kentsel Sistemler Ve Ulaştırma Yönetimi

Tez Danışmanı: Prof.Dr.Adem Esen

Haziran 2012, 137 sayfa

Suyun yönetimi değerlendirilirken bugün, temiz suyunda kısıtlı ve tükenebilir olduğu, korunması ve geliştirilmesi anlayışı ile yaklaşılmaktadır. Bunun nedeni, tüm dünya insanların ortak zenginliği olan temiz suyun hızla tükenmekte olduğunun bu dönemde daha iyi anlaşılmasıdır.

Su yönetiminin amacı; su varlıkları kavramının tanımı ve türlerinin belirlenmesi, sular üzerindeki mülkiyet ve tasarruf yetkileri ile hakimiyet ilişkileri, sulardan yararlanma biçiminin ortaya konması, su planlamasına ilişkin hükümler koyma, su idareleri ile ilgili düzenlemeler yapma, su sicilinin tespiti, taşkın kontrolü, suların bakımı ve korunmasıdır.

Bu çalışmada; dünyada ve ülkemizdeki su yönetimi mevzuatı incelenmiş, su yönetimi idarelerinin yapılanması irdelenmiş ve ülkemizin bu konudaki mevcut durumu ortaya konularak olması gereken hakkında bir yargıya ulaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Temiz Su, Su Yönetimi, Su Yönetimi Mevzuatı, Su Yönetimi İdareleri

ABSTRACT

COMPARING WATER MANAGEMENT LEGISLATION AND WATER MANAGEMENT AUTHORITIES BETWEEN IN THE WORLD AND OUR COUNTRY FOR REACHING IDEAL

Faruk Dikmen

Urban Systems and Transportation Management

Thesis Supervisor: Prof.Dr.Adem ESEN

Haziran 2012, 137 pages

Water management is now approached with the understanding that the clean water is also limited and may drain of its resources and that therefore it must be protected and developed. The reason for this is that people are now more aware of the fact that clean water resources, the common wealth of all the people of the world, are rapidly depleting.

The purpose of the water management is to define the concept of water resources and establish the types that exist, to describe the ownership and disposition rights over waters, define the manner of benefiting from waters, establish provisions pertaining to water planning, make arrangements with the relevant water associations, establish the water registry, take measures against floods, and maintain and protect the waters.

This study examined the water management legislation in the world and in our country, our country was examined, and construction of water management authorities should be putting forward about the current status of this issue tried to reach a conclusion.

Keywords: Clean Water, Water Management, , Water Management Legislation,
Water Management Authorities

İÇİNDEKİLER

TABLolar	x
ŞEKİLLER	xi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR TARAMASI	4
2.1 TARİHTE SUYUN YÖNETİMİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER	4
2.1.1 İlk Hukuk Sistemlerinde Su	4
2.1.1.1 Tarih öncesindeki dönemlerde su	4
2.1.1.2 Roma hukukunda su	5
2.1.1.3 Germen hukukunda su	5
2.1.1.4 İslam hukukunda su	7
2.1.1.5 Osmanlı devlet hukukunda su	10
2.2 DÜNYA DİNLERİNDE SU	12
2.2.1 Musevilik ve Hıristiyanlıkta Su	12
2.2.2 İslam Dininde Su	13
3. VERİ VE YÖNTEM	16
3.1 TÜRKİYEDE SU MEVZUATI	16
3.2 TÜRKİYEDE SU MEVZUATINDAKİ HÜKÜMLERE GENEL BİR BAKIŞ	22
3.2.1 T.C. Anayasası	23
3.2.2 Türk Medeni Kanunu	23
3.2.3 Yeraltı Suları Hakkında Kanun	27
3.2.4 Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun	28
3.2.5 Belediye Teşkilatı Olan Yerleşim Yerlerinde İçme Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun	30
3.2.6 Belediye Kanunu	32
3.2.7 Büyükşehir Belediye Kanunu	34
3.2.8 İl Özel İdaresi Kanunu	35

3.2.9 İSKİ Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun.....	36
3.2.9.1 Su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlüğü teşkilat yönetmeliği	38
3.2.9.2 Tarifeler yönetmeliği.....	39
3.2.9.3 Havza koruma yönetmeliği.....	39
3.2.9.4 Yeraltı suyunun satışı, taşınması, tüketilmesi ve denetlenmesi esaslarını belirleyen yönetmelik.....	39
3.2.10 Toplu Konut Kanunu	40
3.2.11 Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	40
3.2.12 Çevre Kanunu	42
3.2.13 Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği.....	44
3.1.14 Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Havzalarda Özel Hüküm Belirleme Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği.....	44
3.2.15 Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği.....	45
3.2.16 İmar Kanunu	45
3.2.17 Umumi Hıfzıssıhha Kanunu	47
3.2.18 Türk Ceza Kanunu.....	49
3.2.19 Köy İçme Suları Hakkında Kanun	50
3.2.20 Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	50
3.2.21 Kıyı Kanunu.....	52
3.2.22 Karasuları Kanunu	52
3.2.23 Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	52
3.2.24 Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	53
3.2.25 İller Bankası Kanunu	54
3.2.26 Kalkınma Planları	55
3.2.27 Turizmi Teşvik Kanunu.....	57
3.2.28 Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu	58

3.3 TÜRKİYEDE SU YÖNETİMİNDEKİ İDARİ YAPILANMA.....	59
3.3.1 Tarihi Süreç İçerisinde Su Yönetiminde Yetkili Kurum Ve Kuruluşlar	59
3.3.2 Merkezi Yapı.....	68
3.3.3 Yerel Yapı.....	74
3.3.3.1 Köyler	74
3.3.3.2 Mahalli idare birlikleri.....	76
3.3.3.3 Belediyeler	78
3.3.3.4 Büyükşehir belediyeleri.....	80
3.4 AVRUPA BİRLİĞİ SU POLİTİKASI	81
3.4.1 Avrupa Birliği Su Mevzuatı.....	82
3.4.2 Yüzey Suyu Kalitesine İlişkin Konsey Direktifi	87
3.4.3 Yüzme Sularının Kalitesine İlişkin Konsey Direktifi.....	87
3.4.4 Bazı Tehlikeli Maddelerin Su Ortamlarına Deşarjına İlişkin Konsey Direktifi.....	88
3.4.5 Klor Alkali Elektroliz Endüstrisinin Civa Deşarjlarına İlişkin Konsey Direktifi	89
3.4.6 Kadmiyum Deşarjlarına İlişkin Konsey Direktif	89
3.4.7 Hekzaklorosikloheksanın Deşarjına İlişkin Konsey Direktifi.....	90
3.4.8 Klor Alkali Elektroliz Endüstrisi Haricindeki Sektörlerden Kaynaklanan Civa Deşarjına İlişkin Konsey Direktifi	90
3.4.9 Topluluk İçinde Yüzey Sularının Kalitesine İlişkin Bilgi Değişimi İçin Ortak Bir Prosedür Kurulmasına Dair Konsey Kararı	90
3.4.10 Balık Yaşamının Desteklenmesine İlişkin Konsey Direktifi.....	91
3.4.11 Kabuklu Canlıların Yaşadığı Sulara İlişkin Konsey Direktifi	92
3.4.12 Yeraltı Sularının Bazı Tehlikeli Maddelerin Neden Olduğu Kirliliğe İlişkin Konsey Direktifi.....	93
3.4.13 Tarımsal Kaynaklardan Gelen Nitratın Sebep Olduğu Kirliliğe İlişkin Konsey Direktifi	93
3.4.14 Kentsel Atık Su Arıtımına İlişkin Konsey Direktifi	94
3.4.15 İnsani Tüketim Amaçlı Suyun Kalitesine İlişkin Konsey Direktifi	95

3.4.16 Su Politikası Alanında Topluluk Eylem Çerçevesi Oluşturan Direktifi.....	96
3.5 AVRUPA BİRLİĞİNDE SU YÖNETİMİNE İLİŞKİN KURUMSAL YAPI.....	97
3.5.1 Fransa Su Yönetimi.....	101
3.5.2 Almanya Su Yönetimi	105
3.5.3 İspanya'nın AB Su Çerçeve Yasasına Uyum Süreci ve Su Yönetimi.....	113
3.6.SU YÖNETİMİ İLE İLGİLİ KÜRESEL POLİTİKALAR	116
3.6.1 Birleşmiş Milletler(BM) Politikaları.....	116
3.6.2. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü(OECD) Politikaları.....	118
3.6.3 Dünya Bankası Politikaları.....	119
4. BULGULAR	120
4.1 TÜRKİYEDEKİ SU YÖNETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR.....	120
4.2 TÜRKİYENİN AVRUPA SU YÖNETİMİ MÜKTESABATINA UYUM DURUMU.....	122
4.2.1 Ülkemizin AB'nin SÇY'na Yasal Mevzuat Açısından Uyumunda Olumlu ve Olumsuz Yönler	127
4.2.2 Ülkemizin AB'nin SÇY'na Kurumsal Yapı Açısından Uyumunda Olumlu ve Olumsuz Yönler	131
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	134
KAYNAKÇA	137

TABLÖLAR

Tablo 3.1: Su yönetimi kurumlarının görev ve yetkileri	66
Tablo 4.1: Türkiye de su yönetiminde karşılaşılan sorunlar	121
Tablo 4.2: AB mevzuatına uyum yaklaşımı	123

ŞEKİLLER

Şekil 3.1: Su yönetim kuruluşlarının merkez ve taşra teşkilatları	69
Şekil 3.2: AB su politikasına ilişkin yasal düzenlemeler	84
Şekil 4.1: Ulusal Platformun üzerinde çalıştığı su yasası	125
Şekil 4.2: Su yönetim planlama organizasyonu	125

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
BM	:	Birleşmiş Milletler
CLE	:	Fransa Yerel Su Komisyonu
ÇOB	:	Çevre ve Orman Bakanlığı
DDEA	:	Fransa Vilayet Malzeme ve Tarım Müdürlükleri
DREAL	:	Fransa Çevre, Planlama ve Konut Bölge Müdürlüğü
DSİ	:	Devlet Su İşleri
EC	:	European Commission
M.Ö	:	Milattan Önce
İSKİ	:	İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
KHGM	:	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
OSB	:	Organize Sanayi Bölgeleri
OECD	:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
ONEMA	:	Fransa Ulusal Su ve Su Ortamları Dairesi
SAGE	:	Fransa Su Düzenleme ve Yönetim Şeması
SÇD	:	Su Çerçeve Direktifi
SDAGE	:	Fransa Su Düzenleme ve Yönetim Direktör Şeması
T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
TÇV	:	Türkiye Çevre Vakfı
TMK	:	Türk Medeni Kanunu
TSE	:	Türk Standartları Enstitüsü
yy	:	Yüzyıl

1. GİRİŞ

Su, dünyada sadece insan ırkının değil içinde hayatı barındıran ne küçük canlı organizmaların bile vazgeçilmezidir. Dünyanın oluşumundan günümüze kadar kendi döngüsünü devam ettire gelmiş, yaşamın en temel taşı olmuştur. Ancak dünyanın var oluşundan bu yana, günümüzdeki kadar tahrip edildiği ve hor kullanıldığı bir dönemi yaşamamıştır.

İnsanlık, kurmuş ilk yerleşim biriminden günümüze kadarki tüm yerleşkelerinde suya kolay ulaşımı hep bir zenginlik olarak görmüştür. Mistik anlamda da su insanlık için her zaman yüce bir anlam taşımıştır. İlahi olmayan dinlerde dahi kendine bir yer bulmuş, su kaynaklarına bir kimlik verilerek yüce güçler arasında sayılmıştır. Tatlı su kaynaklarının kullanımı en küçük yerleşim birimlerinden en büyüğüne doğru incelendiğinde de, tarih sahnesinde suyu kullanım hakkı alanında düzenlemeler yapılmıştır. Gerek hukuksal, gerek mistik anlamda su kullanımı her zaman belirli kıstaslar içerisinde belirli kurallara dayandırılmıştır.

Sanayi devriminden sonra artan çevre sorunları ilk önce kendini su kaynakları üzerinde göstermiştir. Kutsal sayılan, çeşitli anlamlar yüklenerek her kadim medeniyetlerin mimari sanatından edebi eserlerinde kendine yer bulan su, sanayi devriminin getirdiği kapitalist yaklaşımdan nasibini alarak, kirlenmesi ile rantın önünde bir set olarak algılanmış, 20.yüzyıl(yy)'ın son çeyreğine kadar da dünya genelinde, hastalığı ciddiye alınmamıştır.

Günümüzde azalan temiz su kaynakları ve artan dünya nüfusu sebebi ile gelecek yıllarda su kıtlıkları yaşanacağı aşikardır. Dünyada bir çok kuruluş, gelecekte yaşanabilecek temiz su kıtlığı konusunda bazı önlemler için çalışılmaya başlanması gerektiğini sıklıkla ve önemle vurgulamaktadır. Bir çok ülke son 30 yılda su hakkında yasal mevzuat düzenlemeleri ve idari yapılanmalarını yeniden düzenlemiştir.

Ülkemizde bulunduğu Akdeniz ve orta doğu bölgesi, su kaynaklarının kıt olduğu bir coğrafyadır. Ülkemizin yüzey su potansiyeli toplam 186,05 km³ ve yıllık yağışlar dolayısı ile kullanılabilir su potansiyeli 107,3 km³ olup, kişi başına yıllık 1430 m³ kullanım miktarındadır (Kanber 2006). Bu değerle ülkemizin su zengini bir ülke olmadığını bir göstergesidir. Türkiye’de kullanılabilir suyun yüzde 74’ü tarım, yüzde 15’i içme ve kullanma, yüzde 11’i endüstri tesislerinde kullanılmaktadır (Yalçın ve Eken 2006).

Ülkemizde yasal su mevzuatı değişik tarihlerde çıkartılmış bir çok kanun, yönetmelik ve tüzüklerle düzenlenmiştir. Bu mevzuatın genel karakteristiği; karışık, idari yapılanmalar arasında yetki ve görev kaymalarının bulunduğu bir yapıdır.

Su yönetimi mevzuatının ve idari yapılanmasının temel amacı; su kaynaklarının ve türlerinin belirlenmesi, suyun kullanımı ve mülkiyetinin düzenlenmesi, taşkın kontrolü, su kaynaklarının kirliliğe karşı korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır.

Dünyada ve ülkemizdeki su yönetimi mevzuatı ve idari yapılanmasının kıyaslanarak idealize edilmesi konusunda hazırlanan bu çalışmada; olması gerekenle mevcudun nasıl düzenlenmesi gerektiği konusunda bir yaklaşım sergilenmeye çalışılacaktır. Özellikle Avrupa Birliği(AB) uyum yasaları ile ülke yönetimi ile gündeme alınan çalışmalar irdelenerek bir öneri verilmeye çalışılacaktır.

İkinci bölüm olan Literatür Taraması başlığı altında geçmişten günümüze su mevzuatı ile ilgili bilgiler tarihsel süreç ve dinsel yaklaşımlar derlenerek aktarılmaya çalışılmış ve yapılan benzer çalışmalardan örnekler verilmiştir.

Takip eden bölümde ise, ülkemizdeki ve dünyadaki su yönetimi mevzuatının ve idari yapılanmasının nelere dayandığına ait bilgiler güncel nitel ve nicel yöntemlerle ortaya konulmuştur. Uluslar arası politikalara da değinilmiştir.

Dördüncü bölümde, Ülkemizdeki ve dünyadaki uygulamalar hem mevzuat hem de idari yapılanma çerçevesi içerisinde kıyaslanmıştır.

Tartışma başlığı altında, dünyadaki çalışmalar ve politikalar üzerinden ülkemizde olması gerekene yönelik daha önce yapılmış veya AB uyum yasalarının direktifi doğrultusundaki görüşler ile ortaya konan bulgularla sistemin nasıl idealize edilebileceğine dair görüş verilmiştir.

Son bölümde ise, çalışmanın sonucu olarak Türkiye'nin bulunduğu coğrafyadan sebeple, güncel anayasa çalışmalarında su yönetimine ilişkin mevcut yapılanmayı ve mevzuatı tedrici, ancak köklü bir değişime tabi tutacak maddeler içerir olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca merkezden taşraya tek elden bir yönetimin yapılanması gerekliliği vurgulanmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1 TARİHTE SUYUN YÖNETİMİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

2.1.1 İlk Hukuk Sistemlerinde Su

Su hukukunun müstakil olarak düzenlenmesi 20. yy'a kadar yapılmamıştır. Diğer hukuk dallarının altında incelenmiştir. Ancak gelişen sanayi ve kötüleşen çevre koşulları ile su ve çevre hukuku müstakil olarak değerlendirilmiştir. Çevre hukuku ve bununla birlikte su hukuku, 20. Yüzyıl düşüncesinin ortaya çıkardığı yeni birer hukuk dalları olmakla beraber, su konusundaki hukuk kurallarının anlayışını daha iyi kavrayabilmek açısından, su ile ilgili hukuki kuralların tarihi seyrine ait düzenlemeleri incelemek faydalı olacaktır.

2.1.1.1 Tarih öncesindeki dönemlerde su

Sudan ve suyun getirdiği zenginliklerden insanlık tarihi boyunca hep yararlanılmıştır. Su bereketle özdeşleştirilmiş ve en büyük uygarlıklar tatlı su nehirlerinin bereketlendirdiği geniş ovalarda kurulmuştur. İnsanlık tarihinden hala günümüze kalan en eski yapı, Milat'tan Önce(M.Ö).4000 yılında inşa edildiği var sayılan Ürdün'deki Jawa barajıdır. Kadim Mısırda M.Ö 1850 yılından günümüze kalan Nil nehrinden faydalanma yapıları mevcuttur. Yine Sümerlerden kalan yazılı kaynaklarda suların şehir çeşmelerinde kullanıldığı, evlerde kullanılan suların kanalizasyon şebekeleri ile uzaklaştırıldığı bilinmektedir. Mezopotamya da M.Ö 2000 yıllarından kalma sulama, taşkın kontrolü gibi yapıların, Fırat ve Dicle üzerindeki bazı kalıntılardaki izlerden inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Urartular Van yöresinde sulardan yararlanma yapıları geliştirdiği bilinmektedir. Ancak su iletim hatları ile suyun yerleşim birimlerine getirildiği tesislerin yapımı tarih sahnesinde ilk defa Asurlular zamanında ortaya çıktığı görülmektedir. Asurlular tarihi Ninova şehrine iletim hatları ile düzenli su temini sağlamışlardır.

Filistin ve Suriye’de tepelerde kurulan şehirlere su, açılan tünellerle getirilmiş, savaş ve kuşatma altında su temininin devamlılığını sağlamak amacı ile zamanın en gelişmiş şekli ile yapılmıştır (Aksoy 1979).

Hukuk tarihi literatürü araştırıldığında, Roma hukukundan önceki yazılı hukuk kurallarında su ile ilgili tarihi hükümleri içeren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Babil de Hammurabi Kanunları ile su yönetimi ve kullanımı hakkında düzenlemeler yapıldığı bilinmektedir. Fakat bu çalışmada sistematik bir bilgiye ulaşılamamıştır.

2.1.1.2 Roma hukukunda su

Su hakları ile ilgili olarak Roma Kanunlarında, özellikle hangi ırmakların umumi (flumina publica) veya özel (privata) olduğu ve umumi olanlardan hangilerinin devletin mülkiyeti veya sadece devletin yüce makamlarına tabi olduğu konusunda tartışmalar bulunmaktaydı. Roma Hukukunda toprak mülkiyeti ile toprağın alt ve üstündeki su arasında yakın bir ilişki kurulmuş ve su toprak mülkiyetinden ayrı olarak ele alınmamıştır. Su üzerindeki tasarruf yetkisi toprağın malikine tanınmıştır. Dolayısıyla malik suda dilediği gibi tasarruf edebilmekte ve üçüncü kişilerin, özellikle komşuların sudan yararlanmasına engel olabilmektedir. Suyu sahip olabilmek için o suyun bulunduğu toprağın da maliki olmak gerekmektedir. Roma Hukukunda sadece devamlı olarak akan akarsular özel mülkiyet dışında bırakılmış ve kamuya ait mallar arasına alınmıştır (Aksoy 1979).

Roma Hukukunda alışverişe elverişli olmayan eşya ve alışverişe elverişli olan eşya şeklinde bir ayırım yapılmıştır. Deniz ve kıyısı, yağmur suları, akarsular, su yolları gibi herkesin kullanmasına açık olan ve mülkiyet kavramının dışında kalan mallar, alışverişe elverişli olmayan eşyalar içerisinde yer almaktadır (Düren 1979, ss. 4-5).

2.1.1.3 Germen hukukunda su

Germen Hukuku, Roma Hukukundan farklı bir eğilim sergilemiştir. Buna göre nehirler ortak maldır. Kaynaklar ve sular üzerindeki haklar eyaletin tarla ortaklığına

dayanmaktadır. Dolayısıyla sular ve kaynaklar tarla ortaklığının ortak malı sayılır. Toprağında su bulunan kişi bu suyun maliki değil, sadece zilyedi olup, başka kişilerle eşit olarak sadece yararlanma hakkı vardır. Bununla birlikte, kişilerin bu topluluğun bir üyesi olarak sulardan yararlanma ve onları koruma yükümlülükleri vardır. Su miktarının yeterli olmadığı yerlerde yerel düzenlemeler ve teamüle göre hareket edileceği öngörülmüştür. XV. yy. da bu hukukun ve tarla ortaklığının kaldırılmasıyla kişisel mülkiyet anlayışı egemen olmuş, kaynaklar ve yer altı suları, toprağın müttemim cüz' ü sayılmaya başlamıştır (İmre 1951).

Germen Hukukunda politik ve coğrafik gelişmeler su ile ilgili düzenlemeleri etkilemiştir. Yazılı hukuk kitaplarına toplanan imparatorluk düzenlemeleri oluşturuluncaya kadar alışlagelmiş teamüli kurallar uygulanıyordu. Bu kitapların en önemli özelliği 1225' li yıllarda bunların devletsel nitelik taşımaması ve yüksek saraylarda dikkate alınmasıdır. Üstelik bunlar sadece Almanya' da değil, Hollanda, Avusturya, Rusya' ya da etkili olmuştur. Bazı yazılı hukuk kitaplarında, münferit sular üzerindeki mülkiyet ve paylaşımın yanı sıra, balıkçılık ve deniz ulaşımı konusundaki serbest yararlanmalar konusunda açıklamalar da yer almaktadır.

Germen Hukuku' nda, Su Hukukunda gelişim süreci kendisini üç aşamada göstermektedir.

İlk aşama, endüstri öncesi aşamadır. Bu aşamada kamusal olarak su kaynaklarından yararlanmada sınırsızlık görülmekte, sulardan yararlanma veya suların kirletilmesi konusunda somut ve bireysel uyuşmazlıklar çıkmakta ve bu tür sorunlar daha ziyade özel hukukun komşuluk ilkelerine göre çözülmekteydi.

İkinci aşama endüstrileşmenin başlangıç dönemi olan, 19. Yy. dan itibaren başlayıp, 20. Yy. başlarına kadar olan dönemdir. Bu dönemde su kaynaklarının paylaşımı ve korunması tartışmaları başlamış ve Avrupa' nın endüstrileşme konusunda öncü ülkeleri özellikle yer üstü suları konusunda özel yasal hükümler öngörmüşler ve dönemin yasa koyucuları özellikle suların paylaşımı ve korunmasıyla ilgili kamusal izin ve yararlanma

konusunda düzenlemeler getirmişlerdir. Özellikle sulardan yararlanma perspektifindeki ağırlık noktası bireysel alandan kamusal ekonomik alana kaydırılmıştır.

Üçüncü aşama ise, endüstrileşmenin üst düzeye çıktığı ve şehirleşme nedeniyle suların kirletilmeye başlandığı dönemdir. Bu dönemde sular yaşam kalitesini bozacak derecede kirletilmeye başlanmıştır. Özellikle, sularla ilgili kanunlardaki koruyucu hükümlerle çevre koruma amacı güdülmüştür. Suların korumaya önem verilmesi özellikle 20. yy. ın ikinci yarısında ortaya çıkmış ve suların kamusal ve toplum yararına yönlendirilerek işletilmesi yönünde bir anlayış değişikliği hakim olmuştur (Sancaktar 2004).

2.1.1.4 İslam hukukunda su

İslam Hukukunda su kaynakları genel olarak, nehirler, kuyular ve kaynaklar olarak üç sınıfa ayrılmaktadır.

Nehirler kendi içinde üç kısma ayrılmaktadır:

Birincisi, tabii şekilde oluşmuş ve suyun sürekli bulunduğu büyük nehirlerdir. Büyük nehirlerden hayvanların ve arazinin sulanması ve bunun gibi ihtiyaçlar için herkes tarafından serbestçe kullanılabilir ve bu nehirlerden kanallar açılabilir.

İkincisi, tabii şekilde oluşmuş küçük nehirlerdir. Küçük nehirler de ikili ayrıma tabi tutulmaktadır: birinci tür küçük nehirler, bölge halkının ihtiyaçlarına yetecek kadar suyu olan ve başka yerlere su götürmek için o bölgedeki halka zarar vermeden açılabilen nehirlerdir.

İkinci tür küçük nehirler; baraj yapılmadığı takdirde mahalli ihtiyaçlara yetmeyen nehirlerdir. Bu nehirler üzerinde baraj yapıldığında, öncelikli sıralaması kaynağa en yakından en uzağa doğru olacaktır. Bu kural, Peygamber' in Medine' de Mezhur ve Müzeynib kanallarına ilişkin bir hükmüne dayanmaktadır (Khalid 1997). Bu kanallardaki su, ayak bileğine ulaşıncaya dek tutulmuş ve daha sonra aşağıdakilerin kullanması için salıvermiştir. Elbette ki, bu spesifik bir durum için verilmiş spesifik bir

karardır. Bu konudaki ilke, suyun adil bölüşümünün sağlanması oluşturmaktadır ve söz konusu bölüşüm, yöreden yöreye değişebilecek faktörler olan, toprağın ve mahsulün türü, yılın dönemi, mahsulün ekilip ekilmediği, su kaynağının sürekli olup olmadığı gibi faktörlere göre belirlenmektedir.

Üçüncü kısım nehirler, sun' i kanallar ve sulama kanallarıdır. Bunlara ortak mal muamelesi yapılmaktadır. Bu kanalların gel-gitle dolması halinde, herkesin ihtiyacına yetecek kadar su olacağından, herkes istediği kadar su alabilir. Kanallar dolu değilse, kim kazmışsa kanallar onlara aittir ve kimsenin onları kullanma veya onların suyundan başka kanallar açma hakkı yoktur. Üstelik, bir kimse su çekecek pompa yada değirmen gibi su seviyesini etkileyecek bir şey yapmak isterse, bu, ancak diğer bütün ilgili kimselerin rızasıyla yapılabilir, çünkü ilgili herkes suyu kullanma noktasında eşit hakka sahiptir.

İran'daki kanat sistemi yada Cezayir sahrasındaki foggara sistemi gibi, kısmen yada tamamen toprak altında bulunan kanal sistemleri de, yeraltından akmaları dışında aynı niteliklere sahip olduklarından, nehir sınıfına girmektedir (Khalid 1997).

Kullanım haklarında öncelik sıralaması kurulduktan sonra, su, zamana veya yere göre bölünür. Her kullanıcının bir depoyu doldurması veya ihtiyaç duyduğu miktarı saklayacak başka araçlar kullanması mümkündür.

Kuyular; İslam hukukunda kuyular da kendi içinde üç sınıfa ayrılmaktadır:

Genel kamu yararı için kazılmış olanlar: Bu kuyular üzerinde herkesin eşit payı vardır ve öncelik sıralamasında önce insanlar gelmekte, sonra da hayvanlar ve mahsuller.

Geçici kullanım için kazılmış olanlar: Bu kuyuların kullanımında öncelik onları kazmış ve onların hayvanlarına aittir. Ancak, fazla su bulunması halinde başkalarının da kullanması söz konusu olacaktır. Asıl kullanıcıların oradan gitmesi halinde, bu tür kuyular birinci sınıfa dahil olurlar ve kullanma önceliği, kuyuyu ilk kazılar daha sonra dönseler dahi, oraya ilk gelene ait olacaktır. Fertlerin kendi ihtiyaçları için kazdığı

kuyular: Bunlar, kuyuları kazanların malı sayılmaktadır. Kazma işi tamamlanıp su çekildikten sonra bu kişi suyun bütün haklarına sahip olur ve eğer kendi hayvanlarını ve mahsullerini sulamak için bu suyun tamamına ihtiyacı varsa, hiçbir şekilde suyu başkasına vermek yükümlülüğü altında değildir. Birisinin susuzluktan ölmesi gibi olağan üstü durumlar bu kuralın dışındadır. Kendi ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra geriye fazla su kalıyorsa, bu su başka kişilerin mahsulleri için değil hayvanları için kullanılmalıdır. Kuyunun suyu başkalarının hayvanları için kullanıldığında, kuyu sahibine, hayvanlarına yada mahsullerine zarar gelmeyecekse, çobanlar kendileri ve hayvanları için kuyudan su çekebilir.

Suyunu kullanmak için makul bir neden varsa, kuyu sahibi, karşılığında ücret almadan fazla suyun kullanılmasına imkan tanınmalıdır. Aksi takdirde, su karşılığında bir ücret alınabilir.

Pınarlar;İslam hukukunda pınarlar da üç kısma ayrılarak incelenmiştir. Birinci kısım pınarlar, tabii yollardan oluşan pınarlardır. Bunlar, tabii şekilde oluşan nehirlerle aynı hükme tabidir, yani, yeterli su varsa “önce gelen önce yararlanır” esasına göre herkes onları kullanmakta serbesttir. Eğer sınırlı miktarda su varsa, suyu kullanmayı hak eden taraflar arasında eşit bölüşüm söz konusu olacaktır. Şafii mezhebinin kurucusu olan Şafii el-Ümm’ e göre ; bir pınardan alınıp kaba konulan su, alana aittir (Döndüren 1993).

İkinci kısım pınarlar, kamu arazileri üzerinde ferdi çabalarla keşfedilmiş olan pınarlardır. Bu pınarlar, onu keşfeden kişinin malı sayılmaktadır. O yüzden bu kişi suyu istediği yere yönlendirebilir.

Üçüncü kısım pınarlar, kişinin kendi arazisi üzerinde ferdi çabalarıyla keşfetmiş olduğu pınarlardır. Bir kimse kendi mülkü üzerinde böyle bir pınarı keşfettiğinde kullanma önceliği ona aittir. Şayet fazla su kalırsa, başka arazilerin sulanması ve ihtiyaç varsa başka kimselerin hayvanlarının yararlanması için kullanılmalıdır. Fakat, tıpkı kuyular

gibi bu pınarların da başka kimselerin mahsulleri için kullanıma sunulması zorunlu değildir ve sunulduğu takdirde karşılığında ücret alınabilir (Khalid 1997).

İslam hukukunun sular konusundaki yukarıda belirtilen kurallarına bakıldığında, kamusal olan ile özel olan arasında ayırım yapmakta olduğu ve genel olarak su, tabii haliyle ortak kullanılan bir kaynak olarak kabul edilmekle birlikte, istisnai haller dışında, doğal düzeni içinde olmayan, kişinin kendi çabalarıyla edindiği su üzerinde özel mülkiyete izin verildiği görülmektedir (Khalid 1997).

2.1.1.5 Osmanlı devlet hukukunda su

Osmanlı kültüründe inanç sistemi içerisinde suya bakılmış, imaretler ve vakıflarla bir su kültürü oluşturulmuştur. Su yapıları sanatın kendini gösterdiği alanlar olmuştur. Sular kaynağından kentlere su kemerleri ile getirilmiş, durgun sulardan ziyade akan sular kullanılmaya çalışılmıştır. Hemen her mahallede bir vakıf aracılığı ile veya hayır severler tarafından çeşmeler inşa edilmiş, yolcuların su ihtiyaçları düşünülerek yol üzerlerinde karşılığı sadece dua istenilen yapılar kurulmuştur.

Osmanlı Devletinde, doğal düzeni içinde olan sular üzerinde özel mülkiyet kabul edilmemiştir. Bu nedenle de suların kullanılmasına ilişkin esaslar devlet tarafından belirlenmiştir. Bununla birlikte örf-adet ve teamülün büyük önem taşıması nedeniyle eskiden beri kullanıla gelen şekle ve kullanımlara mümkün mertebe saygılı olunmaya çalışılmış, su kullananların fiili yararlanmaları mülkiyet hakkıymış gibi korunmuş olmakla birlikte, kullanım hakkından öte bir statü de verilmemiştir. Kullanım hakkı, devletin izin ve onayını öngören fermanlarla oluşturulmuş, sularla ilgili anlaşmazlıklar da esas olarak fetvalarla çözümlenmeye çalışılmıştır.

Osmanlı Devletinin temel kanunu olarak kabul edilen Mecellede sulardan yararlanmada, Roma Hukukundaki bireyci anlayıştan farklı olarak gerek bireysel, gerekse sosyal nitelikte kurallara rastlanılmaktadır.

Mecelleye göre sular genel olarak, denizler ve büyük göller, büyük nehirler, enhari memluke ve nehr-i hass ile mührez sular olarak dörde ayrılmıştır.

Denizler ve büyük göller ile büyük nehirler herkesin yararlanmasına açık olup özel mülkiyete konu olamazlar. Enhari memluke, bir topluluğun mülküne girebilen nehirlerdir. Nehri has ile mührez sular ise, tamamıyla özel mülkiyete konu olabilen sulardır.

Mecellenin 1234. Maddesinde yer alan “su, ot ve ateş mubahtır. Nas bu üç şeye şürekadır hükmüyle ; Müslümanların su, ot, ve ateşte ortak oldukları vurgulanmıştır. Ayrıca; 1237. Maddesinde “ denizler ve büyük göllerin mubah olduğu ”, 1247. Maddesinde “ avın mubah olduğu ”, 1234. Maddesinde “ yeraltında cereyan eden suların kimsenin mülkü olmadığı” ve 1236. Maddesinde “bir şahsı mahsusun sa’ yü ameli istinbat olunmuş olmayıp da nasın intifa ede geldiği kuyular beynennas müşterek ve mubah olan yerler olduğu” ve 1238. Maddesinde de “ memlük olmayan emhar-ı amma ki, maksime yani bir cemaatin mülkü olan mecralarla dahil olmayan nehirler de mubah” olduğu, belirtilmiştir.

Maddelerde belirtilen mubahın anlamı ve hükmü; “başkasına zarar vermemek kaydıyla bu yerlerden herkes yararlanabilir.” Şeklinde anlaşılmalıdır.

Sular üzerinde yararlanma yönünden en başta gelen hak; Mecellenin 1249.,1250 ve 1251. Maddelerinde düzenlenen “ihraz” dır. Su ihraz ile inhisarı olarak kişinin mülkiyetine girer. Bunun için ihraz iradesinden başka, suyun hakimiyet altına girebilecek şekilde sınırlandırılarak ve arkasının kesilerek belli bir kap veya benzeri bir şey içine alınması gerekmektedir.

Daha sonra, “şirp hakkı” gelir; ekin ve hayvan sulamak için su kullanma sırası “şirp” kavramı ile ifade edilmektedir. Ayrıca “şef hakkı”, yani su içmek hakkı vardır. Bunlardan başka, yıkanmak ve elbise yıkamak, balık avlamak hakları da tanınmıştır. Mecellenin 1264. Maddesine göre “herkes hava ve ziya ile intifa eylediği gibi deniz ve büyük göller dahi intifa edilir.” Başkasına zarar vermeksizin bunlardan, herkes toprağın

sulayabilir ve mülkü üzerinde değirmen yapmak için cetvel ve de hark açabilir; su dolabı da meydana getirebilir. Ne var ki, bu işlemler, halka zarar verir, yada nehrin suyunu büsbütün keserse veya kayıkların seyrine engel olursa, önlenir. Mecellenin bu hükümlerinin sosyal bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

Mecelleye göre, kuyunun bir tarafından çıkıp öteki tarafından batan mülk kuyudan ihtiyacı olanların, içmek ve evinde kullanmak üzere su almaya hakkı vardır. Ancak, kuyu sahibi, su almak isteyen kimseyi mülküne girmekten önleyebilir. Gelgelelim, yakında içecek ve kullanacak “mubah su” yoksa, mülk sahibi, o kimseye kuyudan su çıkarıp vermekle yükümlü tutulmuştur. Böyle yapılmaz ise, o kimse, girip kuyudan su alabilir. Görülüyor ki, başkasının mülküne girip su alma hakkı, yakınında su bulunmamakla ve ihtiyaç ile sınırlandırılmıştır (Berki ve Çumralı 1959).

2.2 DÜNYA DİNLERİNDE SU

2.2.1 Musevilik ve Hıristiyanlıkta Su

Yaşamın kaynağı olan su, her inançta değerlidir. Dünyanın suya en muhtaç topraklarında yükselen Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet’te su; ruhsal arınma, temizlenme ve hayır vesilesi olma gibi konularda kutsandır. Üç dinde de su, yaşamın başlangıcından bu yana insanın en önemli yol arkadaşlarından biridir.

“Başlangıçta Tanrı göğü ve yeri yarattı. Yer boştu, yeryüzü şekilleri yoktu; engin karanlıklarla kaplıydı. Tanrı’nın Ruhü suların üzerinde dalgalanıyordu.” diye başlar Kitab-ı Mukaddes. Musevilerin ve Hıristiyanların kutsal kitapları olan Kitab-ı Mukaddes, Tanrı’nın dünyayı sulardan yarattığını anlatır.

Musevilikte, bilgelik bir çeşmeden fişkırان su ile simgeleştirilir. İlahi bilgi çeşmesinden içen kişi, bilgeliği elde etmiş olur; ama kendine bilge derse, bilgiyi sahiplenmeye kalkışırsa o bilgiden mahrum kılınır. Bazı kutsal törenlerde de suyun özel bir yeri vardır. Sukat bayramının son günü, yağmur duası biçiminde olan su takdisi töreni yapılır.

Hristiyanlar için yaşamın kaynağı olan su ile arınmanın ayrı bir önemi vardır. Kişinin eski günahlı yaşamına ölmesi, yeni ve aklanmış bir yaşama doğması vaftiz olması, yani kutsanmış suyla yıkanması ile mümkündür ancak. Ortodoksların bir aziz ya da azizeye adanmış su kaynakları saydıkları ayazmalar da Hristiyanlığın suya verdiği önemi gösterir. Adını, Yunancada “kutsal su” anlamına gelen “hagiasma” sözcüğünden alan, Türkçe söylenişe ayazma olarak yerleşen bu yerler, şifalı olduğuna inanılan su kaynaklarının üzerine yapılan kutsal mekanlardır. Bu su kaynakları üzerinde kimi zaman kiliseler, kimi zaman da küçük, basit yapılar inşa edilmiştir (Türkyılmaz 2010).

2.2.2 İslam Dininde Su

Kur'an-ı Kerim'de su kelimesi yalın halde ve tamlamalarıyla birlikte 63, nehir kelimesi 51, deniz kelimesi 40, göze, su kaynağı anlamına gelen ayn kelimesi 21 ve yağmur kelimesi 18 defa geçmektedir. Yine su ile birlikte 26 farklı fiil kullanıldığı görülmektedir. Bu kadar zengin terminolojiye sahip su kavramı farklı yerlerde farklı amaçlarla kullanılmaktadır (Yılmaz 2007). Kur'an-ı Kerim'de su ile ilgili ayetlerden bazı örnekler aşağıda sıralanmıştır (Yazır 2006):

Hayatı olan her şeyi sudan yarattık. Hâlâ inanmıyorlar mı? (Enbiya Suresi-30)

İnsan, kendisini bir damla sudan yarattığımızı görmedi mi de, şimdi apaçık bir hasım kesildi? (Yasin Suresi 77).

İçtiğiniz suya baktınız mı? Buluttan onu siz mi indirdiniz, yoksa indiren biz miyiz? Dileseydik onu tuzlu yapardık. O halde şükretseniz ya! (Vakia Suresi 68-70).

Yoğunlaşmış bulutlardan şarıl şarıl bir su indirdik (Nebe Suresi 14).

Bir de o insan yiyeceğine baksın. Biz o suyu bol bol döktük. Sonra toprağı nasıl da yarıdık. Bu suretle orada ekinler bitirdik. Üzümler, yoncalar, zeytinlikler, hurmalıklar, iri ve sık ağaçlı bahçeler, meyveler, çayırlar bitirdik. Siz ve hayvanlarınız faydalansın diye (Abese Suresi 24-32).

Yeryüzünde birbirine komşu kıtalar vardır. Üzüm bağları, ekinler, çatalı ve çatalsız hurmalıklar vardır ki, hepsi bir tek su ile sulanır. Halbuki meyvelerinde birini öbürüne üstün kılıyoruz. Akli eren bir kavim için bunda muhakkak ibretler vardır (Ra'd Suresi 4).

Allah'ın gökten bir su indirip de onu bir yoluyla yeryüzündeki menbalara koyduğunu görmedin mi? Sonra onunla türlü renklerde bir ekin çıkarır, sonra onun olgunlaşıp sarardığını görürsün. Sonra da onu bir çöpe çevirir. Elbette bunda temiz akıllılar için bir ihtar vardır (Zümer Suresi 21).

Ey Âdemoğulları! Her mescide gidişinizde güzel giysilerinizi giyin ve • yiyin, için, fakat israf etmeyin, Çünkü Allah israf edenleri sevmez (A'raf Suresi 31).

Kötülükten sakınanlara vaad edilen cennetin durumu şöyledir: Orada bozulmayan temiz sudan ırmaklar, tadı değişmeyen süttten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Onlar için cennette her çeşit meyve ve Rablerinden bir bağışlanma vardır. Bunların durumu, ateşte ebedî olarak kalacak olan ve bağırsaklarını parçalayacak kaynar su içirilen kimsenin durumu gibi olur mu? (Muhammed Suresi 15).

Allah onu, altından ırmaklar cennetlere sokar (Fetih Suresi 17).

And olsun ki Nuh'u kendi kavmine gönderdik de, o dokuz yüz elli yıl onların arasında kaldı. Sonunda, onlar zulümlerini sürdürürken tufan kendilerini yakalayiverdi. Fakat biz onu ve gemidekileri kurtardık ve bunu âlemlere bir ibret yaptık (Ankebut Suresi 14-15).

Üzerlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki, uyarılanların o yağmuru ne kötü bir yağmurdu!(Şuara Suresi 173).

Zemzem suyu, ortaya çıkış öyküsüyle, Allah'ın iman edenlere mucizesini ve ilmini mutlaka göstereceğini anlatır. Çölde aç ve susuz kalan Hz. Hacer tam ümidini kestiği sırada Hz. Cebrail gelmiş ve topuğunu yere vurarak tertemiz bir su çıkarmış, onu hayata döndürmüştür. Müslümanlar her yıl, hac ziyaretleri sırasında bu sudan içerler ve Allah'tan başka her şeyden arındıklarına inanırlar.

İman edenler, namaz kılarak Allah'ın huzuruna çıkmadan önce su ile temizlenmelidirler. Abdest insanın hem beden hem de ruh temizliğini sağlar. Camilerin avlulularında, abdest için mutlaka bir şadırvan inşa edilir. Günde beş kez namaz kılmadan önce temizlenmek, İslamiyet'in temizliğe verdiği önemi göstermektedir. İslamiyet'te temizlik, uygarlığın da göstergesidir. Hazreti Muhammed(S.A.V) "Temizlik imandandır" demiştir.

İslamiyet'te güçsüze yardım etmek ve muhtaç olanın ihtiyacını karşılamak da ibadetten sayılır. Bütün insanların ihtiyaç duyduğu suyu onlara ulaştırmak, bu nedenle bir ibadet addedilir. Hayır işlemek isteyen Müslümanlar çeşmeler ve sebiller inşa ederler. Susuzluklarını buralarda gideren mahalle halkı ve yolcular da suyu sağlayana hayır duaları ederler. Osmanlı hükümdarlarının fethettikleri her yere su götürmeleri, çeşmeler inşa ettirmeleri de bu ibadetin bir parçası sayılabilir.

Bir damla suyun bile yaşamsal önem taşıdığı susuz diyarlarda doğan İslamiyet'te suyu israf etmeden ve en verimli biçimde kullanmak önem taşır.

Tanrı için (ya da şiirde bir "ateş deryası" haline de gelebilen Aşk için) kullanılan "derya" imgesi genel kabul görür, Hz. Peygamber'e de, Kuran'ın, içinde değerli inciye oluşturduğu derya denilmiştir. Bununla birlikte Peygamber'in yağmurla bütünleştirilmesi daha yaygındır. Çünkü yağmur olgün toprağı titretip kabartmak için gönderilmiştir. Ve yağmura bugün hala Türk ve Fars dünyasının bazı bölgelerinde rahmet denir. Dolayısıyla "rahmet yağmuru" ile Kuran'da rahmeten li'l- alemin, "alemlere rahmet olarak gönderilen" arasında bir ilişki kurmak kolaydır.

3. VERİ VE YÖNTEM

Bu bölümde sırası ile ülkemizdeki su mevzuatı, idari yapılanması, AB'nin mevzuatı, diğer uluslar arası kuruluşlar hakkında bilgi verilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken ülkemizdeki mevzuat oluşumunun ve yapılanmasının, bir su politikası çerçevesinde olmadığıdır. Mevzuat ve yapılanma her yeni gereksinime göre eskiyi tadil etmeden yeniye eski yapının içerisine yerleştirmekle olmuştur.

3.1 TÜRKİYEDE SU MEVZUATI

Ülkemizde su varlığı ve yönetimi, tümüyle kamu mülkiyetinde bulunmaktadır. Tekel olması gerekir iken su mevzuatı çeşitli yıllarda çıkartılan kanunlar, yönetmelikler, tüzükler vs. gibi kanuni düzenlemeler ile günümüzde çok karmaşık bir yapıya gelmiştir. Aşağıda bu kanunlar ile ilgili liste verilmiştir. Literatürde yapılan incelemede, su konusu ile ilgili olarak Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan uluslararası anlaşma ve protokol ile kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik ve tüzüklerin yüz yirmi altı adet olduğunun tespiti yapılmıştır. Bu sayıya ülkemizin çeşitli ülkelerin hükümetleri ile yaptığı çevre konusundaki ikili anlaşmalar dahil değildir.

Mevzuatın isimleri aşağıda sıralanmıştır (Türkyılmaz 2010).

1. Türkiye Cumhuriyeti(T.C.) Anayasası
2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
3. 1742 sayılı Ameliyatı İskaiye İşletme Kanunu Muvakkatı (Osmanlı Kanunu)
4. 831 sayılı Sular Hakkında Kanun
5. Sular Kanununun Uygulanışını Gösteren Tüzük
6. 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun
7. Yeraltı Suları Tüzüğü
8. 6200 sayılı Devlet Su İşleri(DSİ) Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun

9. 1053 sayılı Belediye Teşkilatı Olan Yerleşim Yerlerinde İçme Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun
10. 5393 sayılı Belediye Kanunu
11. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu
12. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu
13. 2560 sayılı İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü(İSKİ) Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
  - a. Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Teşkilat Yönetmeliği
  - b. Tarifeler Yönetmeliği
  - c. Havza Koruma Yönetmeliği
  - d. Yeraltı Suyunun Satışı, Taşınması, Tüketilmesi Ve Denetlenmesi Esaslarını Belirleyen Yönetmelik
  - e. Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
14. 3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun
15. İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik
16. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu
  - a. 464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Harcamalara Katılma Payları İle İlgili Hükümlerin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik
  - b. Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 38)
17. 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu
18. 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
19. 2872 sayılı Çevre Kanunu
20. Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname
21. 3254 sayılı Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun
  - a. Çevre Ve Ormancılık Şurası Yönetmeliği
  - b. Çevre ve Orman Bakanlığı Mahalli Çevre Kurulları Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği
  - c. Çevre ve Orman Bakanlığı Özel İhtisas Komisyonları Yönetmeliği

- d.** Çevre ve Orman Bakanlığı Yüksek Çevre Kurulunun Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik
  - e.** İçmesuyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine Dair Yönetmelik
  - f.** Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği
  - g.** Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği İdari Usuller Tebliği
  - h.** Atıksu Arıtma Tesisleri Teknik Usuller Tebliği
  - i.** Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği, Numune Alma ve Analiz Metotları Tebliği
  - j.** Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Havzalarda Özel Hüküm Belirleme Çalışmalarına İlişkin
  - k.** Usul ve Esaslar Tebliği
  - l.** Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği
  - m.** Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği
  - n.** Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği
  - o.** Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği
  - p.** Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği
  - q.** Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği Hassas ve Az Hassas Su Alanları Tebliği
  - r.** Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik
  - s.** Çevresel Etki Değerlendirmesi(ÇED) Yönetmeliği
  - t.** Çevre Denetimi Yönetmeliği
  - u.** Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin Ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik
- 22.** 1593 sayılı Hıfzıssıhha Kanunu
- 23.** Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 24.** 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun
- 25.** Yalova Termal Kaplıcaların İdaresi Ve İşletilmesi Hakkında Kanun

- a. Yalova Termal Kaplıcaları İşletme Dairesinin Çalışma Usul ve Esasları İle İşletmeye Dair Her Türlü Mali Ve İdari Muamelelerin Yürütülmesi Şekline Ve Muhasebe Usullerine Dair Yönetmelik
  - b. İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik
  - c. Doğal Mineralli Sular Hakkında Yönetmelik
  - d. Lağım Mecrası İnşası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara Ait Yönetmelik
26. 3959 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Müessesesi Teşkiline Dair Kanun
  - a. Çevre Sağlığı Denetimi Ve Denetçileri Hakkında Yönetmelik
27. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
28. 1380 Su Ürünleri Kanunu
  - a. Su Ürünleri Yönetmeliği
  - b. Su Ürünleri Toptan ve Perakende Satış Yerleri Yönetmeliği
  - c. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yönetmeliği
  - d. Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği
29. 4373 Taşkın Sulara Ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu
30. 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu
  - a. Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu Uygulama Yönetmeliği
31. 3039 sayılı Çeltik Ekimi Kanunu
32. 442 sayılı Köy Kanunu
33. 3202 sayılı Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanun
34. 7478 Köy İçme Suları Hakkında Kanun
35. 3621 sayılı Kıyı Kanunu
  - a. Kıyı Kanununun Uygulanışına Dair Yönetmelik
36. 2674 sayılı Karasuları Kanunu
37. 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) Ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcrayı Sanat Ve Ticaret Hakkında Kanun

38. Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
39. 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bankalığının Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanun
40. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
  - a. Elektrik Piyasasında Üretim Faaliyetinde Bulunmak Üzere Su Kullanım Hakkı Anlaşması İmzalanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
41. 2819 sayılı Elektrik Etüd İdaresi Teşkiline Dair Kanun
42. 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun
43. 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu
  - a. Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu Uygulama Yönetmeliği
  - b. Elektrik Enerjisi Üretimine Yönelik Jeotermal Kaynak Alanlarının Kullanımına Dair Yönetmelik
44. Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
45. 4759 sayılı İller Bankası Kanunu
46. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
  - a. Kamu İdarelerine Ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik
47. Kalkınma Planları
48. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu
49. 3194 sayılı İmar Kanunu
50. 3213 sayılı Maden Kanunu
51. 4009 sayılı Dışişleri Bakanlığının Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun
52. 5916 Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun
53. 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kurumu
54. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu(TCK)
55. 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun

- a. Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması Ve Devlet Sporcusu Ünvanı Verilmesi Hakkında Yönetmelik
56. 5580 Özel Öğretim Kurumları Kanunu
57. 4736 sayılı Kamu Kurum Ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal Ve Hizmet Tarifeleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
58. 3143 sayılı Sanayi Ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun
59. 132 sayılı Türk Standartları Enstitüsü(TSE) Kuruluş Kanunu
60. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri(OSB) Kanunu
61. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
  - a. Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik
62. 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu
  - a. Ölçü Aletleri Yönetmeliği 2004/22/AT
  - b. Ölçü ve Ölçü Aletleri Muayene Yönetmeliği
  - c. Ölçü ve Ölçü Aletleri Tip Onay Yönetmeliği
  - d. Ölçü Aletleri ve Metrolojik Kontrol Yöntemleri Hakkında Yönetmelik (2009/34/AT)
  - e. Ölçü ve Ölçü Aletlerinin Tamir ve Ayarını Yapacak Kişilere Verilecek Yetki Belgesi Hakkında Yönetmelik
  - f. Ölçü ve Ölçü Aletlerinden Alınacak Muayene ve Damgalama Ücret Yönetmeliği
63. Akdeniz`de Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Hareketleri Ve Bertarafından Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi Protokol
64. Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesinde ve Fevkalade Hallerde Akdeniz`in Kirlenmesinde Yapılacak İşbirliğine Ait Protokol
65. Akdeniz`in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi
66. Akdeniz`de Gemilerden ve Uçaklardan Boşaltma veya Denizden Yakmadan Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi ve Ortadan Kaldırılması Protokolü
67. Akdeniz`in Kara Kökenli Kaynaklardan ve Faaliyetlerden Dolayı Kirlenmeye Karşı Korunması Protokol
68. Akdeniz`de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokolü

69. Akdenizin Kirlenmeye Karşı Korunmasına Ait Sözleşme Uyarınca Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol
70. Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi
71. Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi ve Eki Protokolleri
72. Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Avrupa Çevre Ajansı ve Avrupa Bilgi ve Gözlem Ağı'na Katılımı Anlaşması
73. Birleşmiş Milletler Gıda Ve Tarım Teşkilatı İle İmzalanan Su Kaynaklarının Geliştirilmesi Ve Korunması Projesinin Çevresel Etki Değerlendirmesi Konulu Proje Belgesinin Onaylanması
74. Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi
75. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi
76. Atmosferde, Feza'da ve Su Altında Nükleer Silah Denemelerinin Men'i Hakkında Antlaşma
77. Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
78. Kum Çakıl ve Benzeri Maddelerin Alınması, İşletilmesi ve Kontrolü Yönetmeliği
79. Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanması Hakkında Karar
80. Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme

3.2 TÜRKİYEDE SU MEVZUATINDAKİ HÜKÜMLERE GENEL BİR BAKIŞ

Bu konu başlığı altında yukarıda maddeler halinde sıralanmış mevzuat'ın açıklaması yapılmıştır. Aşağıda verilecek olan bilgilerde ilgili kanun veya yönetmeliğin tamamına ait bilgiler verilmemiştir. Sadece ilgili maddeler açıklanmaya çalışılmıştır.

Su hakkındaki konuların çeşitliliği; - korunması, temini, havza kontrolü, deniz, akarsu, yer altı suyu, göl, kullanımı, sürdürülebilirliği, bölgesel ve yerel oluşu, uluslar arası

geçişliliği gibi - sebebi ile ayrıca yıllar içersinde su yönetimine yönelik yaklaşımların değişimi bu karmaşıklıklara sebep olmuştur.

Alt başlıklar halinde incelenecek olan ilgili mevzuatların çokluğu sebebi ile bir önceki konu başlığında sayılan tüm hükümler irdelenmemiştir. İncelenen maddeler su konusunun mevzuatta ve ülkemizde uygulama çeşitliliğini, yetki ve yargı karmaşıklığını göstermek için bazı mevzuat incelenmiştir.

3.2.1 T.C. Anayasası

1982 Anayasası'nın "Tabii Servetlerin Ve Kaynakların Aranması Ve İşletilmesi" başlıklı 168 inci maddesinde; "Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir." denilmek suretiyle, doğal kaynak olan sular, kamunun hüküm ve tasarrufuna bırakılmıştır.

Anayasa'nın Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi Ve Manevi Varlığı başlıklı maddesinde; "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." (md.17) denilmekte, Sağlık Hizmetleri Ve Çevrenin Korunması başlıklı maddesinde ise; " Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir" (md.56) denilmektedir.

3.2.2 Türk Medeni Kanunu

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) 08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2002 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, su mülkiyetine ilişkin düzenlemeler aşağıda sıralanmıştır:

- a.** TMK'nun “ Yeni Arazi Oluşması” başlıklı maddesinde; kamuya ait suların yatağında ya da seviyesinde değişme gibi sebeplerle sahihsiz yerlerde yeniden oluşan yararlanmaya elverişli arazilerin Devlete ait olacağı, Devletin, bu araziye kamusal bir sakınca bulunmadığı takdirde öncelikle arazisi kayba uğrayana veya bitişik arazi malikine devredebileceği (md.708),
- b.** TMK'nun “Sahipsiz Yerler ve Yararı Kamuya Ait Mallar” başlıklı maddesinde; sahihsiz yerler ile yararı kamuya ait malların, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu, aksi ispatlanmadıkça, yararı kamuya ait sular ile kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerlerin ve bunlardan çıkan kaynakların, kimsenin mülkiyetinde olmadığı ve hiçbir şekilde özel mülkiyete konu olamayacağı, sahihsiz yerler ile yararı kamuya ait malların kazanılması, bakımı, korunması, işletilmesi ve kullanılmasının özel kanun hükümlerine tâbi olduğu (md.715).
- c.** TMK'nun “ Mecralar” başlıklı maddesinde; su, gaz, elektrik ve benzerlerinin mecraları, işletmenin bulunduğu taşınmazın dışında olsalar bile, aksine bir düzenleme olmadıkça o işletmenin eklentisi ve işletme malikinin malı sayılacağı, komşuluk hukukunun gerektirdiği haller dışında bir taşınmazın böyle bir mecra ile aynı hak olarak yüklenmesinin, ancak bir irtifak hakkı kurulması suretiyle olabileceği, irtifak hakkı, mecra dışarıdan görülüyorsa tapu kütüğüne tesciliyle, dışarıdan görülüyorsa noterce düzenlenecek sözleşmeye dayanılarak mecranın yapılmasıyla doğacağı (md.727),
- d.** TMK'nun “ Doğal Olarak Akan Sular” başlıklı maddesinde; taşınmaz maliki, üst taraftaki araziden kendi arazisine doğal olarak akan suların ve özellikle yağmur, kar ve tutulmamış kaynak sularının akışına katlanmak zorunda olduğu, komşulardan hiçbirisinin bu suların akışını diğerinin zararına değiştiremeyeceği, üstteki arazi malikinin, alt taraftaki taşınmaza gerekli olan suyu, ancak kendi taşınmazı için zorunlu olduğu ölçüde tutabileceği (md.742),
- e.** TMK'nun “ Fazla Suyun Akıtılması” başlıklı maddesinde; bir arazinin suyu öteden beri alt taraftaki araziye doğal bir şekilde akmakta ise, alt taraftaki arazi malikinin, üst taraftaki araziden fazla suyun boşaltılması sırasında da bu suları tazminat isteme

hakkı olmaksızın kabul etmek zorunda olduğu, alt taraftaki arazi malikinin boşaltma dolayısıyla akan sulardan zarar görmekte ise, gideri üstteki arazi malikine ait olmak üzere, kendi arazisinde yapılacak mecrayla suyun akıtılmasını isteyebileceği, bataklıkların kurutulması hakkındaki özel kanun hükümlerinin saklı olduğu (md.743),

- f.** TMK'nun “ Katlanma Yükümlülüğü” başlıklı maddesinde; her taşınmaz malikinin, uğrayacağı zararın tamamının önceden ödenmesi koşuluyla, su yolu, kurutma kanalı, gaz ve benzerlerine ait boruların, elektrik hat ve kablolarının, başka yerden geçirilmesi olanaksız veya aşırı ölçüde masraflı olduğu takdirde, kendi arazisinin altından veya üstünden geçirilmesine katlanmakla yükümlü olduğu, mecra geçirilmesinin kamulaştırma kurallarına bağlı olması hâlinde, bu Kanunun mecralara ilişkin komşuluk hükümlerinin uygulanmayacağı, mecrayı geçirme hakkı, hak sahibinin istemi üzerine ve giderleri ödemesi koşuluyla tapu kütüğüne tescil edileceği (md.744),
- g.** TMK'nun Kamu Hukuku Kısıtlamaları'nın “Genel Olarak” başlıklı maddesinde; taşınmaz mülkiyeti hakkının kamu yararı için kısıtlanması, özellikle yapı, yangın, doğal afetler ve sağlıkla ilgili kolluk hizmetlerine; orman ve yollara, deniz ve göl kıyılarındaki ana ve tali yollara sınır işaretleri ve nirengi noktaları konulmasına; toprağın iyileştirilmesine veya bölünmesine, tarım topraklarının veya yapıya özgü arsaların birleştirilmesine; eski eserler, doğal güzellikler, manzaralar, seyirlik noktaları ve ender doğa anıtları ile içmeler, ılıcalar, maden ve kaynak sularının korunmasına ilişkin mülkiyet kısıtlamalarının, özel kanun hükümlerine tabi olduğu (md.754),
- h.** “ Toprağın İyileştirilmesi” başlıklı maddesinde de; su yollarını düzeltme, sulama, bataklık yerlerini kurutma, yol açma, orman yetiştirme, arazileri toplulaştırma gibi iyileştirme işleri, ancak ilgili maliklerin ortak girişimleriyle yapılabilecekse, arazinin yarısından fazlasına sahip bulunmak koşuluyla maliklerin üçte ikisinin bu yolda karar vermelerinin gerektiği, diğer maliklerin de bu karara uymak zorunda oldukları, alınan kararların tapu kütüğünün beyanlar sütununda gösterileceği, bu konulara ilişkin özel kanun hükümlerinin de saklı olduğu (md.755),

- i.** TMK'nun Kaynak ve Yeraltı Suları'nın "Mülkiyet Ve İrtifak Hakkı" başlıklı maddesinde; kaynaklar, arazinin bütünleyici parçası olup, bunların mülkiyetinin ancak kaynadıkları arazinin mülkiyeti ile birlikte kazanılabileceği, başkasının arazisinde bulunan kaynaklar üzerindeki hak, bir irtifak hakkı olarak tapu kütüğüne tescil ile kurulacağı, yeraltı sularının, kamu yararına ait sular olduğu, arza malik olmanın, onun altındaki yeraltı sularına da malik olmak sonucunu doğurmayacağı, arazi maliklerinin yeraltı sularından yararlanma biçimi ve ölçüsüne ilişkin özel kanun hükümlerinin saklı olduğu (md.756),
- j.** TMK'nun Kaynak ve Yeraltı Suları'nın "Kaynaklara Zarar Verilmesi" başlıklı maddesinde; önemli ölçüde yararlanılan veya yararlanmak amacıyla suyu biriktirilen kaynakları veya kuyuları kazı, yapı veya benzeri faaliyetler yüzünden kısmen olsun keserek ya da kirleterek malikine veya onda hak sahibi olana zarar veren kimsenin, bu zararı gidermekle yükümlü olduğu, zarar kasten veya ihmal yoluyla verilmemişse ya da zarar görenin de kusuru varsa hâkim, tazminatın gerekip gerekmediğini, gerekiyorsa miktar ve türünü takdir edeceği (md.757),
- k.** TMK'nun "Tazminat Durumu" başlıklı maddesinde; bir taşınmazda oturmak, onu işletmek veya bir yerin içme ya da kullanma suyunu sağlamak için gerekli olan kaynaklar kesilir ve kirletilirse, kaynağın olabildiği ölçüde eski duruma getirilmesinin istenebileceği, bunlar dışında eski duruma getirmenin, ancak özel hâller haklı gösterdiği takdirde istenebileceği (md.758),
- l.** TMK'nun "Aynı Yataktan Beslenen Kaynaklar" başlıklı maddesinde; değişik maliklere ait komşu kaynaklar, ortak bir ana kaynaktan beslenmekte ise maliklerden her birinin, bu kaynakların birlikte tutulmasını ve suyun hak sahiplerine o zamana kadarki yararlanmaları oranında dağıtılmasını isteyebileceği, hak sahiplerinin, ortak tesis masraflarını yararlanmaları oranında üstlenecekleri, birinin karşı çıkması halinde, hak sahiplerinden her biri, diğer kaynaklardaki su azalacak olsa bile, kendi kaynağındaki suyun tutulup akıtılması için gerekli işleri yapabileceği ve kendi kaynağına gelen suyun miktarı bu işler sonunda çoğaldığı takdirde, ancak bu çoğalma oranında bir bedel vermekle yükümlü olacağı (md.759),
- m.** TMK'nun "Özel Kanun Hükümleri Ve Yerel Adet" başlıklı maddesinde; özel mülkiyete tabi arazide bulunan kaynak, kuyu veya derelerden komşuların ve diğer

kişilerin su içme, su alma veya hayvan sulama ya da benzer yollarla yararlanmalarının özel kanun hükümlerine tabi olduğu, özel kanun hükmü olmaması durumunda da yerel adetlerin uygulanacağı (md.760),

- n. TMK'nun "Zorunlu Su" başlıklı maddesinde; evi, arazisi veya işletmesi için gerekli sudan yoksun olup, bunu aşırı zahmet ve gidere katlanmaksızın başka yoldan sağlayamayan taşınmaz sahibinin, komşusundan, onun ihtiyacından fazla olan suyu tam bir bedel karşılığında almasını sağlayacak bir irtifak kurulmasını isteyebileceği, zorunlu su irtifakının kurulmasında öncelikle kaynak sahibinin menfaatinin gözetileceği, durum değişirse, kurulmuş irtifak hakkının değiştirilmesi veya kaldırılması istenebileceği (md.761),
- o. TMK'nun "Özel Kanun Hükümleri ve Yerel Adet" başlıklı maddesinde; tarla yolu, yaya veya araba geçidi gibi geçit hakları ile hayvan otlatma, hayvan sulama, tarlalara veya arklara su alma hakları ve benzeri hakların kapsamını belirlemede taraflar arasındaki anlaşma veya özel kanun hükümleri, yoksa yerel âdetin uygulanacağı (md.789),

hükme bağlanmıştır.

3.2.3 Yeraltı Suları Hakkında Kanun

167 sayılı Yer altı suları Kanunu 23.12.1960 tarih ve 10688 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeraltı suları umumi sular meyanın da olup Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Bu suların her türlü araştırılması, kullanılması, korunması ve tescili bu kanun hükümlerine tabidir (md.1). Bu kanun ile; yer altı suyu etüt ve araştırmaları için kuyu açmak veya açtırmak, yeraltı suyu tahsisi yapmak, yeraltı sularının korunması ve tescilini yapmak, yeraltı suyu arama, kullanma ve ıslah-tadil belgesini verme yetkileri Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Yeraltı suyu işletme sahaları içinde 8 inci madde hükmüne göre belge alınarak açılması gereken kuyuların adedi, yerleri, derinlikleri ve diğer vasıflarıyla çekilecek su miktarı

Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü tarafından tayin ve tesbit edileceği, yeraltı suyu işletme sahalarında 8 inci madde şümulüne giren her türlü yeraltı suyu tesisleri, Bayındırlık Bakanlığınca tanzim edilecek teknik talimatname hükümlerine göre meydana getirileceği, kuyu açan kimse, bulunan suyun ancak kendi faydalı ihtiyaçlarına yetecek miktarını kullanmaya yetkili olduğu, bu miktarı aşan sular ile sulama, kullanma ve işlenerek veya doğal haliyle içme suyu olarak satılmak üzere çıkarılan yeraltı suları, Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerdeki kaynak suları (mazbut vakıflara ait sular hariç), 2886 sayılı Kanun hükümlerine uyularak il özel idarelerince kiraya verileceği, tahsil edilen kira gelirinden; yer altı veya kaynak suyunun çıktığı yer, koy sınırları içinde ise o yerdeki koy tüzel kişiliğine yüzde 15, belediye sınırları içinde ise ilgili belediyeye yüzde 25 oranında pay verileceği (md.4) hükme bağlanmıştır.

Yeraltı suyu işletme sahalarının tesbit ve ilanı (md.3), İlan edilmiş yeraltı suyu işletme sahaları dışında yeraltı suyu aranması ve kullanılması (md.5), komşu hakkı (md.6), Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğünün yetkileri (md.7), belge alınması ve bilgi verilmesi mecburiyeti (md.8), arama belgesi (md.9), kullanma belgesi (md.10), ıslah ve tadil belgesi (md.11) belgelerin ücret, resim ve harçtan muafiyeti (md.12), belge için müracaat (md.13), aynı zamanda yapılan müracaatlarda su taleplerinin emniyetli verim haddine yaklaşması (md.14), tescil (md.15), şartların tesbiti ve kontrolü (md.16), proje ve fenni mesuliyet (md.17), ceza hükümleri (md.18) ve istisnalar (md.19) da düzenlenmiştir.

Bu Kanun Çeşitli tarihlerde Kanun Hükmünde Kararnameler ve Geçici maddelerle değişikliklere uğrayarak günümüzde de halen geçerliliğini korumaktadır.

3.2.4 Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun

6200 sayılı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun 25.12.1953 tarih ve 8592 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 28.02.1954 tarihinde

yürürlüğe girmiş olup, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü, yer üstü ve yeraltı sularının zararlarını önlemek ve bunlardan çeşitli yönden faydalanmak maksadıyla kurulmuştur.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 31.08.2007 tarih ve 26629 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Başbakanlığın teklifi ve Cumhurbaşkanlığı Makamının onayı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’ndan ayrılarak Çevre ve Orman Bakanlığına bağlanmıştır.

Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğünün Vazife ve Salahiyetleri aşağıda sıralanmıştır(DSİ Kanunu 1953).

Taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler meydana getirmek (md2/a).

Sulama tesislerini kurmak, sulama sahalarında mevcut parsellerin tamamını veya aksamını gösterir harita ve planları yapmak veya yaptırmak ve icabı halinde kadastrasını yaptırmak (md2/b).

Bataklıkları kurutmak (md2/c).

Yukarıdaki fıkralarındaki faaliyetlerle ilgili olmak şartıyla sudan ve zaruret halinde yardımcı diğer kaynaklardan enerji istihsal etmek (md2/d).

Şehir ve kasabaların içme su ve kanalizasyon projelerini tetkik, tasdik ve murakabe etmek. Köy içme suları için teknik organizasyon ve murakabeyi sağlamak ve bu iş için Bayındırlık Müdürlükleri emrinde çalışacak lüzumlu bilgiye sahip elemanları yetiştirmek (md2/e).

Akar sularda ıslahat yapmak ve icap edenleri seyrü sefere elverişli hale getirmek (md2/f).

Yukarıdaki fıkralarda yazılı tesislerin (Çalıştırma, bakım ve onarım dahil) işletmelerini sağlamak(md2/g).

Yukarıdaki fıkralarda yazılı işlerle ilgili olmak üzere rasat, tecrübe, istatistik, araştırma ve her türlü istikşaf işlerini yapmak ve ezcümle toprağın cins ve karakterini, yetiştirilecek mahsul nevelerini ve elde edilecek zirai, iktisadi faydaları ve verimlilik derecelerini tesbit etmek ve bu mevzularda gerekirse ilgili vekalet ve müesseselerden faydalanmak, amenejman planları hazırlamak ve bunları, temin edecekleri fayda ve ele alınmalarındaki zaruretlere göre seçmek, sıralamak ve Vekaletle teklif etmek (md2/h).

Yukarıdaki fıkralarda yazılı işlerin her türlü etüd ve projelerini yapmak veya yaptırmak (Bunlardan d fıkrasında yazılı işlerde Elektrik İşleri Etüd İdaresi ile işbirliği yapar) (md2/i).

Tesislerin yapılması hususunda her türlü mali imkanları araştırmak ve icabı halinde ortaklıklar kurulmasını Vekaletle teklif etmek ve Maliye Vekaletinin muvafakat ve kefaleti ve İcra Vekilleri Heyeti kararı ile uzun vadeli ic ve dış istikrazlar yapmak (md2/j).

Umum Müdürlüğün yaptığı veya devraldığı tesislerden işletmelerini bizzat deruhte etmediklerinin işlemelerini sağlamak üzere işletmeler kurmak ya doğrudan doğruya veyahut da işletmeler marifetiyle ortaklıklar teşkil etmek ve lüzumu halinde tesisleri hakiki ve hükmi şahıslara devretmek üzere Vekalet teklifte bulunmak (md2/k).

Hükümet daireleriyle Hükümete bağlı müesseseler ve diğer hükmi ve hakiki şahıslar tarafından yapılıp amme menfaati bulunan ve Umum Müdürlüğün vazifesi ile ilgili işlere ait proje ve keşif evrakını tetkik ve tasdik etmek, inşaatın yapılmasının proje ve fenni icaplara uygunluğunu murakabe etmek ve bu işlerin etüd ve projelerini uygun gördüğü bir ücret mukabilinde yapmak veya yaptırmak (md2/l).

Umum Müdürlüğün yukarki fıkralarda yazılı çalışmalarının yürütmesine ve gelişmesine muktazi garaj ve atelyeleri, makine ve malzeme ambar ve depolarını, idare binalarını, servis ve akaryakıt tesislerini, laboratuvarları, deneme istasyonlarını, işletme ve koruma emniyetlerini sağlayacak bina ve lojmanlarla telefon şebekelerini, radyo verici istasyonlarını, Umum Müdürlüğün vazifelerinin verimli yönetimine yarayacak diğer tesisleri yapmak veya yaptırmak, teçhiz etmek, kiralamak ve bakımlarını temin etmek (md2/m).

Umum Müdürlüğün vazifesi içinde bulunan işlerin yapılmasına lüzumlu arazi ve gayrimenkulleri kanunlarına göre muvakkat olarak işgal etmek veya istimlak etmek veya satın almak (md2/n).

Umum Müdürlüğün çalışma konusuna giren işleri yapmaya lüzumlu malzeme, makine, teçhizat ve taşıtları seçmek, sağlamak, çalıştırmak ve icabında kira mukabili vermek ve bunlar için gerekli tamir atelyeleri ile tesisleri kurmak ve işletmek (md.2/o).

3.2.5 Belediye Teşkilatı Olan Yerleşim Yerlerinde İçme Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun

1053 sayılı Ankara, İstanbul ve Nüfusu 100.000'den Büyük Şehirlere İçme Suyu Temini Hakkında Kanun 16.07.1968 tarih ve 12951 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile; baraj ve isale hattı, su tasfiye tesisi inşaatları, su depoları yapmak görevleri Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne verilmiş iken, 18.04.2007 tarih ve 5625 sayılı Kanun ile 1053 sayılı Kanununun 10. maddesinin değişmesi neticesinde nüfus kriteri kaldırılarak Belediye Teşkilatı olan tüm yerleşim yerlerinin içme kullanma ve endüstri suyu ve gerekmesi halinde atık su tesislerinin yapımında DSİ yetkili kılınmıştır.

Ankara, İstanbul ve Nüfusu Yüzbin'den Yukarı Olan Şehirlerde içme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanunun adı, 18.04.2007 tarihli ve 5625 sayılı Kanunun

4 uncu maddesiyle *1053 sayılı Belediye Teşkilatı Olan Yerleşim Yerlerinde İçme Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun* olarak değiştirilmiştir.

Ankara ve İstanbul şehirlerinin içme, kullanma ve endüstri suyunu temin etmek için 6200 sayılı Kanunun 37 nci maddesindeki limitler dahilinde gelecek yıllara sari taahhütlere girişmeye Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün yetkili olduğu (md.1), su kaynağını teşkil eden barajlar, isale hatları ve tasfiye tesisleri Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, depo ve tevzi şebekeleri belediyelerce yapılacağı (md.2), Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak işler için sarf edilecek meblağın tamamı ile 3 uncu maddeye göre yapılacak yardımlarda ilgili belediyelerin Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne borçlanacağı (md.4/I), borçlanma şartları, taksitlerin miktar ve sureleri ve işin yürütülmesi ve işletilmesi ile ilgili diğer hususların İçişleri ve Maliye Bakanlıklarının uygun mütalaası alınmak suretiyle Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ile ilgili belediyeler arasında yapılacak protokollerle tespit edileceği (md.4/III), taksit suresi, ilk ödeme tarihi tesislerinin işletmeye açılış tarihinden başlatılmak şartıyla 30 yıl olduğu (md.4/IV), Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne meydana getirilecek isale hatları ve tasfiye tesisleri bir protokol ile ilgili belediyelere devredileceği ve belediyelerce işletileceği, barajlara belediyelerin hisseleri oranında ortak olacakları, barajların işletilmesi Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne ait olacağı, barajların işletme masraflarına belediyelerin madde 4 teki oranlarda katılacakları (md.5), bu şehirlerin su tarifeleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca tasdik edilmek suretiyle uygulanacağı (md.7), bu kanunla ilgili hususlarda, öteki kanunların bu Kanuna aykırı hükümlerinin uygulanmayacağı (md.9), Kamu Yatırım Programında yer almak şartıyla belediye teşkilatı olan yerleşim yerlerinin içme, kullanma ve endüstri suyunun temini hizmetleri ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün sağlık ve çevre açısından acil tedbirler alınmasını gerekli gördüğü öncelikli atık su arıtma ile ilgili yatırım hizmetleri için gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girişmeye Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün yetkili olduğu ve bu takdirde kanunun 4 uncu maddesinin 1 ve 3 uncu fıkraları ile 1,3 ve 6 ncı maddeleri hükümlerinin uygulanmayacağı (md.10/III), belediyelerin, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak işler için sarf edilecek meblağın tamamını

ve kendilerine yapılacak yardımları Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne borçlanacakları (md.10/IV) hükme bağlanmıştır.

3.2.6 Belediye Kanunu

5393 sayılı Belediye Kanunu 13.07.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, belediyenin kuruluşu, organları, yönetimi, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabileceği, il ve ilçe merkezlerinde belediye kurulmasının zorunlu olduğu (md.4/1), içme ve kullanma suyu havzaları ile sit ve diğer koruma alanlarında ve meskun sahası kurulu bir belediyenin sınırlarına 5.000 metreden daha yakın olan yerleşim yerlerinde belediye kurulamayacağı (md.4/II) hükme bağlanmıştır.

Mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; su ve kanalizasyon gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; hizmetlerini yapmak veya yaptırmak Belediyenin görev ve sorumlulukları arasındadır (md.14/a).

Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek; kaynak sularını işletmek veya işlettirmek (md.15/e).

Belediyenin yetkileri ve imtiyazları arasında olup, belediye, belirtilen bu hizmeti Danıştay’ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla suresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir (15/II).

İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000’i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan

tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirmek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir (md.15/III).

Belediye hizmetlerinin ciddi bir bicimde aksatıldığının ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayati derecede olumsuz etkilediğinin İçişleri Bakanlığının talebi üzerine yetkili sulh hukuk hakimi tarafından belirlenmesi durumunda İçişleri Bakanı, hizmetlerde meydana gelecek aksamanın giderilmesini, hizmetin özelliğine göre makul bir süre vererek belediye başkanından isteyeceği, aksama giderilemezse, söz konusu hizmetin yerine getirilmesini o ilin valisinden isteyeceği, bu durumda vali, aksaklığı öncelikle belediyenin araç, gereç, personel ve diğer kaynaklarıyla gidereceği, mümkün olmadığı takdirde diğer kamu kurum ve kuruluşlarının imkanlarını da kullanabileceği, ortaya çıkacak maliyetin vali tarafından İller Bankasına bildirileceği ve İller Bankasınca o belediyenin müteakip ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden belediyeye ayrılan paydan valilik emrine gönderileceği, İçişleri Bakanlığının talebi üzerine sulh hukuk hakimi tarafından alınan karara karşı ilgili belediyece asliye hukuk mahkemesine itiraz edilebileceği (md.67/II) hükme bağlanmıştır.

Belediye tarafından deniz, akarsu ve golden doldurma suretiyle kazanılan alanlar, Kıyı Kanunu ve ilgili mevzuata uygun olarak kullanılmak şartıyla Maliye Bakanlığı tarafından belediyelerin, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerinin tasarrufuna bırakılır. (md.79/II)

Bu Kanunla, belediyenin sorumlu ve yetkili kılındığı görev ve hizmetlerle sınırlı olarak; 24.04.1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu... 7.05.2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun... 01.05.2003 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununda bu Kanun hükümlerine aykırılık bulunması durumunda bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı (md.84) hükme bağlanmıştır.

3.2.7 Büyükşehir Belediye Kanunu

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu 23.07.2004 tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak, 23 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi 01.01.2005 tarihinde, aynı maddenin ikinci fıkrası yayımını izleyen aybaşında, diğer maddeleri ise yayımı tarihinde yürürlüğe girmiş olup, büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin planlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla çıkarılmıştır. Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak;... katı atıkların kaynaktan toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettmek; sanayi ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak (md.7/i), su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak (md.7/r) Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında olup, Büyükşehir belediyeleri bu görevlerden uygun gördüklerini belediye meclisi kararı ile ilçe ve ilk kademe belediyelerine devredebilir, birlikte yapabilirler (md.7/II). 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunuyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar ile sivil hava ulaşımına açık havaalanları ve bu havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesisler bu Kanunun kapsamı dışındadır (md.7/III).

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülki sınırı olduğu, diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülki sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu bir milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu bir milyondan iki milyona kadar olan büyükşehirde yarıçapı otuz kilometre, nüfusu iki milyondan fazla olan

büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturduğu, bu sınırlar içinde kalan köylerin tüzel kişiliği sona ererek mahalleye dönüşeceği, bu şekilde oluşan mahallelerin katılacağı ilçe veya ilk kademe belediyesinin, büyükşehir belediye meclisince belirleneceği, orman köylerinin tüzel kişiliğinin devam edeceği, ancak ormanlarla ilgili diğer kanun hükümleri saklı kalmak üzere bu köyler imar bakımından büyükşehir belediyesinin mücavir alanı sayılacağı, bu köylerde su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütme görev ve yetkisi ilgili büyükşehir belediyesine bağlı su ve kanalizasyon idaresine ait olduğu (Geçici Md.2/I-II) hükme bağlanmıştır.

3.2.8 İl Özel İdaresi Kanunu

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 04.03.2005 tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, il özel idaresinin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla; su, kanalizasyon, katı atık ve çevreye ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmak il özel idaresinin görev ve sorumlulukları arasındadır (md.6/b).

Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskan, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilecekleri, aktarma işleminin ilgili bakanın onayıyla yapılacağı ve bu ödenekler tahsis amacı dışında kullanılmayacağı, işin, il özel idaresinin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılacağı, İl özel idareleri de bütçe imkanları ölçüsünde bu yatırımlara kendi bütçesinden ödenek aktarabilecekleri, bu fıkraya göre, bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları tarafından aktarılacak

ödenekler ile gerçekleştirilecek yatırımlar, birinci fıkrada öngörülen görev alanı sınırlamasına tabi olmaksızın bütün il sınırları içinde yapılabileceği (md.6/I) hükme bağlanmıştır.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırasının, il özel idaresinin mali durumu, hizmetin ivediliği ve verildiği yerin gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak belirleneceği, il özel idaresi hizmetlerinin, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulacağı, hizmet sunumunda özürü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemlerin uygulanacağı, hizmetlerin diğer mahalli idareler ve kamu kuruluşları arasında bütünlük ve uyum içinde yürütülmesine yönelik koordinasyon o ilin valisi tarafından sağlanacağı, 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumlulukların bu Kanun kapsamı dışında olduğu (md.6/IV,V,VI,VII) hükme bağlanmıştır.

3.2.9 İSKİ Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

2560 sayılı İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 23.11.1981 tarih ve 17523 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yururluğe girmiştir.

İstanbul Büyük Şehir Belediyesinin su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gereken her türlü tesisi kurmak, kurulu olanları devralmak ve bir elden işletmek üzere İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü’nun kurulduğu, Genel Müdürlüğün hizmetinin Büyükşehir Belediyesinin görev alanı ile sınırlı olduğu, ancak, şehrin yararlandığı su kaynaklarının korunmasına ilişkin hizmetlerin, büyükşehir belediye sınırları dışında da olsa bu kuruluş tarafından yürütüleceği, ayrıca İçişleri ile Bayındırlık ve İskan bakanlıklarının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu anasistem ile ilgili başka belediye ve köylerin su ve kanalizasyon işlerini de bu Genel Müdürlüğe verebileceği (md.1) ve bu Kanun’nun diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanacağı (ek md.5) hükme bağlanmıştır.

Büyükşehir Belediyeleri Su ve Kanalizasyon İdarelerinin görev ve yetkileri (İSKİ Kanunu 1985) aşağıda sıralanmıştır:

İçme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyaçlarının her türlü yeraltı ve yer üstü kaynaklarından sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması için; kaynaklardan abonelere ulaşıncaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak, bu projelere göre tesisleri kurmak veya kurdurmak, kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek (md.2/a).

Kullanılmış sular ile yağış sularının toplanması, yerleşim yerlerinden uzaklaştırılması ve zararsız bir biçimde boşaltma yerine ulaştırılması veya bu sulardan yeniden yararlanılması için abonelerden başlanarak bu suların toplanacakları veya bırakılacakları noktaya kadar her türlü tesisin etüt ve projesini yapmak veya yaptırmak; gerektiğinde bu projelere göre tesisleri kurmak ya da kurdurmak; kurulu olanları devralıp işletmek ve bunların bakım ve onarımını yapmak, yaptırmak ve gerekli yenilemelere girişmek (md.2/b).

Bölge içindeki su kaynaklarının, deniz, gol, akarsu kıyılarının ve yeraltı sularının kullanılmış sularla ve endüstri atıkları ile kirlenmesini, bu kaynaklarda suların kaybına veya azalmasına yol açacak tesis kurulmasını ve bu tür faaliyetlerde bulunulmasını önlemek, bu konuda her türlü teknik, idari ve hukuki tedbiri almak (md.2/c).

Su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda hizmet alanı içindeki belediyelere verilen görevleri yürütmek ve bu konulardaki yetkileri kullanmak (md.2/d). 2560 sayılı İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanundaki bazı maddeler aşağıda sıralanmıştır:

Kanalizasyon şebekesi bulunan cadde ve sokaklardaki her taşınmazın kanalizasyona bağlanması zorunludur. Bu bağlantılar, bedeli taşınmazın sahibinden alınmak suretiyle İSKİ tarafından yapılır veya projesine uygun olarak yaptırılır (md.17).

Yapı için belediyeden ruhsat isteyen gerçek ve tüzel kişiler, daha önce İSKİ'den su ve kanalizasyon durumu hakkında belge almak zorundadır. İSKİ o yerdeki su ve kanalizasyon şebekesine göre su ve kanalizasyon durum belgesi verir. Yapıların durum belgesi alınmadan veya tesisatın durum belgesine aykırı olarak yapılması hallerinde imar mevzuatının ruhsatsız yapılar hakkındaki hükümleri uygulanır. İmar planlarının hazırlık safhasında altyapı tesisleriyle uyum yönünden İSKİ'nin de görüşünü almak şarttır (md.18).

İSKİ, fabrika, hastane ve diğer özellik gösteren su tüketim yerlerinden gelen kullanılmış suların kanalizasyon şebekesine verilmeden önce gerekiyorsa özel olarak tasfiyesini isteme hakkına sahiptir. Bu kuruluş ve kurumlar İSKİ'ce tespit edilecek süre içinde özel tasfiyeyi yapmadıkları takdirde, diğer kanunlardaki müeyyideler saklı kalmak üzere İSKİ gerekli tesis ve işleri yapar ve giderlerini yüzde 50 fazlasıyla ilgililerden tahsil eder (md.19).

Kanalizasyon şebekesine verilmesi sakıncalı maddeler ile içme suyu alınan havzaların korunması için gereken tedbir ve düzenlemeler, 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümleri çerçevesinde Çevre ve Orman Bakanlığının uygun görüşü alınarak Genel Müdürlükçe çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir (md.20/I). Bu yönetmelik hükümlerine aykırı davranışta bulunanların meydana getirdiği zarar

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun uyarınca sebep olanlara ödettirilir ve su havzaları için zararlı tesis ve yapılar tebligat üzerine ilgisince kaldırılır. Verilen süre içinde kaldırılmayanlar Genel Müdürlükçe kaldırılır ve giderleri ilgiliden tahsil edilir. Ayrıca, kanalizasyon şebekesi ile içme suyu alınan havzalara zarar verenler ve bunları kirletenler hakkında Türk Ceza Kanununun Devlet malına karşı suç işleyenlere ilişkin hükümlerince kovuşturma yapılır (md.20/II).

Su satışı, kanalizasyon tesisi bulunan yerlerdeki kullanılmış suların uzaklaştırılması, septik çukurların boşaltılması giderleri için ayrı tarifeler yapılır. Bu tarifelerin tespitinde, yönetim ve işletme giderleri ile, amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, ıslah ve tevsi masrafları ve yüzde 10'dan aşağı olmayacak nispetinde bir kar oranı esas alınır. Tarifelerin tespiti ile tahsilatla ilgili usul ve esaslar bir yönetmelik ile belirlenir (md.23).

Şehir kanalizasyon şebekesinin henüz tesis edilmediği ve uygun bir boşaltma sağlanamayan alanlarda kullanılmış sular, sağlık ve fenni şartlara uygun septik çukurlara verilebilir. Bunların İSKİ'nin belirteceği esaslara uygun olarak yapılması gereklidir. Kuruluş yeri bakımından şehir şebekesinden ayrı ve özel boşaltma tesisi yapması zorunlu bulunan, durumları özellik taşıyan müesseseler bu tesisleri İSKİ'nin izin ve denetimi altında yaparlar (md.24).

Yağmur sularının uzaklaştırılması ile ilgili tesislerin yapılması veya bu tip tesislerin işletilmesi, gerekli harcamalar ilgili belediyelerce karşılanmak şartıyla İSKİ tarafından yerine getirilir. Bu tesislerin yapılması veya işletilmesine ilişkin harcamalar tarifelere dahil edilemez.(md.24).

Ülkemizde bulunan on altı adet büyükşehir belediyesi 2560 sayılı İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu emsal olarak su ve kanalizasyon faaliyetleri hizmetleri için kendi yönetmeliklerini çıkarmışlardır. Örnek olarak dört adet yönetmelik aşağıda sıralanmıştır:

3.2.9.1 Su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlüğü teşkilat yönetmeliği

Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Teşkilat Yönetmeliği; Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlük birimlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile ilgili usul ve esasları düzenlemek amacıyla her Su ve Kanalizasyon Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak, Genel Kurul Kararı doğrultusunda mahalli gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmektedir.

3.2.9.2 Tarifeler yönetmeliği

2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 2 inci maddesinde belirlenen görev ve yetki alanı içerisindeki abonelere götürdüğü her türlü hizmetin; güvence, bedel ve yaptırımları konusunda ilgili kanunun 23 uncu maddesi gereğince; su satışı, kanalizasyon tesisi bulunan yerlerdeki kullanılmış suların uzaklaştırılması ile ilgili tarifelerin hangi esaslara göre saptanacağını ve uygulanacağını belirlemek amacıyla her Su ve Kanalizasyon Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak, Genel Kurul Kararı doğrultusunda mahalli gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmektedir.

3.2.9.3 Havza koruma yönetmeliği

2560 Sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 3009 sayılı yasa ile değişik 20 inci maddesi, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve 4876 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna dayanılarak çıkarılan “Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği” ile “Sular Hakkında Kanun” hükümlerine dayanılarak hazırlanan “Havza Koruma Yönetmeliği”; her türlü hayvancılık faaliyetlerinden kaynaklanan atık sular ile kirlenmesini önlemek için bu kaynaklar etrafında bulunan; mutlak, kısa ve uzun mesafeli koruma alanlarında alınacak tedbirlerle, su kaynağının ve toplum sağlığının korunması amacıyla her Su ve Kanalizasyon Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak, Genel Kurul Kararı doğrultusunda mahalli gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmekte olup, 2560 sayılı kanunda belirtilen görev, yetki ve yetki alanı içinde şehrin yararlandığı ve yararlanacağı tüm yüzeysel ve yer altı su kaynaklarını kapsamaktadır.

3.2.9.4 Yeraltı suyunun satışı, taşınması, tüketilmesi ve denetlenmesi esaslarını belirleyen yönetmelik

Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetki alanı içerisinde yer altı sularının sanayi inşaat ve benzeri sektörlerde kullanılması için özel kişilerce satışı, taşınması, tüketilmesi ve bunların denetlenmesini düzenlemek amacıyla çıkarılmaktadır.

3.2.10 Toplu Konut Kanunu

2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, 17.03.1984 tarih ve 18344 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, konut ihtiyacının karşılanması konut inşaatını yapanların tabi olacağı usul ve esasların düzenlenmesi, memleket şart ve malzemelerine uygun endüstriyel inşaat teknikleri ile araç ve gereçlerin geliştirilmesi amacıyla çıkarılmıştır.

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılacak veya yaptırılacak her türlü alt yapı ve üst yapı inşaatlarıyla ilgili olarak, 26.05.1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun ek 6 ncı Maddesinde yer alan bina inşaat harcı ve 84 üncü Maddesinin (1) ve (2) numaralı bentlerinde yer alan çeşitli harçların, Kanundaki tarifesinde belirtilen en az tutarlar üzerinden alınacağı, bu harçların dışında her ne ad altında olursa olsun hizmet karşılığı olsa dahi başkaca bir ücret veya bedel alınamayacağı (ek md.9) hükme bağlanmıştır.

3.2.11 Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

645 sayılı Orman ve Su Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 07.04.20011 tarih ve 27984 sayılı Resmi Gazete yayınlanarak, yürürlüğe girmiş olup Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi, ıslahı ve bakımı, çölleşme ve erozyonla mücadele, ağaçlandırma ve ormanla ilgili mera ıslahı konularında politikalar oluşturmak, tabiatın korunmasına yönelik politikalar geliştirmek, korunan alanların tespiti, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve biyolojik çeşitlilik ile av ve yaban hayatının korunması, yönetimi, geliştirilmesi, işletilmesi ve işlettilmesini sağlamak, su kaynaklarının korunmasına ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına dair politikalar oluşturmak, ulusal su yönetimini koordine etmek, meteorolojik olayların izlenmesi ve bunlarla ilgili gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik politika ve stratejiler belirlemek, Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda uluslararası çalışmaların izlenmesi ve bunlara katkıda bulunulması amacıyla ulusal düzeyde yapılan hazırlıkları ilgili kuruluşlarla işbirliği

halinde yürütmek amacıyla Bakanlığın teşkilat ve görevlerine ilişkin esasların düzenlemesi amacıyla çıkarılmıştır.

Bakanlığa bağlı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü aynı kanuna dayanarak oluşturulmuştur. Bu Genel Müdürlüğün Görev ve Yetkileri KHK'nin 9.Maddesinde hükme bağlanmıştır. Su yönetimi ile ilgili bazı görevleri aşağıda sıralanmıştır(645 sayılı KHK 2011).

Su kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi ve kullanılmasına ilişkin politikaları belirlemek(md.9/a).

Su yönetiminin ulusal ve uluslararası düzeyde koordinasyonunu sağlamak (md.9/b).

Su kaynaklarının kıyı suları dahil olmak üzere koruma-kullanma dengesi gözetilerek, sucul çevrenin ekolojik ve kimyasal kalitesinin korunması ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla havza bazında nehir havza yönetim planları hazırlamak, hazırlatmak, bütüncül nehir havzaları yönetimi ile ilgili mevzuat çalışmalarını yürütmek (md.9/c).

Havza bazında kirliliğin önlenmesi ile ilgili tedbirleri ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte belirlemek, değerlendirmek, güncellemek ve uygulamaların takibini yapmak (md.9/ç).

Yer üstü ve yer altı sularının kalite ve miktarının korunmasına yönelik hedef, ilke ve alıcı ortam standartlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte belirlemek, su kalitesini izlemek veya izletmek (md.9/d).

Taşkınlarla ilgili strateji ve politikaları belirlemek, ilgili mevzuatı ve taşkın yönetim planlarını hazırlamak (md.9/e).

Nehir havza yönetim planlarına uygun olarak sektörel bazda su kaynaklarının tahsislerine ilişkin gerekli koordinasyonu yapmak (md.9/f).

Su kaynaklarının korunması ve yönetimi ile ilgili uluslararası sözleşmeler ve diğer mevzuattan kaynaklanan süreçleri takip etmek, sınır aşan ve sınır oluşturan sulara ilişkin işleri ilgili kurumlarla işbirliği içinde yürütmek (md.9/g).

Ulusal su veri tabanlı bilgi sistemini oluşturmak (md.9/ğ).

Su kirliliği açısından hassas alanları ve nitrata duyarlı hassas alanları tespit etmek ve izlemek (md.9/h).

İçme ve kullanma suyu arıtma tesislerinin tasarım esaslarını, normlarını ve kriterlerini belirlemek, projeleri onaylamaya yetkili kurum ve kuruluşları tespit etmek, tesisleri işletecek elemanların eğitimlerini temin etmek, sertifikalarını vermek (md.9/ı).

İklim değişikliğinin su kaynaklarına etkisi ile ilgili çalışmalar yapmak (md.9/i).

3.2.12 Çevre Kanunu

2872 sayılı Çevre Kanunu, 11.08.1983 tarih ve 18132 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak amacıyla çıkarılmıştır.

Kanunun su ve atıksu ile ilgili olan bazı maddeleri aşağıda sıralanmıştır(Çevre Kanunu 1983).

Her türlü faaliyet sırasında doğal kaynakların ve enerjinin verimli bir şekilde kullanılması amacıyla atık oluşumunu kaynağında azaltan ve atıkların geri kazanılmasını sağlayan çevre ile uyumlu teknolojilerin kullanılması esastır (md.3/f). Kirlenme ve bozulmanın önlenmesi, sınırlandırılması, giderilmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan harcamalar kirleten veya bozulmaya neden olan tarafından karşılanır. Kirletenin kirlenmeyi veya bozulmayı durdurmak, gidermek veya azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre kirletenden tahsil edilir (md.3/g).

Çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesi için uyulması zorunlu standartlar ile vergi, harç, katılma payı, yenilenebilir enerji kaynaklarının ve temiz teknolojilerin teşviki, emisyon ücreti ve kirlenme bedeli alınması, karbon ticareti gibi piyasaya dayalı mekanizmalar ile ekonomik araçlar ve teşvikler kullanılır. Denizlerde yapılacak balık çiftlikleri, hassas alan niteliğindeki kapalı koy ve körfezler ile doğal ve arkeolojik sit alanlarında kurulamaz. Alıcı su ortamlarına atıksu deşarjlarına ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir (md.3/h).

Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır. Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle; kirlenmenin meydana geldiği hallerde kirleten, kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler (md.8).

Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi amacıyla, Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak tespit ve ilan etmeye, bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plan ve projelerin hangi bakanlıkça hazırlanıp yürütüleceğini belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir (md.9/d).

Bu bölgelere ilişkin plan ve projelerde; 03.05.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 9 uncu maddesi, 04.04.1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununun plan

onama yetkisini düzenleyen hükümleri, 21.07.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 8 inci maddesinin tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunların korunma alanlarının tespit ve tescili dışında kalan yetkileri düzenleyen hükümleri ile aynı Kanunun 17 nci maddesinin (a) bendi hükümleri uygulanmaz (md.9/d).

Sulak alanların doğal yapılarının ve ekolojik dengelerinin korunması esastır. Sulak alanların doldurulması ve kurutulması yolu ile arazi kazanılamaz. Bu hükme aykırı olarak arazi kazanılması halinde söz konusu alan faaliyet sahibince eski haline getirilir. Sulak alanların korunması ve yönetimine ilişkin usul ve esaslar ilgili kurum ve kuruluşların görüşü alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir (md.9/e).

Ülkenin deniz, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının ve su ürünleri istihsal alanlarının korunarak kullanılmasının sağlanması ve kirlenmeye karşı korunması esastır. Atıksu yönetimi ile ilgili politikaların oluşturulması ve koordinasyonunun sağlanması Bakanlığın sorumluluğundadır. Su ürünleri istihsal alanları ile ilgili alıcı ortam standartları Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca belirlenir (md.9/h).

Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir (md.10).

Üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda oluşan atıklarını alıcı ortamlara doğrudan veya dolaylı vermeleri uygun görülmeyen tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri atıklarını yönetmeliklerde belirlenen standart ve yöntemlere uygun olarak arıtmak ve bertaraf etmekle veya ettirmekle ve öngörülen izinleri almakla yükümlüdürler (md.11/I).

Bu Kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Bakanlığa aittir. Gerektiğinde bu yetki, Bakanlıkça; il özel idarelerine, çevre denetim birimlerini kuran belediye başkanlıklarına, Denizcilik Müsteşarlığına, Sahil Güvenlik Komutanlığına, 13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre belirlenen denetleme görevlilerine veya Bakanlıkça uygun görülen diğer kurum ve kuruluşlara devredilir. Denetimler, Bakanlığın belirlediği denetim usul ve esasları çerçevesinde yapılır (md.12/I).

Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. Kirletenin, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır. Çevreye verilen zararların tazminine ilişkin talepler zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren beş yıl sonra zamanaşımına uğrar (md.28).

Arıtma tesisi kuran, işleten ve yönetmeliklerde belirtilen yükümlülükleri yerine getiren kuruluşların arıtma tesislerinde kullandıkları elektrik enerjisi tarifesinin, sanayi tesislerinde kullanılan enerji tarifesinin yüzde ellisine kadar indirim uygulamaya Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir (md.29/II).

3.2.13 Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği

2872 sayılı Çevre Kanununun 8, 9, 11, 12, 15 ve 20 nci maddeleri ile 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 9 uncu maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanan, 31.12.2004 tarih ve 25687 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği; ülkenin yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin korunması ve en iyi bir biçimde kullanımının sağlanması için, su kirlenmesinin önlenmesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere gerekli olan hukuki ve teknik esasları belirlemek, su ortamlarının kalite sınıflandırmaları ve kullanım amaçlarını, su kalitesinin korunmasına ilişkin planlama esasları ve yasaklarını, atıksuların boşaltım ilkelerini ve boşaltım izni esaslarını, atıksu altyapı tesisleri ile ilgili esasları ve su kirliliğinin önlenmesi amacıyla çıkarılmıştır.

Bakanlığa bağlı taşra teşkilatı olan Çevre İl Müdürlükleri için çok önemli bir yönetmeliktir. Sorumluluk sahası olan illerde, taşra teşkilatı bu yönetmelik hükümlerine göre çalışmaktadır.

Uygulamada bu müdürlükler sadece koruma görevi yapmaktadırlar. Su kaynaklarının kullanımını planlayan kurum, işleten kurum ve koruyan kurumlar nisbeten de olsa birbirinden bağımsız hükümlerle yönetildiğinden uygulama sakıncaları aşılabilir bir konum durumundadır.

3.1.14 Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Havzalarda Özel Hüküm Belirleme Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği

2872 sayılı Çevre Kanunu, ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanununun 9 uncu maddesi ile Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin 16 ncı maddesine dayanılarak hazırlanan, 30.06.2009 tarih ve 27274 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Havzalarda Özel Hüküm Belirleme Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği; Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin 16 ncı maddesi çerçevesinde havzanın fiziki ve teknik

özelliklerinin bilimsel çalışmalar ile değerlendirilmesi, koruma alanları ve koruma esaslarının belirlenmesine yönelik yapılacak olan çalışmayı ve bu çalışmaya ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Havzalar için ayrıca Büyükşehirlere ait Sular İdarelerinin görev ve yetkilerinden doğan havza koruma yönetmelikleri de aynı durumda bu tebliğ ile çalışarak hüküm bildirmektedir.

3.2.15 Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği

2872 sayılı Çevre Kanununun 8 ve 11 inci maddeleri ile 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 9 uncu maddesi hükmüne dayanılarak hazırlanan, 08.01.2006 tarih ve 26047 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği; kentsel atıksuların toplanması, arıtılması ve deşarjı ile belirli endüstriyel sektörlerden kaynaklanan atıksu deşarjının olumsuz etkilerine karşı çevreyi korumak amacıyla çıkarılmış olup, kanalizasyon sistemlerine boşaltılan kentsel ve belirli endüstriyel atıksuların toplanması, arıtılması ve deşarjı, atıksu deşarjının izlenmesi, raporlanması ve denetlenmesi ile ilgili teknik ve idari esasları kapsamaktadır.

Bu yönetmelikte İSKİ’nin Kanala Deşarj Yönetmeliği ile çalışmaktadır. Her iki yönetmelikte deşarj edilen atıksuları standardize etmekte kullanılmaktadır. Uygulamada Çalışma izni için Belediyelere başvuruda bulunan firmalar, mükerrer olarak çevre il müdürlüklerine sundukları raporlar muadili raporlar hazırlamak durumunda kalmaktadırlar.

3.2.16 İmar Kanunu

3194 sayılı İmar Kanunu, 09.05.1985 tarih ve 18749 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak, Kanunun 43/b, c, d, e; 46, 47 ve 48 inci maddeleri ile geçici 7.nci maddesi yayımı tarihinde; diğer maddeleri yayımını takiben 6 ay sonra yürürlüğe girmiş

olup, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.

3194 sayılı İmar Kanununun “Kullanma İzni Alınmamış Yapılar” başlıklı maddesinde; inşaatın bitme gününün, kullanma izninin verildiği tarih olduğu, kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılarda izin alınıncaya kadar elektrik, su ve kanalizasyon hizmetlerinden ve tesislerinden faydalandırılmayacağı, ancak, kullanma izni alan bağımsız bölümler bu hizmetlerden istifade ettirileceği (md.31) hükme bağlanmıştır.

3194 sayılı İmar Kanununa 08.03.2002 tarih ve 4736 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle eklenen ve 19.01.2002 tarihinden geçerli olarak yürürlüğe giren geçici 10 uncu madde ile; kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılara belediyelerce yol, su, kanalizasyon, doğalgaz gibi alt yapı hizmetlerinin birinin veya birkaçının götürüldüğünün belgelenmesi halinde ilgili yönetmelikler doğrultusunda fenni gereklerin yerine getirilmiş olması ve bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içerisinde başvurulması üzerine kullanma izni alınıncaya kadar geçici olarak elektrik, su ve/veya telefon bağlanabileceği, bu madde kapsamında elektrik, su ve/veya telefon bağlanması herhangi bir kazanılmış hak teşkil etmeyeceği hükme bağlanmıştır.

3194 sayılı İmar Kanununa 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5784 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 25 inci maddesi ile İmar Kanununa eklenen geçici 11 inci madde de; bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar yapı (inşaat) ruhsatı alınmış ve buna göre yapılmış olup, kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılara; yol, elektrik, su, telefon, kanalizasyon, doğal gaz gibi alt yapı hizmetlerinden birinin veya birkaçının götürüldüğünün belgelenmesi halinde, ilgili yönetmelikler doğrultusunda fenni gereklerin yerine getirilmiş olması ve bu maddenin yayımı tarihinden itibaren başvurulması üzerine, kullanma izni alınıncaya kadar ilgili mevzuatta tanımlanan ait olduğu abone grubu dikkate alınarak geçici olarak su ve/veya elektrik bağlanabileceği, bu kapsamda, ilgili belediyeden dağıtım şirketlerine elektriğin kesilmesi talebinin söz konusu olması halinde aboneliği iptal edileceğinden, su ve/veya elektrik bağlanması

herhangi bir kazanılmış hak teşkil etmeyeceği, ancak, yapı (inşaat) ruhsatı alınmış ve buna göre yapılmış olma şartı 12.10.2004 tarihinden önce yapılmış olan yapılarla ilgili olarak uygulanmayacağı, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan abonelikler de ait olduğu gruba dönüştürüleceği hükme bağlanmıştır.

3.2.17 Umumi Hıfzıssıhha Kanunu

1593 sayılı Hıfzıssıhha Kanunu 06.05.1930 tarih ve 1489 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak, yayımlandığı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girmiştir.

Belediyenin umumi hıfzıssıhha ve içtimai muavenete taallük eden mesailden ifasiyle mükellef oldukları vazifeleri arasında, içilecek ve kullanılacak evsafı fenniye haiz su celbi (md.20/1) ile lağım ve mecralar tesisatı (md.20/2) da sayılmıştır.

Su ile sirayet ettiği fennen muhakkak olan hastalıklardan birinin salgın halinde hüküm sürdüğü mahallerde veya bu mevkilerin etraf ve civarında bulunan umumi banyolar ve kuyular, aptesaneler ve şehir ve kasaba veya köylere gelen suların ve çamaşır yıkamağa mahsus umumi mahallerin ve dere, nehir gibi cari sularla göl sularından şüpheli olanlarının istimalinin memnu olduğu (md.79) hükme bağlanmıştır.

1593 sayılı Hıfzıssıhha Kanununun, İçilecek Ve Kullanılacak Sular başlıklı faslında aşağıdaki maddeler sıralanmıştır (Hıfzıssıhha Kanunu 1930).

Hususi kanuna tevfikan belediyelerce idare edilen sularla işletilmesi şirketlere bırakılan suların sıhhi hususları Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin murakabesine tabidir (md.235).

İçilmek ve kullanılmak için getirilecek suların fennen içilmesine müsaada edilecek evsafı olması şarttır. Olmadığı takdirde bunların fennen icap ettiği surette temizlenmesine ve evsafının islahına belediyeler mecburdurlar (md.236).

Şehir ve kasabalarda tevzi edilmek üzere celbedilen su menbalarının etrafında behemehal bir himaye muntakası tesis edilmelidir. Bu muntakaların hudutları sıhhat memurları huzuriyle ihtisas erbabı tarafından menbaın gıda havzası üzerinde tayin edilir (md.237).

Himaye muntakası olmak üzere menbalar etrafında tayin ve tahdit edilen arazi belediye muntakası haricinde de olsa belediye tarafından Belediye İstimlak

Kanununa tevfikana istimlaka mecburi olup bu arazinin mesken yapılmak, ekilmek ve sair her hangi hususlar için istimali memnudur (md.238).

Suları içilmeğe ve ev işlerinde kullanılmağa mahsus hususi ve umumi kuyuların ve sarnıçların televvüs eyledikleri veya televvüse maruz buldukları takdirde bunların ıslahını takibe belediyeler mecburdurlar. Sahipleri tarafından ıslah ve televvüs tehlikesi bertaraf edilmeyen kuyular masarifi sahibinden Devlet emvali gibi tahsil edilmek üzere belediye tarafından ıslah edilir (md.239).

Umuma satılan menba suları mahalli belediyesinin sıhhi murakebesi altında bulunur. Bunlara ve bütün içme suları nakliyatına ait kapların vasıfları ve bu kablara doldurma ve sevkleri tarzı belediyelerce tayin olunur. Menbaların sahipleri veya müstecirleri menbaların ve su nakledenler suların televvüsten vikayesi için gösterilecek tedbirleri tatbika mecburdur (md.240).

Sularının içilmesi fennen ve sıhhat için tehlikeli olan menba, kuyu, çeşme ve saire gibi mahallere belediyece o suyun mazarratlı olduğunu gösteren ve harici tesirler ile yazıları bozulmayan levhalar asılır (md.241).

Dere, nehir ve çayların ve çeşmelerin televvüsünü mucip tesisat yapılmasına veya eşhas tarafından bu tarzda telvisat ikaina mümanaat olunur. Fabrika sularının fenni mahzurları tahakkuk eden yerlerde mazarratı izale edilmeden nehir ve derelere dökülmesi memnudur (md.242).

Buz fabrikaları ve imalathaneleri sıhhi murakabe altında bulunur. Buz imal edilecek sular behemehal 236 ncı maddede zikredilen içme suları evsafını haiz olmalıdır (md.243).

1593 sayılı Hıfzıssıhha Kanununun“Mecralar Ve Müzahrefat İmhası” başlıklı faslında aşağıdaki maddeler sıralanmıştır (Hıfzıssıhha Kanunu 1930).

Mahsus kanununa tevfikana belediyelerce inşa ettirilmiş ve ettirilecek lağım ve çirkef mecralarının fenni mahzuru olmadığı kabul ve tasdik edilmedikçe dere, çay, nehirlerle akıtılması memnudur. Fenni usul dairesinde mecralar muhteviyatının imhası için kullanılacak sahalardan meskenlerden uzak olması ve bunların istimal edilerek başka suretle istimal edilmemesi lazımdır (md.244).

Mecra inşası mümkün olmayan yerlerde yapılacak çukurların fenni vasıf ve şartları Sıhhat ve İctimai Muavenet vekaletince tayin olunur. Bu çukurların muayyen fasılalarla temizlenmesi için belediyelerce münasip ve sıhhi mahzurlardan salim tahliye ve nakil vasıtaları tedarik olup ücret mukabilinde halka tahsis edilir. Çukurlar muhteviyatının dökülmesi için madde 244 de yazılı olduğu tarzda bir saha tahsis edilmelidir. Beşeri mevaddı gaitanın her nevi sebze ve saire zeriyatında gübre olarak istimali memnudur (md.245).

Belediyelerce şehir ve kasaba dahilinde telvisata meydan vermemek üzere münasip mahallerde fenne muvafık şekilde aptes yerleri tesis ve mevculları ıslah olunur. Belediye teşkilatı olmayan yerlerde bu mecburiyet köy ihtiyar heyetlerine aittir. Cadde ve sokaklarda ve meskenler kurbünde ve belediyelerce tayin edilecek hudutlar dahilinde açıktan defihacet etmek kati surette men edilir (md.249).

3.2.18 Türk Ceza Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 12.09.2004 tarih 25611 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemek amacını gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu “İmar Kirliliğine Neden Olma” olma başlıklı maddesinde; yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı (md.184/1), yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılacağı (md.184/2), yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı (md.184/3), üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanacağı (md.184/4), kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmayacağı, açılmış olan kamu davasının düşeceği, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağı (md.184/5), ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri, 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmayacağı (md.184/6) hükme bağlanmıştır.

Bu kanunda açıkça görülmektedir ki burada imarsız yapılaşmaya izin vermemek için su kullanma hakkı, kısıtlanmaktadır. İmarsız ve kaçak yapılan geniş bir mahale su vermemekte umumi hıfız sıhha kanununa aykırı olmaktadır. Buda bir çelişkidir. İkamet edilen kaçak yapılardan oluşmuş bir mahalleye su vermek TCK ya göre suç iken, bu mahalde tifo kolera gibi hastalıklara sebebiyet vermekte hıfız sıhha kanununa muhalefet olmaktadır.

3.2.19 Köy İçme Suları Hakkında Kanun

7478 Köy İçme Suları Hakkında Kanun, 09.05.1960 tarih ve 10506 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Köylerin içme ve kullanma suyu ihtiyacının, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü tarafından temin ve tedarik edileceği, Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü kanununun 4 üncü maddesindeki programlara giren bazı köylere ait işleri, kendi kontrol ve murakabesi altında yapılmasını ilgili vilayete bırakabileceği, vilayete bırakılan işler için vilayete nakdi ve ayni yardım yapılacağı (md.1), Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü bir veya mütaaddit köylerle birlikte, taraflar için fayda mülahaza edildiği ve kendilerine isabet eden masrafları karşıladıkları takdirde İller Bankası ile teşriki mesai ederek mücavir belediyelerin de su tedarik ve isale işlerini ihtiva eden müşterek tesisler yapmaya yetkili olduğu (md.8) hükmüne bağlanmıştır.

3.2.20 Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 09.08.1991 tarih ve 20955 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, kalkınma plan ve programları doğrultusunda, köylerin kalkındırılması, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesini sağlamak, görev alanına giren altyapı tesisleri ile tarımsal, sosyal ve ekonomik kamu hizmetlerinin yürütülmesi için, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının su ve atıksu ile ilgili bazı görevleri aşağıda sıralanmıştır:

- a.** Kalkınma plan ve programları doğrultusunda, kırsal bölgelerin kalkındırılması, tarım, hayvancılık ve su ürünlerinin geliştirilmesi için politikaların tespitine yardımcı olmak

ve bunlardan görev alanına girenleri uygulamak, tarım kesimi ve kırsal bölgelerin topyekün geliştirilmesi için altyapı tesislerini yapmak ve yaptırmak.

- b.** Kalkınmanın gereklerine ve gelişen taleplere uygun olarak üretim, tüketim ve girdi ihtiyaçları ile toprak, su, bitki, hayvan varlığı ve benzeri tabii kaynakların korunması ve geliştirilmesi için araştırma, inceleme, plan, program ve projeler yapmak ve yaptırmak.
- c.** Gıda ve diğer tarım ve hayvancılık ürünlerinin kalite ve standartlara uygun olarak üretimi, işlenmesi, korunması, pazarlanması ve değerlendirilmesini temin ve düzenlemek için gerekli kontrol sistemi ve kuruluşlarını tesis etmek, işletmek ve bu konularda çiftçinin teşkilatlanmasında yardımcı olmak.
- d.** Kırsal yerleşme birimlerinin yol, su, kanalizasyon, elektrik, iskan ihtiyaçlarını karşılamak, bunların ekonomik ve sosyal tesislere, sağlıklı ve modern fiziki yerleşme imkanlarına kavuşmalarını sağlayacak politikaları geliştirmek, arazi toplulaştırılması yapmak ve bunlarla ilgili araştırma, envanter, plan, proje yapmak ve yapılmasını sağlamak.
- e.** Su ürünleri Kanunu ile verilen görevlerden Bakanlıkla ilgili olanları yapmak ve yaptırmak.

Köy İçme suları Hk. kanun ile bu kanun hükmünde kararname ile köylerdeki su temini uygulamaları yapılmış ve köylüye devredilmiştir. 2004 yılında İstanbul'un mücavir alanı genişleyerek köylerin su yapıları İSKİ'ye devredilmiştir. Ancak bu devir esnasında İSKİ standartlarına uymayan tesisler işletilmeye alınmış, bu alınan tesisler uygulamada köylüye yeterli iken, İSKİ'nin teknik alt yapı normlarına uymadığından(döşenen boru cinsleri vs) tamamen yenilenmek durumunda kalmış ve devlete maliyet yüklemiştir.

Tek elden yürütülmeyen ve standardize edilmeyen uygulamalar burada devlete ikinci bir maliyet olarak yansımıştır.

3.2.21 Kıyı Kanunu

3621 sayılı Kıyı Kanunu, 17.04.1990 tarih ve 20495 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, deniz, tabii ve suni göl ve akarsu kıyıları ile bu yerlerin etkisinde olan ve devamı niteliğinde bulunan sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek koruma ve toplum yararlanmasına açık, kamu yararına kullanma esaslarını tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir.

Bu Kanun deniz, tabii ve suni göller ve akarsu kıyıları ile deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerine ait düzenlemeleri ve bu yerlerden kamu yararına yararlanma imkan ve şartlarına ait esasları kapsamaktadır.

3.2.22 Karasuları Kanunu

2674 sayılı Karasuları Kanunu 29.05.1982 tarih ve 17798 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunda; Türk karasularının Türkiye ülkesine dahil olup, Türk karasularının genişliği altı deniz mili olduğu (md.1), esas hatların kara tarafında kalan sular ve körfez suları, Türk iç suları olduğu, daimi liman tesisleri kıyının bir parçası sayılacağı ve bu tesislerden en açıkta olanlarının kara tarafında kalan sular ve dış limanlar iç sulara dahil olduğu (md.4) hükme bağlanmıştır.

3.2.23 Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 19.08.1993 tarih ve 21673 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, denizcilik sistem ve hizmetlerinin ülkenin deniz ilgi ve çıkarlarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak tahsisi ve geliştirilmesi için, Başbakanlığa bağlı Denizcilik Müsteşarlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Denizcilik Müsteşarlığının görevleri arasında, "Bayrak Devleti, Liman Devleti ve Kıyı Devleti yetkilerini haiz olarak denizlerde seyir, can, mal ve çevre güvenliğini sağlamak ve deniz kirliliğini önlemek amacıyla gerekli tedbirleri almak" (md.2/c) ve "Müsteşarlığın kendi görev ve sorumluluk alanına giren konularda, deniz ortamının bozulmasını ve deniz kirlenmesini önlemek amacıyla her türlü tedbiri almak, izlenmesini ve denetlenmesini sağlamak, bu konu ile ilgili diğer kuruluşlarla işbirliği yapmak (md.2/h)" da sayılmıştır.

Deniz ekolojisini bozacak ve deniz kirlenmesine neden olacak her türlü faaliyetin izlenmesini ve denetlenmesini yapmak, bu konuda diğer kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, gerekli tedbirleri almak (md.7/f) görevini Denizcilik Müsteşarlığı ana hizmet birimlerinden olan Deniz Ulaştırma Genel Müdürlüğü yürütmektedir.

Türk boğazlar bölgesinde ve diğer kıyılarımızda; gemiler, tankerler ve her türlü deniz aracı ile tersaneler ve kıyı tesislerinde meydana gelen yangın ve kaza halleri ile doğal afetlerde denizde seyir güvenliğini sağlamak ve çevre kirliliğini önlemek, bu hallerin karada sebep olabileceği yıkım ve zararları engellemek amacıyla; deniz ulaştırması, liman ve tersane hizmetlerinin planlanmasına yönelik faaliyet gösteren tüm kamu kuruluşları ile özel kuruluşların faaliyetlerinin düzenlenmesi, koordinasyonu, sevk ve idaresinin, krize neden olan olayların başlangıcından neticelerinin ortadan kalktığına idarece belirlenmesine kadar geçecek süre içerisinde Denizcilik Müsteşarlığının görev ve yetkisinde olduğu (ek md.4/I) hükme bağlanmıştır.

3.2.24 Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

01.03.1985 tarih ve 18681 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren *3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*; enerji ve tabii kaynaklarla ilgili hedef ve politikaların, ülkenin savunması, güvenliği ve refahı, milli ekonominin gelişmesi ve güçlenmesi doğrultusunda tespitine yardımcı olmak, enerji ve tabii kaynakların bu hedef ve politikalara uygun olarak araştırılmasını,

geliştirilmesini, üretilmesini ve tüketilmesini sağlamak için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görevleri ilgili Kanunlarda piyasada faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara bırakılmadığı takdirde ve ölçüde bazı görevleri aşağıda sıralanmıştır (3154 Sayılı Kanun 1985).

Enerji ve tabii kaynakların ülke yararına, teknik icaplara ve ekonomik gelişmelere uygun olarak araştırılması, işletilmesi, geliştirilmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve korunması amacıyla genel politika esaslarının tespit ve tayinine yardımcı olmak, gerekli programları yapmak, plan ve projeleri hazırlamak veya hazırlatmak (md.2/b).

Bu kaynakların değerlendirilmesine yönelik arama, tesis kurma, işletme ve faydalanma haklarını vermek, gerektiğinde bu hakların devir, intikal, iptal işlemlerini yapmak, ipotek, istimlak ve diğer tazyit edici hakları tesis etmek, bunların sicillerini tutmak ve muhafaza etmek (md.2/c).

Kamu ihtiyaç, güvenlik ve yararına uygun olarak enerji ve tabii kaynaklar ile enerjinin üretim, iletim, dağıtım, tesislerinin etüt, kuruluş, işletme ve devam ettirme hizmetlerinin genel politikasını tespit çalışmalarının koordinasyonunu temin etmek ve denetlemek (md.2/d).

3.2.25 İller Bankası Kanunu

4759 sayılı İller Bankası Kanunu, 23.06.1945 tarih ve 6039 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İl özel idareleriyle belediye ve köy idarelerinin ve bu idarelerin kuracakları birliklerle adı geçen idarelere bağlı, tüzel kişiliği haiz olan veya olmıyan ve katma bütçeli idare ve kurumların imar işleriyle ilgili konularla uğraşmak ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümleriyle bu kanuna bağlı olmak üzere İller Bankası adıyla tüzel kişiliği haiz bir banka kurulmuş olup, Bankanın merkezi Ankara'dır.

İller Bankasının bazı görevleri aşağıda sıralanmıştır (İller Bankası Kanunu 1945).

Birinci maddede gösterilen idare ve kurumların yapacakları mahalli kamu hizmetleriyle ilgili tesisler, yapılar ve diğer işler vücutte getirmelerini

kolaylaştırmak. Şehir, kasaba ve köylerin kuruluş ve imarı yolundaki plan ve programların gerçekleştirilmesini desteklemek amacıyla bunlara, kendi tüzüğünde yazılı esas ve şartlara göre kredi sağlamak (md.7/a).

13.07.1972 tarihli 1609 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak şartıyla, bu idare ve kurumların istemleri üzerine harita, plan, proje, keşif ve etütleri yapmak veya yaptırmak, idare ve kurumların vücuda getirecekleri tesis ve yapılardan mahallince yaptırılmasına imkan olmayan veya Banka tarafından toplu olarak yapılmasında fayda bulunanları, yatırım programları içinde meydana getirmek, idare ve kurumların istemleri aranmaksızın bunların Banka yatırım programında yer alan işlerinden hibe veya fon yardımlarının katkısıyla gerçekleştirecek olanları Banka eliyle yapmak veya yaptırmak (md.7/b).

Bankadan alınan kredilerle yapılan işlerden 13.07.1972 tarihli 1609 sayılı Kanunla yapım ve denetlemeleri Bayındırlık Bakanlığına verilenler dışında kalanların isteme ve imkana göre fenni nezaret ve denetlenmesini üzerine almak (md.7/c).

Birinci maddede gösterilen idare ve kurumlara gerekli olacak makine, aletler ve edevat, gereç ve eşyadan temin edebileceklerini bu idare ve kurumlara satmak veya kiralamak (md.7/d).

Yukarda yazılı ödevleri yapmak üzere her türlü araç ve malzeme temin etmek ve bu işler için gerekli tesisleri doğrudan doğruya veya ortaklık suretiyle vücuda getirmek, bu konuda yapılacak işlere, gerekli görülürse ortaklık etmek (md.7/g).

3.2.26 Kalkınma Planları

Genel prensipleri, yatırım önceliklerini, orta ve uzun dönem teknik, çevresel, sosyal ve kültürel politikaları içeren "*Kalkınma Planları*" Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından yapılmaktadır.

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) 01.07.2006 tarih ve 26215 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 2007 yılında başlaması kararlaştırılmış olup, *Çevrenin Korunması ve Kentsel Altyapının Geliştirilmesi* başlığı altında aşağıdaki maddeler sıralanmıştır:

Gelecek kuşakların, ihtiyaçlarını gözeterek, doğal kaynakların koruma ve kullanma koşulları belirlenecek ve bu kaynaklardan herkesin adil biçimde yararlanmasını sağlayacak şekilde çevre yönetim sistemleri oluşturulacaktır (md.453).

Tüm sektörlerde yatırım, üretim ve tüketim aşamalarında kirlen ve kullanan öder ilkelerini dikkate alan araçlar etkili bir biçimde kullanılacaktır. AB'ye uyum kapsamında çevre standartları ve yönetimini belirleyen hukuki düzenlemeler güncelleştirilirken ülke koşulları ve kamu yönetiminde etkinlik gözetilecektir (md.455).

Çevresel altyapı yatırımlarının yapılmasında ve iletilmesinde ölçek ekonomisinin faydalarından yararlanmak için yerel yönetimler arasındaki işbirliği ve eşgüdüm geliştirilecek, bu kapsamda mahalli idare birliklerinin kurulması desteklenecektir (md.457).

Kentsel altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinde belediyelere verilecek mali ve teknik danışmanlık hizmetleri etkinleştirilecektir (md.464).

Ülke genelinde çevre korumaya yönelik kentsel altyapı ihtiyacının belirlenmesi için belediyelerin içme suyu, kanalizasyon, atıksu arıtma tesisi ve katı atık bertaraf tesisi gibi altyapı ihtiyaçlarını belirleyecek kentsel altyapı ana planı ve finansman stratejisi hazırlanacaktır (md.465).

Su, atıksu, katı atık gibi çevre korumaya yönelik altyapı tesislerinin yapılmasında, bakımında ve işletilmesinde ülke şartlarına en uygun sistem ve teknolojiler tercih edilecektir (md.466).

Mevcut su sağlama tesislerinde kayıp ve kaçaklar azaltularak ülke su kaynaklarının etkin kullanımı sağlanacaktır (md.467).

Ülkemizde su kaynaklarının tahsisi, kullanılması, geliştirilmesi ve kirlenmeye karşı korunmasıyla ilgili hukuki düzenleme ve idari yapı oluşturulmasına yönelik olarak başlatılmış çalışmalar tamamlanacaktır (md.468).

Yer altı ve yerüstü su kaynaklarının kirlenmeden korunması sağlanacak ve atık suların arıtıldıktan sonra tarım ve sanayide kullanılması teşvik edilecektir (md.469).

Evsel nitelikli katı atık yönetiminde kaynaktan ayrıştırma, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf safhaları teknik ve mali yönden bir bütün olarak değerlendirilecek; yatırım ve işletme maliyetleri düşük ve ülke şartlarına en uygun katı atık bertaraf teknolojisi olan düzenli depolama yöntemi tercih edilecektir (md.470).

Çevre yatırımlarının yapılması ve işletilmesinde özel sektörün katılımı dahil yeni finansman yöntemleri geliştirilecektir (md.472).

Çevresel altyapı hizmetlerinin planlanması, projelendirilmesi, uygulanması ve iletilmesine ilişkin belediyelerin kapasiteleri geliştirilecektir (md.473).

Çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik eğitim ve kamuoyu bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.(md.474).

Kurumlar Arası Yetki ve Sorumlulukların Rasyonelleştirilmesi başlıklı maddesinde; "Merkezi yönetimden yerel yönetimlere yetki ve görev aktarımı, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında getirilen ilkeler dikkate alınarak sağlanacaktır. Ancak, yetki ve görev aktarımı yapılmadan önce yerel yönetimleri yönetsel ve mali açıdan güçlendirecek önlemler alınacaktır (md.689). Yerel yönetimlerin sundukları hizmetler

için ÷lke çapında asgari hizmet standartları belirlenecek; standartlara uygunluk denetimi merkezi idare tarafından yapılacaktır" (md.691) denilmektedir.

Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi başlıklı maddesinde; "Su kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar, öncelikle havza temelinde bütüncül bir yaklaşımla ve değişen tüketim taleplerini karşılamakta esneklik sağlayan bir şekilde planlamasını mümkün kılacak, ilgili kurumlar arasında güçlü ve yapısal bir eşgüdüm sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmiş kapsamlı bir mekanizma çerçevesinde ve suyun tasarruflu kullanımını sayesinde su kaynaklarının etkin kullanımına önem ve öncelik verilecektir (md.497). Tarımsal üretimin rekabet gücüne doğrudan katkıda bulunacak şekilde; yüksek üretim değeri bulunan tarım ürünleri üretiminin artırılması amacıyla maliyet etkin bir biçimde sulama yatırımları ve tarım işletmelerinde gözlenen arazi parçalılığı sorununun hafifletilmesine yönelik olarak toplulaştırma yatırımları yaygınlaştırılacaktır (md.498)" denilmektedir.

Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması başlıklı maddesinde ise; "Sulama altyapısının işletme ve yönetiminin katılımcı mekanizmalarla gerçekleştirilmesi sağlanacak, toprak ve su kaynaklarının etkin ve sürdürülebilir kullanımı için üreticilere yönelik programlar uygulamaya konulacaktır (676)" denilmektedir.

3.2.27 Turizmi Teşvik Kanunu

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 16.03.1982 tarih ve 17635 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak tertip ve tedbirlerin alınmasını sağlamak amacıyla çıkarılmıştır.

Deniz, göl ve akarsular ile kıyıların, özelliklerini bozucu ve yıpratıcı şekilde kullanılmayacağı (md.6/ III), kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezlerinde Bakanlıkça yapılacak alt yapı ve planlama işlemlerine esas olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarından istenilen bilgi, belge ve görüşlerin 3 ay içinde verileceği, bu süre sonunda istenilen bilgi, belge ve görüşün verilmemesi durumunda

ilgili iş ve işlemler Bakanlıkça resen tesis edilebileceği (md.7/II), kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezlerinin yol, su, kanalizasyon, elektrik ve telekomünikasyon gibi altyapı ihtiyaçlarının ilgili kamu kuruluşlarınca öncelikle tamamlanmasının zorunlu olduğu, bu maksatla ilgili Bakanlık ve kuruluşlara tahsis edilen ödeneklerin Bakanlığın uygun görüşü alınmadan başka maksatla kullanılmayacağı (md.9/a) hükme bağlanmıştır.

3.2.28 Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu; 15.04.2000 tarih ve 24021 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, organize sanayi bölgelerinin kuruluş, yapım ve işletilmesi esaslarını düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Organize Sanayi Bölgelerinin (OSB)' ihtiyacı olan elektrik, su, kanalizasyon, doğalgaz, arıtma tesisi, yol, haberleşme, spor tesisleri gibi alt yapı ve genel hizmet tesislerini kurma ve işletme, kamu ve özel kuruluşlardan satın alarak dağıtım ve satışını yapma, üretim tesisleri kurma ve işletme hakkı sadece OSB'nin yetki ve sorumluluğunda olduğu, ancak, atıkların ortak arıtma tesisinin kabul edebileceği standartlara düşürülmesi amacıyla münferiden ön arıtma tesisi yapılmasının gerektiği, OSB'de yer alan kuruluşlar, alt yapı ihtiyaçlarını OSB'nin tesislerinden karşılamak zorunda oldukları, OSB'nin izni olmaksızın alt yapı ihtiyaçları başka bir yerden karşılanamayacağı ve bu amaçla münferiden tesis kurulamayacağı, bu kuruluşlar kendilerine tahsis edilen alt yapı kullanma hakkını başka kuruluşlara devir ve temlik edemeyecekleri ve başkalarının istifadesine tahsis edemeyecekleri (md.20), OSB tüzel kişiliği, bu Kanunun uygulanması ile ilgili işlemlerde her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olduğu, atıksu arıtma tesisi işleten bölgelerden, belediyelerce atıksu bedeli alınmayacağı (md.21) hükme bağlanmıştır.

3.3 TÜRKİYEDE SU YÖNETİMİNDEKİ İDARİ YAPILANMA

3.3.1 Tarihi Süreç İçerisinde Su Yönetiminde Yetkili Kurum Ve Kuruluşlar

Ülkemizde su hizmetlerinin tarihsel gelişimi özetle aşağıda sıralanmıştır (Özçelik 2008).

Osmanlı döneminde su üzerinde özel bir mülkiyetin söz konusu olmaması ve kişilerin ancak kullanma hakkına sahip olabilmesi nedeniyle, suyun idaresi devlet tarafından yürütülmüştür. Eskiden gelen kullanımlara saygılı olunmuştur. Bu hak kullanım düzeyinde kalmakla birlikte, devlet izni ile verilmiş ve fetvalarla devredilmiştir.

Osmanlının batılı anlamda düzenlediği ilk kanun 1856'da Islahat Fermanı'yla ortaya çıkmıştır. İslam hukuku, örf ve adetlerin bir nizama konulmasıyla oluşturulan bu kanun "Mecelle", yeraltı ve yerüstü sularını kamu malı saymakla beraber, su mülkiyetini de benimsemiştir. Doğal kaynaklardan fırsat eşitliğince yararlanmayı emek ve çalışma esasına göre düzenlemiştir. Mecelle 1879 ile 1926 arasında yürürlükte kalmıştır.

Tarımla dolayısıyla sulamayla ilgili bazı hizmetleri yürütmek üzere kurulan ilk teşkilat 1838 yılında Mustafa Reşit Paşa'nın Dışişleri Bakanlığı zamanında bu Bakanlığa bağlı olarak çalışan "Ziraat ve Sanayi Meclisi"dir.

Su kaynaklarının sistemli bir şekilde ele alınması, 1914 de Nafia nezaretinin yeniden düzenlenmesiyle oluşturulan, başlıca sulama, kurutma, taşkın koruma, nehir ulaşımı su sağlanması ve dağıtım görevleri verilen "Umuru Nafia Müdüriyeti Umumiyesi" ile başladığı kabul edilmektedir.

Halkın su ihtiyacı, kaynaklardan elde edilen suların derlenip çeşme, kışla ve saraylara verilmesiyle sağlanmış (Vakıf Suları), bunun yanında, yetersiz kalan su ihtiyacının karşılanması ve modern binalara su sağlamak amacıyla 1868 yılında Sultan Abdülaziz tarafından, Islahat Fermanı'nın da etkisiyle Fransızlara imtiyazlar verilerek Dersaadet şirketi (Terkos şirketi) kurulmuştur. Bu şirket 1883'te Terkos gölü yanında terfi merkezi

ve 1888'te göl seviyesini yükseltecek bir bağlama yaparak, Üsküdar-Kadıköy su şirketi ise 1893 de Elmalı deresi üzerine Elmalı-1 barajını inşa edip şehre su sağlama işlemini yerine getirerek, içme suyu inşaatının çözümünde cumhuriyetin ilk yıllarına kadar rol oynayacak su şirketlerine öncülük etmiştir.

1867 yılında, günümüze kadar ayakta kalan tek rasathane olan Rasathane-i Amire adı ile göreve başlayan kandili rasathanesi kurulmuştur.

1925 yılında "Su idarelerini taksimat teşkilat ve vezaifi hakkında talimat"la Nafia Müdüriyeti Umumiyesi'ne bağlı Sular Fen Heyeti Müdürlüğü kurulmuş ve Türkiye on iki daireye bölünmüştür. Bu tarih Cumhuriyet dönemi için su işlerinin başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Birinci Su İşleri Dairesi Bursa'da kurulmuş, ancak ödenek eksikliği nedeniyle, istenilen verim elde edilememiş, 1929' a kadar ise ancak yedi tanesi faaliyete geçebilmiştir.

17 Şubat 1926 tarihinde Medeni Kanun'un kabulüyle birlikte, su hukukunda da yeni bir dönem başlamıştır.

1926 yılında 831 sayılı "Sular Hakkında Kanun" çıkarılmıştır.

1929 yılında, 12 yılda harcanmak üzere yaklaşık 120 milyon \$ ödenek ayrılmıştır. Bu ödenekle, Çubuk 1 barajı, Ankara ovası sulaması, bursa sulaması, Nazilli ovası ana kanal açılması, Cellat gölünün kurutulması, Tarsus (Aynaz) bataklığının kurutulması işleri yürütülmüştür. Onbeş köy öğretmeni gözlemler için görevlendirilerek ölçüm defterleri tutulmaya başlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk Barajı olan Çubuk barajı ise 1936 yılında tamamlanmıştır.

1931 yılında Terkos su şirketi, 1937 yılında Üsküdar ve Kadıköy su şirketleri satın alınarak İstanbul Sular İdaresine (dolayısıyla belediyelere), İzmir su şirketi 1944'te satın alınarak İzmir Sular İdaresine devredilmiş, Ankara'da da Ankara Sular İdaresi oluşturulmuştur. Bu üç kurumda, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe haiz

kurumlar olarak benzer yapı ve statüye kavuşturulmuştur. Böylece, Osmanlı'nın son elli yılı ile Cumhuriyet döneminin ilk on yılını kapsayan İmtiyazlar dönemine son verilerek, 1930'lu yıllardan 1980'li yıllara kadar sürecek olan bir kamusal örgütlenme dönemi başlamıştır.

1933 yılında içme suyu, kanalizasyon ve kullanma suyu temininde belediyelere yardım amacıyla belediyeler bankası kurulmuştur. Bu kuruluş, daha sonra adını 1945 de İller Bankası olarak değiştirmiştir.

1932 Enerji üretimine yönelik su kaynakları planlanması ve sistematik akım ölçümleri için 1935 yılında 2819 sayılı kanun ile Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü (EİE) kurulmuştur.

1937 yılında Sular Umum Müdürlüğü adını, personel ücret politikası nedeniyle, Su İşleri Reisliği olarak değiştirmiştir.

1943 yılında 4373 sayılı "Taşkın Koruma Yasası" ile birlikte taşkın alanların Nafia Vekaletince, icra vekilleri heyetinin kararı ile belirleneceği belirtilmiş, taşkın durumlarda meydana gelebilecek hak ve taşkın sonrası görev ve sorumlulukları belirten bir takım düzenlemeler getirilmiştir.

1937 yılından sonra 3127 sayılı kanunla Başbakanlığa bağlı Devlet Meteoroloji Umum Müdürlüğü kurulmuştur.

5516 sayılı "Bataklıkların Kurutulması ve Bundan Elde Edilecek Topraklar Hakkında Kanun (Sıtma Kanunu)" un yürürlüğe girmesiyle bataklık kurutulma projelerinde karar merci Bayındırlık Bakanlığı olarak belirlenmiş ve su hukukundaki bir boşluk doldurularak, bataklıkların kurutulması teşvik edilmiştir.

1953 yılında yürürlüğe giren 6200 sayılı "Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun" ile, su kaynaklarının değerlendirilmesinde DSİ'yi egemen kılan yeni bir dönem başlamıştır.

Gündeme gelen havza planlaması esasları ışığında, Türkiye yirmialtı havzaya ayrılmıştır.

Neredeyse tamamı yerli iş gücüyle, Almus (1958-1966), Kesik Köprü (1956-1966), barajı inşa edilmiştir.

1963 yılında 4951 sayılı yasa ile Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı kurulmuş, 1965 yılında Yol Su Elektrik (YSE) ve Toprak Su Genel Müdürlükleri bu Bakanlığa bağlanmıştır.

1965 yılında "Ankara, İstanbul ve Nüfusu Yüzbinden Yukarı Olan Şehirlerde İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun" çıkarılmıştır. Bu kanun 6200 sayılı kanunu tamamlayıcı nitelikte olup, söz konusu şehirlerin suyunun temininde DSİ yetkili kılınmıştır.

1968 yılında 1595 sayılı Orman Bakanlığı kurulmuş, aynı yıl Ağaçlandırma ve Erozyon Genel Müdürlüğü faaliyete geçerek, erozyonla mücadele işlerine önem verilmiştir.

1970'li yıllarda çok amaçlı projeler ağırlığını hissettirmiş, kısıtlı olan su kaynaklarının etkin şekilde kullanımı ve optimizasyon yaklaşımı geçerlilik kazanmaya başlamıştır.

1974 tarihinde adını "Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı" olarak değiştiren Tarım Bakanlığı 1981 de Orman Bakanlığıyla birleşerek "Tarım ve Orman Bakanlığı" adını almıştır.

1983 yılında Köy işleri ve Kooperatifler Bakanlığı da bu birleşmeye dahil edilmiştir ve "Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı" adını almıştır.

70'li yıllarda daha çok hidrolik çalışmalara ağırlık verilmiş, hatta bu dönem Hidroloji On yılı olarak nitelendirilmiştir. Türkiye'de de Üniversiteler, DSİ ve EİE gibi hidrolojiyle ilgilenen kurumlar ortak bir "Türkiye Hidroloji Komisyonu" oluşturmuşlardır.

Merkezi tanımının sınırlı oluşu, kanalizasyon işlerinin su temini işlerinden ayrı olarak yürütülmesi, sular idaresinin; belediyeye bağlı bir kuruluş olması, mali özerkliğe sahip olmaması, gelirlerinin belediyeye aktarılabilmesi, doğrudan borçlanma yetkisinin olmayışı, tarife belirleme yetkisinin mülki amir onayına bağlı olması, kar amacının olmaması, işi bizzat yerine getirme zorunluluğunun olması, su kaynakları konusunda şehrin dışına çıkma gereksinmesi vb. nedenlerinden dolayı, sular idaresi tipi geçerliliğini yitirmeye başlamış ve dünya bankası kredisinin de etkisiyle İSKİ tipi kurumlaşma gündeme gelmiştir. 1981 yılında 2560 sayılı "İstanbul Su ve Kanalizasyon Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" ile yeni bir dönem başlamıştır.

İSKİ modeli 1986 yılında tüm büyükşehir belediyeleri için geçerli kılınmıştır. Böylelikle, 1980'lere kadar devam eden İller Bankası odaklı model değişerek, sektörün doğrudan belediyeler bırakıldığı dış kredi imkanlarına yönelimler başlamıştır.

Anayasaya göre yerel yönetimler kendi aralarında, Bakanlar Kurulu'nun izni ile su hizmetlerini yerine getirdikleri bir örgütlenme modeli olarak hizmet vermişlerdir. Yasal temelleri ise 1926 tarihli Sular Hakkında Kanun, Köy İçme suları Hakkında Kanun, İl İdaresi Kanunu ve 1580 sayılı Belediye Kanununa dayandırılmıştır.

1983 tarihinde 2872 sayılı Çevre Kanunu çıkarılarak, çevre korunmasının bu bütünlük (Entegre Yaklaşım) içinde yapılması, "ekolojik dengenin korunması, havada, suda, toprakta kirlilik ve bozulmaların önlenmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan çalışmaların bütünüdür" maddesiyle yasal açıdan vurgulanmıştır.

1978 de "Başbakanlık Çevre Örgütlenme Biçimi ve Görevlerine İlişkin Karar" uyarınca kurulan Çevre Müsteşarlığı, 8.6.1984 tarih ve 222 sayılı kanun hükmünde kararname ile Başbakanlık Çevre Genel Müdürlüğü haline dönüştürülmüştür.

8/6/1984 tarih ve 228 sayılı Kanun hükmünde kararname ile sonrada 8/1/1986 tarih ve 3254 sayılı kanun ile "Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" yeniden düzenlenmiştir.

1985 de 3202 sayılı Yasa ile Topraksu, Yol Su Elektrik (YSE) ve Toprak İskan Genel Müdürlükleri lağv edilerek Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM) oluşturulmuştur.

1984 yılı 3161 sayılı kanun ile "Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görev Kanun" yürürlüğe girmiştir. Ancak 1991 de politik sebeplerle Orman Bakanlığı ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ikinci kez ayrılmıştır.

Entegre yaklaşımın da etkileriyle, 1986 yılında Güneydoğu Anadolu Projesi bölgesel planlama çerçevesinde ele alınması düşünülmüş, bölge faaliyetlerinin planlanması ve koordinasyonu Devlet Planlama Teşkilatına (DPT) verilmiştir. Fırat ve Dicle sularını değerlendirilmesiyle, 13 büyük proje oluşturulmuştur. Başlangıçta, su ve toprak kaynaklarının değerlendirilmesine yönelik olan bu proje, 1989 yılında tamamlanan GAP mastır planı ile bölgenin; tarım, enerji, alt yapı, konut, sanayi, eğitim, ulaşım vb. yönden ferahlamasını sağlayacak, çok yönlü entegre bölgesel kalkınma projesine dönüşmüştür.

1991'de "Çevre Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" yürürlüğe girmiş, 1 Mayıs 2003 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlıkları yeniden birleştirilmiştir.

2011 de Çevre ve Orman Bakanlığı kapatılmıştır. 4 Temmuz 2011 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Orman ve Su Bakanlıkları kurulmuştur.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM) 5286 sayılı kanunla kapatılmıştır. Bu kanunla 3202 sayılı "Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" adını "Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanun" olarak değiştirilmiştir. KHGM'nin taşra teşkilatlarınca yürütülen hizmetlerin il özel idarelerince, iskan konularına ilişkin hizmetlerin ise Bayındırlık Bakanlığı'nca yürütüleceği belirtilmiştir.

2011 de Çevre ve Orman Bakanlığı kapatılmıştır. 4 Temmuz 2011 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Orman ve Su Bakanlıkları kurulmuştur.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde ilerlemekte olduğumuz şu günlerde, su yönetimi konusunda kurumlar arası koordinasyon eksikliği ve görev karmaşasına czm bulmak amacıyla DSİ tarafından clışmalar başlatılmıştır. Ayrıca, su kaynakları yönetimi, idari yapılanma ve su hukuku konusunda mevcut yasal boşlukları gidermek için AB Su Cere Direktif ve Kalkınma (7,8,9) Plan Hedefleri doğrultusunda "Su Yasası" hazırlama clışmaları başlatılmıştır.

Ülkemizde toprak ve su kaynaklarının yönetiminde, yönetim ve kullanım planlamalarının yapılmasında, iyileştirme ve geliştirme clışmalarında, koruma önlemlerinin belirlenmesinde ve denetiminde kamu ağırlıklı bir yapı mevcuttur.

Dünya genelinde toprak ve su kaynakları ulusal veri tabanlarını oluşturmak, kaynak planlaması ve tahsisi görevlerini yapmak, altyapı yatırımlarını gerçekleştirmek, leği ve işlevi gereği merkezi yönetimin görevidir. Ülkemizde de, kamu yönetimi içinde merkezi yönetimin ağırlığı söz konusu olup, merkezi yönetim-yerel yönetim işbirliği, merkezi politikalarının uygulanması aşamasında gerçekleşmektedir. Köy içme suları, tarımsal kck sulamalar ve toprak koruma, arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetlerini yürüten KHGM 'nin 2005'de kapatılması ile görevlerinin yerel yönetimlere bırakılması sonucu, özellikle bu alanlarda yerel yönetimlerin yetkisi artmıştır.

20. yüzyıldaki hızlı gelişmeler su yönetimini tek başına bir mühendislik anlayışıyla değil, cvre İnsan bütünü içerisinde değerlendirme gereğini getirmiştir. Bu yüz yılın son cyreğinde de bu doğrultuda politikalar izlenmeye başlanmış. Kısmen gelişmeler olmuş ancak, su yönetimi ve su yasaları istenilen düzeye getirilememiştir.ülkemizde gerek doğrudan, gerekse dolaylı olarak su ile ilgili birçok kamu kurum ve kuruluşu bulunmaktadır.

Yukarıdaki kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetkileri Tablo 3.1 de verilmiştir.

Tablo 3.1: Su yönetimi kurumlarının görev ve yetkileri

No	<i>Kurumun Adı</i>	<i>Görevi</i>
1	<i>Bayındırlık ve İskan Bakanlığı</i>	İçilebilir su kaynaklarının belirlenmesi, kullanıma sunulması, su kaynaklarının korunması için kanalizasyon ve arıtma tesislerinin projelendirilmesi, yapılması ya da yaptırılması gibi alt yapı hizmetlerinin sürdürülmesinde yerel yönetimlere destek olmak.
2	<i>İller Bankası Genel Müdürlüğü</i>	Belediyeler, belediye birlikleri ve il özel idarelerinin kamu kullanımı niteliği taşıyan hertürlü altyapı hizmetleri ile ilgili edüt, plan ve proje hazırlamak, bu konularda danışmanlık ve kontrollük hizmetleri vermek ve söz konusu yatırımların gerçekleşmesi için kredi sağlamak.
3	<i>Orman ve Su Bakanlığı</i>	Su hizmetlerinin çevresel dışsallıklarının denetimini üstlenmek, su kaynaklarının korunması ile çevre politikasının uygulanması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalarını yürütmek.
4	<i>Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü</i>	Baraj yapmak, su kaynaklarını planlamak, yönetmek, geliştirmek ve işletmek, taşkınlardan korumak, sulu ziraatı yaygınlaştırmak ve hidroelektrik enerji üretmek ile içme suyu temin etmek.
5	<i>Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü</i>	Su kaynaklarının planlanması ve korunması ile ilgili yağış, nem, buharlaşma, kuraklık gibi pek çok verinin üretilmesi, değerlendirilmesi, saklanması ve temin edilmesi işlemlerini yürütmek.
6	<i>Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı</i>	Doğanın ve çevresel değerlerin korunması amacıyla, özel çevre koruma bölgelerini yönetmek.
7	<i>Dışişleri Bakanlığı</i>	Çevre ve sınır aşan sular konularında izlenecek dış politikanın; diğer ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile eşgüdüm halinde belirlemek, uluslar arası ve bölgesel örgütlerde savunmak.
8	<i>Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı</i>	Yüzey ve yeraltı su kaynaklarını planlamak, yönetmek, geliştirmek, işletmek, su kaynaklarından enerji üretmek, jeotermal su kaynaklarını belirlemek ve değerlendirilmesi çalışmalarını yürütmek.
9	<i>Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu</i>	Hidroelektrik santrallerinin kurulması aşamamasında santrallere lisans izni vermek ve denetlemek.
10	<i>Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü</i>	Su kaynaklarından elektrik enerjisi üretimine elverişli olanları saptamak ve bunlarla ilgili hidrolojik, jeoteknik araştırma ve etüt ile baraj ve hidroelektrik santrallerin master plan, etüt, proje ve mühendislik hizmetlerini yürütmek.
11	<i>Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü</i>	Jeotermal ve mineral su kaynaklarının araştırılması çalışmalarını yürütmek.
12	<i>İçişleri Bakanlığı</i>	Mahalli en büyük mülki amirleri illerde Devletin ve Hükümetin temsilcisi, ayrı ayrı her bakanın mümessili, bunların idari ve siyasi yürütme vasıtası olarak ve yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkisi gereğince de yüklenen genel sorumlulukları yerine getirmek ve yaptırıma yönelik cezaları onaylamak.
13	<i>Büyükşehir Belediyeleri Su ve Kanalizasyon İdareleri Genel Müdürlükleri</i>	Büyükşehirlerin su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gereken her türlü tesisi kurmak, kurulu olanları devralmak ve bir elden işletmek, su kaynakları havzalarını denetlemek.
14	<i>Belediyeler</i>	İçme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işletirmek; kaynak sularını işletmek veya işletirmek.
15	<i>İl Özel İdareleri</i>	Belediye sınırları dışında su ve kanalizasyon hizmetlerini yapmak veya yaptırmak, su kaynakları ve çevre kalitesinin korunmasını sağlamak, jeotermal kaynaklar ve doğal minerali sular kaynağına ilişkin arama ruhsatı ile işletme ruhsatı vermek ve denetlemek.
16	<i>Hazine Müsteşarlığı</i>	Su ile ilgili büyük tutarlı yatırımlar için temin edilen dış finansman imkanlarını veya hibeleri kullandırmak, bu finansman imkanlarına Hazine garantisi vermek, Hazine garantisiz yurtdışı finansmanlarına izin vermek, su ürünleri yetiştiriciliği ile jeotermal enerji gibi alanlarda yatırım teşvik belgesi vermek suretiyle teşvik unsurlarından yararlandırmak.

17	<i>Kültür ve Turizm Bakanlığı</i>	Kültür ve turizm koruma ve gelişme bölgeleri ile turizm merkezlerinin su ve kanalizasyon altyapı yatırımlarını yönlendirmek, koordine etmek.
18	<i>Maliye Bakanlığı</i>	Hazineye ait taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden çıkan kaynak suları ile umuma ait suların belediyelere tahsisini yapmak.
19	<i>Sağlık Bakanlığı</i>	Toplum sağlığını korumak amacıyla halka su dağıtımından sorumlu olan kamu idarelerinin dağıtım yaptığı, özel sektörün ise sattığı suların içme suyu kalitesinde olup olmadığı ve zorunlu olan kalite standartlarına uyup uymadığını sürekli olarak izlemek ve kontrolünü yapmak.
20	<i>Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı</i>	Çevre kirlenmesine yönelik kontrol, izleme ve analiz faaliyetlerini sürdürmek, su kirliliğine yol açan mikrobiyolojik etkenleri belirlemek ve bunların sağlık üzerine etkilerini inceleme çalışmaları yapmak.
21	<i>Sanayi ve Ticaret Bakanlığı</i>	Su sayaçlarının muayenesi yapmak ve denetimlerini yürütmek.
22	<i>Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı</i>	Su ürünleri üretilen suların korunması ve buraya yapılacak deşarjların kontrolünü yapmak, kırsal alanlardaki arazi kullanımı ile su kaynaklarının geliştirilmesini sağlamak, su ve kanalizasyon ihtiyaçlarını karşılamak ve tarım arazilerindeki yüzey sularını nitrat ve tarım ilaçlarının suya karışması ile ortaya çıkan kirliliği izlemek.
23	<i>Devlet Planlama Teşkilatı</i>	Su kaynakları ve atık su arıtma tesislerinin geliştirilmesi ile ilgili olarak, hükümete yıllık ve beş yıllık programlar sunmak, rasyonel ve tutarlı yatırım programlarının hazırlanmasını sağlamak ve kurumlar arasında eşgüdüm görevini yürütmek. Ayrıca, finansman ya da dış borç gerektiren projeler de dahil olmak üzere, kamu sektörü yatırımlarını onaylamak.
24	<i>Avrupa Birliği Genel Sekreterliği</i>	Çevre, enerji konularında kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülen Avrupa Birliği müktesebatına uyum çalışmalarını izlemek ve koordine etmek.
25	<i>Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı</i>	Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamına giren yörelerin altyapı, hizmetleri yapmak veya yaptırmak, kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak.
26	<i>Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı</i>	Su ve çevre verileri dahil, çeşitli veri ve bilgileri toplamak, işlemek ve analiz etmek.
27	<i>Denizcilik Müsteşarlığı</i>	Deniz ortamının gördüğü zararın ve kirlenmesinin önlenmesi amacıyla her türlü tedbiri almak, izlemek ve denetlenmek.
28	<i>Türk Standartları Enstitüsü</i>	Su kaynakları kalite standartları, içme ve kullanma suyu standartları, su analiz yöntemleri standartları, su dağıtım sistemleri ile yağmur suyu ve atıksu toplama sistemleri (borular, bağlantı elemanları vb.) standartları ve atıksulardaki kirletici sınır değerlerine ilişkin standartları oluşturmak.
29	<i>Organize Sanayi Bölgesi Yönetimi</i>	Organize sanayi bölgelerinin ihtiyacı olan su, kanalizasyon tesislerini kurmak ve işletmek, kamu ve özel kuruluşlardan satın alarak dağıtım ve satışını yapmak ile atıkların ortak arıtma tesisinin kabul edebileceği standartlara düşürülmesi amacıyla münferiden ön arıtma tesislerini yapmak.
30	<i>Üniversiteler</i>	Üniversitelerin Çevre Müh. Ziraat Müh. Orman Müh. Meteoroloji Müh. Jeoloji Müh. Hidrojeoloji Müh. Uluslararası İlişkiler vb. bölümlerinde su ile ilgili bilimsel çalışmalarını yürütmek.
31	<i>Meslek Örgütleri ile Sivil Toplum Kuruluşları</i>	Tüketici haklarının ile su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik kamuoyu oluşturma, baskı gücünü kullanma ve uygulama projeleri kapsamında kamu kurumları ile halk arasında uzmanlık alanları kapsamında işlevsel rol üstlenmek.

Kaynak: Türkylmaz Atilla(2010), Dünyada ve Ülkemizde Su Yönetim Mevzuatı. Ocak 2012

Tablo 3.1 de dağıtım olarak verilen kuruluşlar, aşağıdaki Şekil 3.1deki gibi merkez ve yerel yapılar olarak gruplandırılarak incelenebilir.

3.3.2 Merkezi Yapı

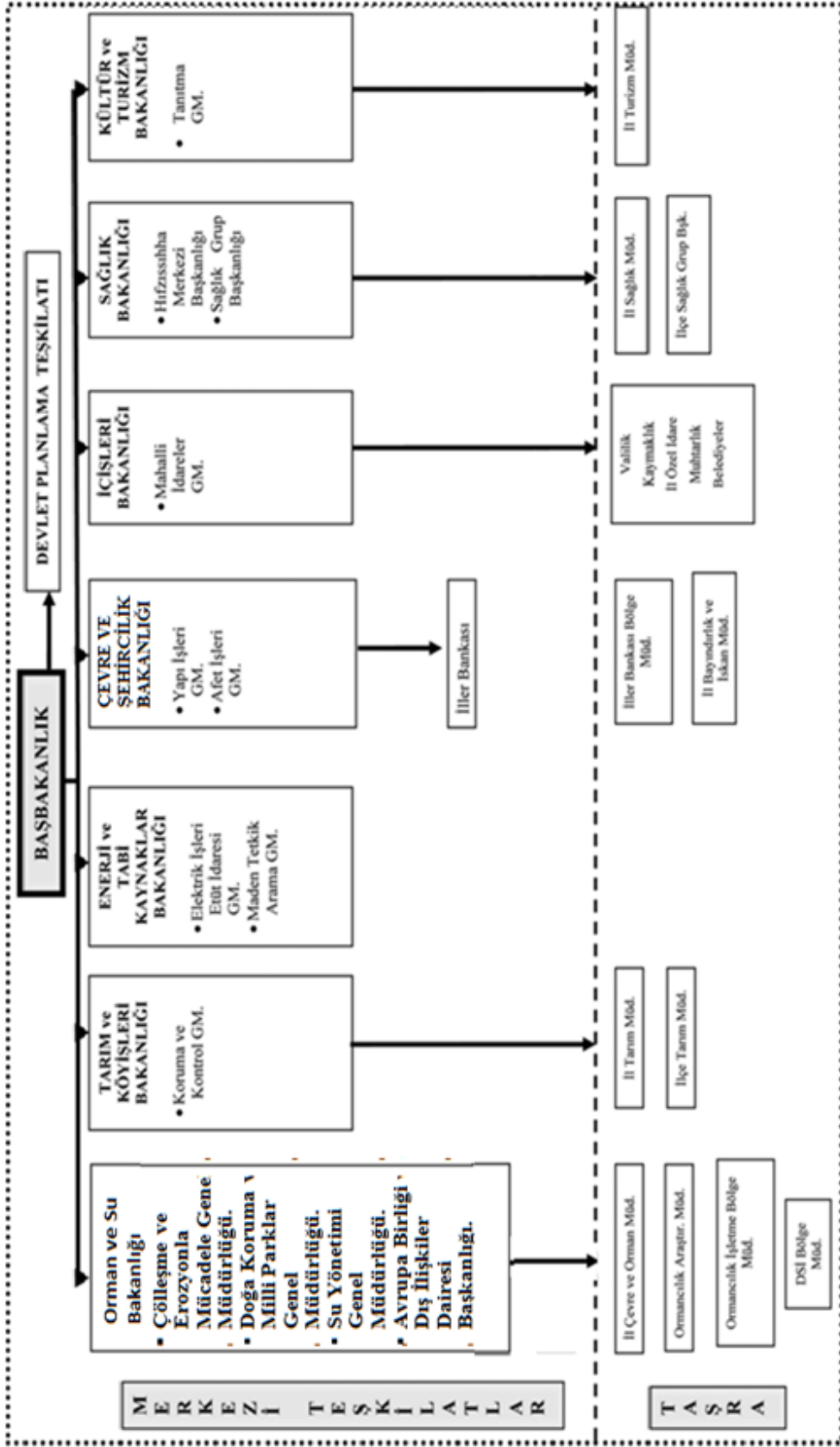
Türkiye, kullanılabilir yerüstü sularının yüzde 30'unu kullanırken, yeraltı sularının yarısını kullanmaktadır. Bu su varlığı ve yönetimi, tümüyle kamu mülkiyetinde bulunmaktadır.

Yeraltı sularının yönetimi özel bir Kanun ile düzenlenmiş, yetki Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün (DSİ) tekeline verilmiştir. Gerçek ve tüzel kişilerin yeraltı suyunu çeşitli kullanım amaçları için kuyu açarak kullanmaları dâhil olmak üzere, yeraltı suyunun işletilmesine ilişkin tüm yetkiler bu kuruluşa aittir.

Buna karşın, içme ve kullanma, tarımsal sulama, sanayi, ulaşım, enerji üretimi ve su ürünleri yetiştiriciliği için çok amaçlı kullanılmakta olan yerüstü sular için özel bir Kanun çıkarılmamış ve bu suların yönetiminde yetkiler farklı kuruluşlara dağıtılmıştır. Su kaynaklarının yönetim ve denetlenmesinde çeşitli kurumlar görevli olduğundan, Ülkemizde çevre yönetimi içinde en karmaşık olanının su kaynaklarının yönetimi olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 3.1: Su Yönetimi Kuruluşlarının Merkez ve Taşra Teşkilatları

Kaynak: Karakaş M. 2007, Su hukuku bağlamında su kaynaklarının yönetimi, kurumsal yapı

Devlet Plânlama Teşkilatı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, İller Bankası Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Orman Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, GAP İdaresi, Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİEİ) olarak sayabiliriz.

Bu merkezi kurum ve kuruluşlar yanı sıra mahalli nitelikteki örgütlenmeler olarak, İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köy İdarelerinin de buldukları yerdeki sularla ilgili yetki ve görevleri mevcuttur. Özellikle büyükşehirlerde, büyükşehir belediyelerine bağlı olmakla birlikte ayrı tüzel kişiliğe sahip kamu kurumları da görev ve yetkilerinin belirlendiği kanunlara istinaden sularla ilgili kamu hizmetlerini yerine getirmektedirler.

Yine konu ile ilgili olarak, sulama birlikleri, üniversiteler ve enstitülere bağlı fakülte ve yüksek okullar ile su ürünleri araştırma enstitüleri ve sivil toplum örgütleri de bulunmaktadır.

1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu ve buna bağlı olarak çıkarılan tüzük hükümlerine göre, su ürünleri yetiştirilen suların korunması ve bu sulara yapılacak deşarjın denetimi yetkisini Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü kullanmaktadır.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, içme suyu sektörünün makro düzeyde yatırım kararlarına etki eden, denetim mekanizmasını yönlendiren ve koordine eden bir kuruluştur. DPT 1960 yılında 91 Sayılı Kanunla kurulduktan sonra 1961 Anayasasına göre anayasal bir kuruluş olmuştur. DPT tarafından hazırlanan Ülkemiz kalkınma planlarında, çalışmanın ilgili yerlerinde belirttiğimiz üzere su ve su kaynaklarının yönetimi de yer almaktadır.

1991 yılında kurulmuş olan Çevre Bakanlığı; su kaynaklarının yukarı havzası ve dağlık bölgesinin korunması ve orman içi su kaynaklarının değerlendirilerek korunması, su kaynaklarını kirlenmelere karşı korumaya yönelik düzenlemeler yapmak ve bu konudaki denetimi sağlamak gibi görevleri yerine getirmektedir. 383 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre Bakanlığına bağlı olarak kurulan Özel Çevre Koruma

Kurumu Başkanlığı, özel çevre koruma bölgesi olarak ilan edilen yerlerde doğanın ve çevresel değerlerin korunması amacıyla bu bölgelerdeki yönetimden sorumludur.

Sağlık Bakanlığına bağlı Çevre Sağlığı Koruma Müdürlüğü, su kalitesinin kontrolü, fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik analizler yapma, klor ölçümleri, ruhsat ve kabul işlerini yapmaktadır.

Elektrik İşleri Etüt İdaresi, su kaynaklarından elektrik enerjisi üretmeye elverişli olanların tespiti ile bunlar üzerinde hidrolojik-jeoteknik araştırma görevini üstlenmiştir.

1985 yılında Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü(KHGM) ise, kalkınma plan ve programları doğrultusunda, köyler ve bağlı yerleşim birimlerinde toprak ve su kaynaklarının kullanımı, korunması, geliştirilmesi ile ilgili yetki ve görevlere sahip iken, 28.01.2005 tarihli, 5286 Sayılı kanunla kaldırılarak görevleri ilgili diğer kurumlara devredilmiştir.

1945 yılında 4759 Sayılı Kanunla kurulan İller Bankası, yıllık yatırım programları çerçevesinde belediyelerden aldığı yetkiye dayanarak belediyelerin kanalizasyon ve atıksu arıtma tesisi yatırımlarını gerçekleştirmekte ve tamamlanan tesisleri işletilmek üzere belediyelere devretmektedir. Geçmişte ülkemizde kanalizasyon yatırımları yalnızca İller Bankası tarafından gerçekleştirilmekte iken, günümüzde başta büyükşehir belediyeleri su ve kanalizasyon idareleri ve GAP İdaresi olmak üzere, çeşitli kuruluşlar da sektörde yatırım yapmaktadırlar. İller Bankası'nın sektöre finansman sağlama bakımından etkinliği de azalmış, bu konuda Hazine Müsteşarlığı'nın ilgi alanı haline gelmiş bulunmaktadır. İller Bankası'nın özellikle büyükşehir belediyelerinin yetkili olduğu alanlarda hemen hemen hiçbir etkinliği kalmamıştır. Bu belediyeler altyapı sorunlarını dış kaynaklı kredi ile ve yatırım sürecini doğrudan kendileri yöneterek çözmektedirler.

Ülkemizde yeraltı ve yerüstü tüm ulusal suların yönetiminde en temel yetkilere sahip kuruluş, 1953 tarihli 6200 Sayılı Kanunla kurulan ve DSİ dir.

DSİ, Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı olmakla birlikte ayrı bir Kamu tüzel kişiliğine sahiptir. Merkez teşkilatı, bölge müdürlüğü ve işletmelerden meydana gelmektedir. DSİ Genel Müdürlüğü ülke genelindeki 26 su havzasında su kaynaklarını, ihtiyaçların önem ve önceliklerine göre içme, kullanma, sulama ve endüstri suyu temini ile enerji üretimi ve diğer amaçlara tahsis etme doğrultusunda birçok planlama ve uygulama yapmıştır. DSİ büyük nitelikte su olarak kabul edilen baraj inşası ve sulama tesislerini yapmakla görevlidir.

DSİ çalışmalarını havza bazında yürütmekte ve buna uygun örgütlenmiş bulunan DSİ'nin, yeraltı sularının yönetimi hakkındaki görevleri haricinde, 6200 Sayılı Kanunun 2. maddesiyle verilmiş başlıca görevleri şunlardır:

- a.** Taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler yapmak,
- b.** Sulama tesisleri kurmak, sulama sahalarında mevcut parsellerin tamamını veya aksamını gösterir harita ve planlar yapmak, gerektiğinde kadastrosunu yaptırmak, bataklıkları kurutmak,
- c.** Şehir ve kasabaların içme suyu ve kanalizasyon projelerini incelemek, onaylamak ve denetlemek,
- d.** Köy içme suları için teknik organizasyon ve denetimi sağlamak ve bu iş için bayındırlık müdürlükleri emrinde yeterli eleman bulundurmamak,
- e.** Akarsularda ıslahat yapmak,
- f.** İçme suyu ve sulama tesislerinin, çalıştırma, bakım, onarım dâhil işletilmelerini sağlamak,
- g.** Görevleriyle ilgili konularda araştırmalar yapmak, toprağın cinsi, yetiştirilecek ürün çeşitlerini, verimlilik derecelerini tespit etmek, amenajman planlarını hazırlamak,
- h.** Görevleriyle ilgili konularda etüt ve projeler yapmak.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, ülkemizdeki bütün su kaynaklarının planlanması, yönetimi, geliştirilmesi ve işletilmesinden sorumlu, Merkezi Yönetim Bütçesine dahil yatırımcı bir kuruluştur. Faaliyetlerin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı olarak sürdürmektedir.

DSİ, 6200 Sayılı Kanunla 18 Aralık 1953 tarihinde kurulmuş ve 1954 yılında teşkilatlanmıştır. Bir kamu kuruluşu olarak kendine verilen; taşkın koruma, sulu ziraati yaygınlaştırma, hidroelektrik enerji üretme ve büyük şehirlere içme suyu temin gayelerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi bakımından, söz konusu dört maksadın ortak noktası olan baraj çalışmaları konusunda öncelikli faaliyetlerin sürdürmektedir. Bu sebeple DSİ Genel Müdürlüğü ülkemizde barajlar yapılan bir kuruluş olarak bilinir. Aynı zamanda ülkemizdeki su kaynaklarının çeşitli kullanım maksatlarına tahsisinde otorite kuruluştur.

DSİ Genel Müdürlüğü faaliyetlerini; 6200, 167 ve 1053 sayılı Kanunlara göre yürütür. Bu kanunlar aşağıda düzenlenmiştir.

28.02.1954 tarih ve 6200 Sayılı Teşkilat ve Vazifeler Hakkındaki Kanun ile;

- a. Baraj yapımı,
- b. Taşkın koruma,
- c. Sulama,
- d. Bataklık alanların ıslahı,
- e. Hidroelektrik enerji üretimi,
- f. Akarsularda ıslahat yapmak ve icap edenleri seyrüsefere elverişli hale getirmek,
- g. Bu işlerle ilgili her türlü etüt, proje ve inşaatları yapmak veya yaptırmak,
- h. Bu tesislerin işletme, bakım ve onarımlarını sağlamak,

16.12.1960 tarih ve 167 Sayılı Yer altı Suları Hakkında Kanun ile;

- a. Yer altı suyu etüt ve araştırmaları için kuyu açmak veya açtırmak,
- b. Yer altı suyu tahsisi yapmak,
- c. Yer altı sularının korunması ve tescili,
- d. Arama, kullanma ve ıslah-tadil belgesi vermek,

03.07.1968 tarih ve 1053 Sayılı Ankara, İstanbul ve Nüfusu 100 000'den Büyükşehirlere İçme Suyu Temini Hakkında Kanun ile;

- a. Baraj ve isale hattı,
- b. Su tasfiye tesisi inşaatları,
- c. Su depolan yapmak görevleri DSİ'ye verilmiştir.

DSİ Genel Müdürlüğü; üç kademeli bir teşkilat yapısına sahiptir. Üst yönetim birimi Ankara'daki Genel Müdürlük makamıdır. Bu makamda Genel Müdür ve 4 Genel Müdür Yardımcısı bulunmaktadır. Büro Müdürü, Genel Müdür'ün sekreteryaya hizmetlerini yürütmektedir. Teftiş Kurulu kurum içi her türlü soruşturma denetleme ve incelemeyi yaparak neticelendirmekte, Hukuk Müşavirliği ise kurumla ilgili her türlü hukuku mütalaada bulunmakta ve mevzuatı takip etmektedir.

Teşkilatın ikinci basamağında ise 13 adet Daire Başkanlığı bulunmaktadır. Bu yönetim kademesinde; Dış İlişkiler Müşavirliği, Umumi Münasebetler Müşavirliği ve Savunma Uzmanlığı gibi bazı diğer yardımcı birimler de yer almaktadır.

Kuruluş kanunu olan 6200 Sayılı Kanun gereğince sahip olduğu bu görevlerin yanı sıra; Köy İçme Sular Kanunu, Sular Hakkında Kanun gibi çeşitli kanun ve yönetmeliklerle DSİ'ye birçok görevler verilmiştir. Yeraltı Sular Kanunu'na göre yeraltı sularının işletmesi, korunması ve bütünüyle yönetimi DSİ'ye aittir. Yerüstü sularında ise, bu konuda birçok kurum ve kuruluş bulunmakla birlikte, ulusal çapta en etkin yetki ve göreve sahip olan kuruluştur.

3.3.3 Yerel Yapı

Su ve kanalizasyon hizmetlerinin yerine getirilmesinde görevli ve yetkili yerel nitelikteki kurum ve kuruluşlar olarak; köyler, il özel idareleri, birlikler, belediyeler ile su ve kanalizasyon idarelerini sayabiliriz.

3.3.3.1 Köyler

Köye kapalı yoldan içecek su getirmek, çeşme yapmak, köyün içtiği su kapalı geliyorsa yolunda delik deşik bırakmamak, mezarlıktan, çöplükten geçiyorsa yolunu değiştirmek; köyün her evinde üstü kapalı ve kuyulu veya lağımlı bir hela yapmak ve köyün münasip

bir yerine herkes için bir hela yapmak; evlerde dökülecek pis sulann, kuyu, çeşme, pınar sulanna karışmayarak ayrıca akıp gitmesi için üstü kapalı akıntı yapmak; 442 Sayılı Köy Kanununda köylerin mecburi işleri arasında sayılmaktadır. Bunlara ek olarak aynı Kanununun 14.maddesinde köye ortak sulama suyu getirmek köylünün isteğe bağlı görevi olarak öngörülmüştür.

Köylüye ve köy tüzel kişiliğine kanun ile verilen bu görevler, Köy İçme Suları Kanunu gereğince DSİ' nin de görev alanında yer almaktadır. Köylerle ilgili bu görevler aynı zamanda daha önce Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü(KHGM)'nin de görev alanında iken daha önce açıklandığı üzere bu kurum kaldırılarak görevleri; belediyeler, il özel idareleri ve bazı durumlarda da Bayındırlık Bakanlığına devredilmiştir.

KHGM kaldırılmadan evvel uygulamada da köy yönetimlerinin içme ve kullanma suyu ihtiyaçları ile köy kanalizasyon tesislerinin inşaatı, bakım ve onarım ve işletme hizmetlerini yerine getirme görevi de çoğunlukla bu kurum tarafından yerine getirilmekteydi. Yeni durumda bu görevler belediyeler ve il özel idarelerine devredilmiş ise de, görev ayrımı ve dağıtımı net olarak belirlenmiş değildir.

DSİ, yapımı tamamlanan tesisleri köy tüzel kişiliğine devretmektedir. Eğer birden fazla köy veya köyle birlikte belediye söz konusu ise devir, bunların kuracakları birliklere yapılmaktadır. Tesislerin bakım ve işletmesi köy ihtiyar heyeti ya da birliğe aittir. Bu, yerinde bir uygulama gibi görünmektedir. Her köye yapılan tesislerin işletilmesi de DSİ' ye bırakılacak olursa, Ülke genelinde çok hacimli görevleri bulunan bu kurumun verimli çalışması mümkün olmayacaktır. Diğer yandan köy yönetimi veya birlikler kendilerine bırakılan tesisleri daha çok sahipleneceklerdir. Bu nedenle, bu uygulamanın daha düzenli ve sorunsuz olarak uygulanabilmesi için gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır.

Birçok köyde, köye sağlanan içme ve kullanma sularına ücretlendirme yapılmamaktadır. Bu, ilk bakışta köyde yaşayanlar lehine görünüyorsa da aslında köylü geneli için sıkıntılı durumların doğmasına sebebiyet vermektedir. Özellikle yaz

aylarında su; kendisine su deposu yaptıranların deposuna gitmekte olduğundan diğer evlere ulaşmamaktadır. Böylece de bir kısım insanlar suyu bedava ve bol bol hatta bahçesini sulamakta kullanırken, diğer köy halkı ise zaruri ihtiyaçları için bile su bulmakta zorlanmaktadır. Bu durum, köylüler arasında anlaşmazlıklara ve bunun sonucunda da husumete yol açmaktadır .

Köylere sağlanan içme ve sulama sularının maliyetinin yararlananlara yansıtılması; sorumsuz ve nemelazımcı kullanıma son verecek ve tesislerin ömrü daha uzun süreli olacak ve böylece de suyun daha ekonomik kullanımı sağlanmış olacaktır. Ancak fiyatlandırma yapılırken, köylünün durumu da dikkate alınmak suretiyle, köylüye maddi olarak pek fazla külfeti olmayacak bir yol izlenmesi isabetli olacaktır.

3.3.3.2 Mahalli idare birlikleri

Su hizmetlerinin yerine getirilmesinde kullanılan mahalli nitelikteki örgütlenme modellerinden birisi de birliklerdir.

1982 Anayasasına göre yerel yönetimler kendi aralarında, Bakanlar Kurulu'nun izni ile birlikler kurabilirler. Birlik kurma konusu yasa ile düzenlenecektir. Anayasa'nın 1982 yılında öngörmesine rağmen 2005 yılına kadar bu konu özel bir yasa ile düzenlenmemiştir. Ancak yasası çıkmamasına rağmen, mahalli idare birlikleri ile bunların alt kolu niteliğindeki sulama birlikleri ve üretici birlikleri, çeşitli kanunlarda yer alan düzenlemelere istinaden kurulmuş ve faaliyetlerine devam etmişlerdir .

Nihayet 2005 yılında mahalli idare birliklerinin kuruluş, görev ve yetkilerini düzenleyen 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle, mahalli idare birlikleri yasal düzenlemelerine kavuşmuşlardır . Kanun, Geçici 1 .maddesi ile, tüzüklerini bu Kanuna uyarlamaları suretiyle, evvel kurulmuş olan mahalli idare birliklerinin de devamına imkan tanımıştır.

Mahalli idare birlikleri, çeşitli belediye hizmetleri konusunda kurulabilmekte olup, su hizmetleri için kurulan birliklere genellikle sulama birlikleri denmektedir. Bbirliklerin

en son örneği olarak 31.07.2006 tarihli Bakanlar Kurulu izniyle kurulan 10 adet mahalli idare birliğini verebiliriz. Söz konusu izin verilmesine ilişkin kararda kurulmasına izin verilen 10 adet mahalli idare birliğinin 3 tanesi çevre hizmetleriyle ilgili iken, 6 tanesi su hizmetleriyle ilgilidir.

5355 Sayılı Kanunda yer alan düzenlemelere göre: Bakanlar Kurulu izni ile; Birlik kuracak yerel yönetimler hep birlikte hazırlayıp kabul ettikleri Birlik Tüzüğü'nü, valinin veya birden fazla ile ait işler için kurulacaksa İçişleri Bakanlığı'nın onayına sunulur ve bu onay ile tüzük kesinleşir. Birlik kurulduktan sonra başka birimlerin katılması, birlik meclisinin uygun bulması ve valinin onayı ile olanaklıdır. Birlik tüzüğünde birliğin unvanı, idare merkezi, yetki alanı, sürekli ya da geçici olup olmadığı, birliğe dahil olan yerel yönetimlerin adları, birlik üyesi idarelerin hakları, görevleri ve yetkilerinden hangilerinin birliğe devredildiği, her bir yerel birimin birlik meclisine göndereceği üye sayısı, yerel yönetimlerin birlik harcamalarına ne şekilde ve oranlarda katılacakları, birliğin gelirleri, yerel birliklerin birlik tesislerinden ne şekilde yararlanacakları, birlik meclisinin yılda kaç kez toplanacağı ve diğer kuruluş ve faaliyet koşullarının ayrıntılı olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Bu şekilde kurulan birlikler, tüzel kişiliği olan kamu kuruluşlarıdır. Görevlerini yerine getirdikleri yerel yönetim birimlerinin hak ve yetkilerine sahiptirler. Bu hak ve yetkilerin kullanılmasında yerel yönetimler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar İl İdare Kurulu'nca ve eğer birden fazla il söz konusu ise tarafından incelenip giderilmektedir. Birlik örgütlenmesi belediye örgütlenmesinin, çalışma tarzı yine belediyelerin çalışma tarzlarının benzeridir. "Birlik Meclisi" üyeleri, her yerel yönetim biriminin kendi meclisince, birlik tüzüğünde belirlenmiş sayıda seçilerek görevlendirilmekte; Meclis kendi içinden "birlik encümen"i ve "birlik başkanı" nı seçmektedir.

3.3.3.3 Belediyeler

Belediyelere, başta 5393 sayılı Belediye Kanunu olmak üzere, çeşitli yasal düzenlemelerle, içindeki halk için içme ve kullanma suyu temini ile kanalizasyon hizmetlerinin yürütülmesi görevi verilmiştir.

5393 Sayılı Kanun'un; 14. maddesinin a) bendinde, belediyelerin mahallin su ve kanalizasyon hizmetlerini yapacağı veya yaptıracığı, 15.maddesinin e) bendinde, "içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek" belediyenin yetki ve imtiyazları arasında sayılmıştır. Belediyeler aynı Kanun'un 15.maddesinin 2. fıkrana göre bu hizmetleri; Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebileceklerdir.

1926 yılında yürürlüğe giren 831 Sayılı Sular Hakkında Kanun'a göre, belediye tüzel kişiliği bulunan yerlerde kamunun gereksinimini karşılamaya yönelik suların sağlanması ve yönetimi belediyelerin görevidir. Suların tesis, idame ve isale masrafları belediyeler tarafından karşılanır. Belde halkının kullanımına özgülü suların kaynakları belediye sınırı dışında bulunsu bile, suyollarının ve kaynakların bakımı ve onarımı, temizlenmesi, suyun sağlık şartlarına uygun bir halde bulundurulması belediyelere aittir. Ortaklaşa idare edilecek sular ise ilgili şehir ve kasabalarla köylerin Belediye Kanunu'na göre kuracakları sulama birlikleri eliyle yönetilebilecektir.

Bu konuda belediyelere görev veren kanunlardan biri olan 1930 tarihli, 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nda da belediyelere su hizmetleriyle ilgili çeşitli görev ve yetkiler verilmiştir. Kanun'un 20. maddesinde belediyelerin içilecek ve kullanılacak suları belde halkına sağlamakla görevli oldukları; 236. maddesinde bu suların ıslahından sorumlu oldukları; 337.maddesinde belediyelerin su kaynaklarının çevresinde bir koruma alan kurmakla yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır.

1593 Sayılı Kanun Ta belediyelere verilen görevler bununla da sınırlı kalmamıştır. Kanun'un 239. maddesine göre belediyeler, kamusal kullanıma ait su kuyularının

sağlığa elverişli tutulmalarını izlemek zorunda oldukları gibi özel kullanımdaki kuyular için de bu görevi belediyelere vermiştir. Bu maddeye göre belediyeler bu su kuyularını sağlıklı hale getirecek veya getirtecektir. Yine Kanun'un 42.maddesi, görev alanları içerisinde bulunan fabrikaların sularını arıtmadan akarsulara vermelerini engellemek görevini de belediyelere vermiştir.

Belediyelere su konusunda görev veren kanunlardan birisi de 486 Sayılı Umuru Belediye Muteallik Ahkâmı Cezaiye Hakkında Kanun dur. Bu Kanun'a göre de belediyelerin suyolları, kanalizasyonlar ve özel kuyular ile kirli sular hakkında denetim ve cezalandırma yetki ve görevleri mevcuttur.

Belediyelere bu görev ve yetkiler verilmiş ancak bunun karşılığında gerekli yatırımların finansmanını sağlayacak yeterlilikte kaynak sağlanamamıştır. Bunun sonucu olarak ta genellikle belediyeler özellikle kanalizasyon görevlerinde olması gereken yatırımları yapamamışlar ancak günü kurtarma telaşı içerisinde olmuşlardır. Bu nedenle de birçok yerde çevre sorunlarının oluşmasına, akarsu, göl ve denizlerin kirlenmesine neden olmuşlardır.

Belediye içmesuyu ve kanalizasyon hizmeti, 1980Tİ yıllara kadar odağında İller Bankası'nın bulunduğu bir yatırım ve finansman modeli eliyle gerçekteştirilmiştir. 1980'li yıllardan bu yana İller Bankası odaklı model değişmeye başlamış; sektör doğrudan belediyelere bırakılarak finansmanda dış kredi kullanımı genişletilmiştir. İller Bankası modeli, belediyeler adına yatırımların yapılması ve tesisin işletilmek üzere belediyeye devredilmesi biçiminde işlemiştir. Ancak belediyelere iyi bir işletme ve sistemin değişen şartlara göre geliştirilmesini sağlayacak teknik personel ve araç-gereç de sağlanamamıştır.

Su ve kanalizasyon hizmetlerinin yönetimi, küçük belediyelerde aşın noktalara varmak üzere, genel olarak tüm belediyelerde çok yönlü sorunlar sergilemektedir. İçme suyu ve kanalizasyon tesisleri yapımı, tüm mühendislik disiplinlerinin ekip olarak çalışması sonucu gerçekteştirilen yatırımlardır. Bu anlamda bir örgütlenmenin gerçekteştirilmesi,

yatırımlarla ilgili ihtiyaç belirleme, ihtiyacı karşılama yöntemini tespit etme, etüt-proje yapma, ihale hazırlıklarını yürütme, ihale yapma, yatırımı izleme, denetleme; mevcut durum göz önüne alındığında küçük ölçekli belediyeler düzeyinde mümkün görünmemektedir.

3.3.3.4 Büyükşehir belediyeleri

Belediye örgütlenmesinde metropolitan alanlar için farklı bir model arayışları sonucunda, 1984 yılında "büyükşehir belediyesi modeli" ortaya çıkmıştır. Bu modelin kuruluş kanunu niteliğinde olan ve büyükşehirlerin görev ve yetkilerine düzenleyen 1984 tarihli 3030 Sayılı "Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" 2004 yılında yerini 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na bırakmıştır.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun "Büyükşehir Belediyesinin Görev Yetki ve Sorumlulukları" başlığını taşıyan 7. maddesinin, (i) bendinde su havzalarının korunmasını sağlamak, (r) bendinde su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bu hizmetleri yürütmek için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek; derelerin ıslahım yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak görevleri büyükşehir belediyelerine verilmiştir.

Büyükşehirlerde, 3030 Sayılı Kanun zamanında olduğu gibi, 5216 Sayılı Kanun sistematüğinde de, Kanun'un belediyelere verdiği su ve kanalizasyon hizmetleriyle ilgili görevler; belediyeden ayrı bir tüzel kişilik olarak kurulmuş olan su ve kanalizasyon idareleri vasıtasıyla yerine getirilmektedir.

Büyükşehir modeli, genel örgütlenmenin yanı sıra su ve kanalizasyon hizmetlerinin örgütlenmesini de farklılaştırmış; bu statüyü alan hemen her belediyede bir "su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlüğü" kurulmaya başlanmıştır. Bu idarelerin ilk örneği olan ve 1981 yılında ilk kurulduğunda özerk bir kuruluş olan İSKİ, 1984'de ortaya çıkan "büyükşehir belediyesi modeli" kapsamında İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı bir kuruluş haline gelmiştir.

2560 Sayılı Kanunda 1984 yılında yapılan bir değişiklik ile, tüm büyükşehir belediyelerinde İSKİ benzeri bir idarenin kurulması karara bağlanmıştır. İstanbul dışındaki diğer 16 büyükşehir belediyesindeki kuruluşlar, bu hüküm dayanak alınarak Bakanlar Kurulu kararları ile doğmuştur. Bunların tümü büyükşehir belediyelerine bağlı, müstakil bütçeli, kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluşlardır.

Büyükşehirlerde su ve kanalizasyon hizmetlerini yürüten kuruluşlar; müstakil bütçeli ve hukuken ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmakla birlikte, büyükşehir belediyelerine bağlı bir hizmet kuruluşu konumundadırlar. Genel Müdür'ün İçişleri Bakanı tarafından atanması dışında merkezi yönetimle doğrudan bir bağlantıları yoktur. Başka bir deyişle, merkezin hiyerarşik yapısı içinde yer almamaktadır.

3.4 AVRUPA BİRLİĞİ SU POLİTİKASI

Avrupa Birliği(AB) su politikasının oluşum süreci, 1975-1980, 1980-1995 yılları arasında su kaynaklarının korunmasına ilişkin direktiflerin hazırlanması ve son on yıllık süreç içinde entegre su kaynakları yönetimi, ilkesinin ön plana çıkarılması amacıyla, 2000/60/EC sayılı Su Politikası Alanındaki Çerçeve Direktif'in hazırlanması ve benimsenmesine yönelik girişimleri kapsayan üç ayrı dönemden oluşmaktadır (Aubin ve Varone 2002).

Bu üç ayrı dönem kapsamında gerçekleştirilmiş olan girişimler, AB'nin su konusundaki tercih ve hedeflerini yani kısaca politikasını belirlemiş ve neticede AB sınırları içinde yer alan su kaynaklarının ortak bir standarda göre, nicelik ve nitelik özellikleri dikkate alınarak korunmasını hedefleyen, entegre su kaynakları yönetimi ilkesini ön plana çıkaran, havza bazlı yönetim yaklaşımına sahip AB su politikasını ortaya çıkarmıştır (Orhon vd. 2003).

AB su hedef ve ilkelerine, AB su politikasını oluşturma çabaları ve gelişimine, konuya ilişkin yasal ve kurumsal yapı ile su politikası uyum sürecinde Üye Devlet deneyimlerine ilişkin literatür bu bölüm kapsamında ilgili konu başlıkları altında verilmektedir.

Genel olarak su politikası, bir ülkenin su konusundaki tercih ve hedeflerinin belirlenmesi olarak tanımlanabilir. Su politikası geniş anlamıyla su sorunlarının çözümü için geleceğe yönelik alınması gereken tedbirlerin ve benimsenen ilkelerin bütünü oluşturmaktadır.

AB su politikasının hedefleri, yer üstü ve yer altı sularının bütüncül olarak korunması, 2015 yılında direktiflerde belirtilmekte olan su kalite kategorilerine bağlı olarak suların iyi duruma gelmesinin sağlanması, nehir havzalarının entegre yönetimleri, su kalite standartlarının ve emisyon kontrolünün birlikte değerlendirilmesi, bütün paydaşların (kamu kurumları, su kullanıcıları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler vb.) ve vatandaşların su yönetimine katılması şeklinde sıralanabilir. Birliğin çevre politikası göz önünde bulundurulduğunda bu hedeflere, kirliliğin ortadan kaldırılması, azaltılması ve önlenmesi, su kaynaklarının ekolojik dengesine zarar verecek her türlü faaliyetin önüne geçilmesi, üye ülke ve diğer üye olmayan ülkeler ile özellikle uluslararası örgütlerle su kaynaklarına ilişkin problemlere ortak çözüm aranması yaklaşımları da eklenebilir.

3.4.1 Avrupa Birliği Su Mevzuatı

Su, AB çevre mevzuatının en kapsamlı düzenlemeye tutulmuş konularından biridir (Read 2003). AB su mevzuatı, katılım öncesi dönemde aday ülkelerin genellikle uyumlaştırma ve uygulamada zorluklar yaşadığı, AB üyesi ülkelerin ise düzenlemelerin gereklerini yerine getirmemeleri neticesinde oldukça ağır para cezalarına tabi tutulduğu yasal düzenlemeler (direktifler) içermektedir. Avrupa Birliği sistemine özgü düzenleme araçları olan direktifler, üye ülkelerin bir konudaki mevzuatlarının belirli amaçlar ve belirli ilkeler doğrultusunda yakınlaştırılması veya uyumlu hale getirilmesi gerektiği takdirde Konsey tarafından tek başına yada Avrupa Parlamentosu ile ortaklaşa veya Komisyon tarafından çıkarılabilir (TÇV 2001).

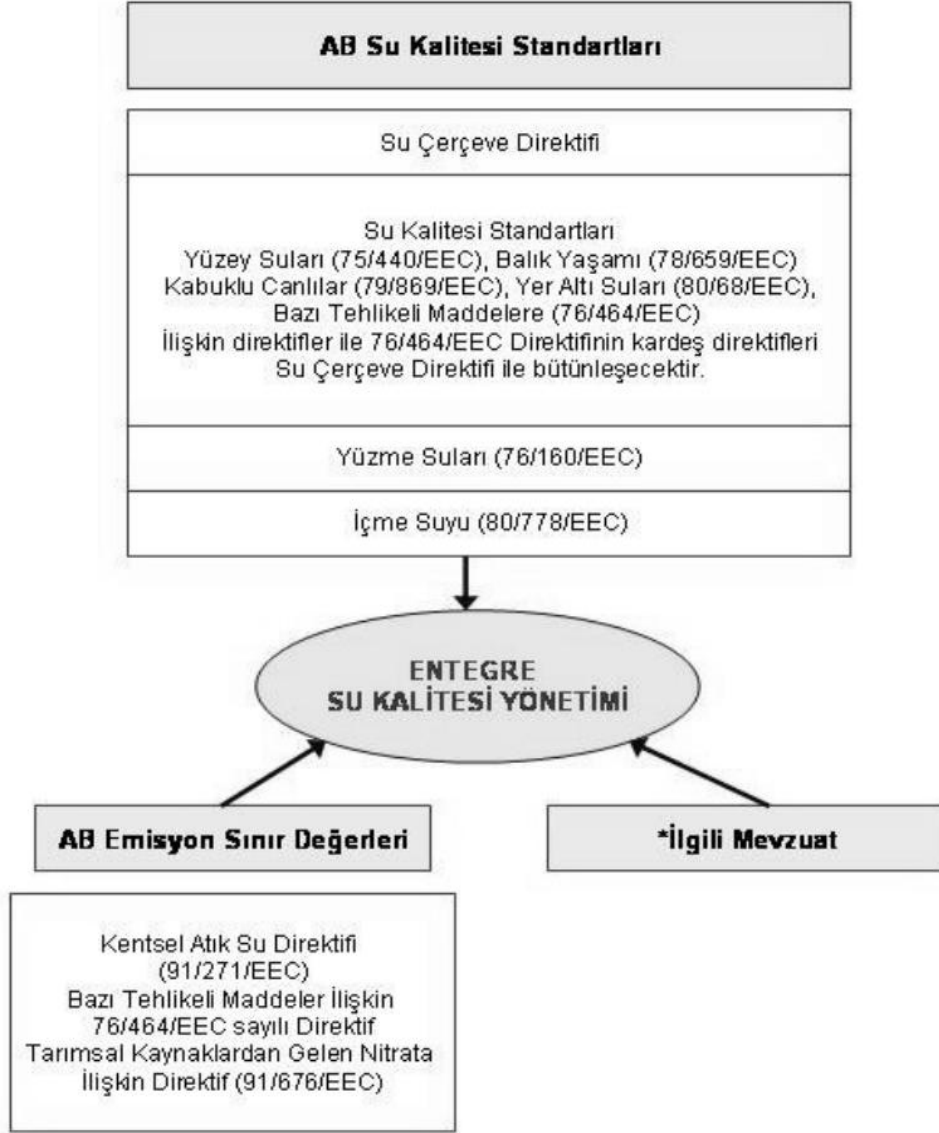
AB su mevzuatı kapsamında yer alan yasal düzenlemelerin yani ilgili direktiflerin uygulanmasında herhangi bir başarısızlığın potansiyel üç sonucu bulunmaktadır:

Tüketicilerin beledikleri kalitede su alamamaları, üye ülkelerin yüksek para cezaları ödemek zorunda kalmaları ve direktiflerin düzenlenme hedeflerine ulaşamaması (Ballard 2005).

AB'nin suya ilişkin yasal düzenlemeleri, 1970'li yıllar itibariyle şekillenmeye başlamış, iki farklı mevzuat dalgası kapsamında birçok direktif hazırlanmıştır. Bu mevzuat dalgaları kapsamında nitratlar, doğal yaşam alanları, tatlı su balıkları, su kabukluları, tehlikeli maddeler, arıtma tesislerinden çıkan çamur, yeraltı suları, kentsel atıksu, içmesuyu, yüzülebilir sular vb. konulara ilişkin, direktifler düzenlenmiş ve bu düzenlemeler ile alıcı su ortamlarının korunması, noktasal kaynaklı emisyonların ve bu emisyonların yayılımının kontrol edilmesi gibi amaçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

Münferit direktiflerin amaçlara ulaşılmasında büyük yarar sağlamadığı konusunda AB genelinde fikir birliğine varılması, anılan direktifleri bütünleştiren “ana yönergenin” oluşturulması konusunda çalışmalara başlanılmasını tetiklemiş ve neticede münferit direktifleri, ortak bir çatı altında toplamak amacıyla Su Çerçeve Direktifi(SÇD) düzenlenmiştir. Münferit direktiflerden bazıları SÇD ile bütünleşip, ileride yürürlükten kalkacaktır. Entegre su kalitesi yönetimi ilkesini benimsemiş olan AB su politikasına ilişkin yasal düzenlemeler aşağıdaki Şekil 3.2’de görülmektedir.

Şekil 3.2: AB su politikasına ilişkin yasal düzenlemeler

Kaynak: Eğerci Petek. (2006) Türkiye'nin avrupa birliği su politikasına uyum durumunun kurumsal ve yasal çerçeve açısından incelenmesi ve ileriye yönelik öneriler. Mart 2012

AB'nin su politikalarının evrimi uzunca bir süredir devam etmektedir. Literatürde üç büyük dalga halinde incelenen AB Su Politikalarının gelişimi 2000 yılında benimsenen "Su Çerçeve Direktifi" (2000/60/EC) ile farklı bir boyut kazanmıştır. Avrupa Birliği'nin su politikasının "anayasası" olarak kabul edilen Direktif önemli yenilikler içermesinin yanında şimdiye kadar olan su politikalarının çerçevesini belirlemesi açısından da önem taşımaktadır. Avrupa Su Hukuku'nun gelişimindeki birinci dalga 1975-80 arasında

gerçekleşmiş ve bu süreçte “Çevresel Kalite Standartları” ve “Emisyon Limit Değerleri” tespit edilmiştir. 1980-95 yıllarını kapsayan ikinci dalgada ise 1991 tarihli “Kentsel Atıkların Ele Alınması Direktifi” ve “Nitratlar Direktifi”, 1996’da benimsenen “Entegre Kirlenmenin Önlenmesinin Kontrolü için Direktif” ve 1998’de benimsenen “İçme Suyu Direktifi” önemli gelişmelerdir. Üçüncü ve son dalga ise 1995’ten günümüze kadar geçen süredir ve bu dönemde su politikaları ile ilgili temel bir yeniden ele alışın gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, yine 1995’ten itibaren, birçok ve dağınık kanun yerine daha bütünsel ve kapsamlı bir yasa öngörülmüştür. Bu kapsamda Su Çerçeve Direktifi için hazırlıklar başlatılmış ve 1995 ortasından 2000 yılına kadar sürmüştür. 22 Kasım 2000’de Su Çerçeve Direktifi yürürlüğe girmiştir (Budak 2000).

Direktifin başlıca ilkesi suyu “... bir ticari ürün değil, aksine korunması, savunulması ve gereğince davranılması gereken bir miras” olarak tanımlamaktadır. Direktif, bu temel ilkedен hareketle yeni ve bütüncül bir yaklaşım öngörmektedir (Madde 10). Avrupa’daki bütün suların korunması ve durumlarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Direktif, farklı sektörler için farklı politikalar geliştirmekten çok, Avrupa su politikasını tek bir yasal çerçeveye kavuşturmaktadır. Dolayısıyla, ekolojik ve su durumu değerlendirmesine bütüncül bir bakış açısı getirilmiştir. Direktifin değindiği temel kavramlar şu şekilde özetlenebilir: nehir havzası planlaması, ‘nehir havzaları bölgesi’ yaklaşımı, entegre su yönetimi, tehlikeli maddelerin yarattığı kirliliğin önlenmesi, halkı bilgilendirme, istişare, ekolojik kalite, sürdürülebilir su kaynakları, tehlikeli atıklar, ekonomik analizler, finanssal enstrümanlar ve maliyetin karşılanması. Direktifin temel amacı, 4. maddede ifadesini bulan “tüm Avrupa sularının en geç 2015 itibariyle ‘iyi duruma’ getirilmesidir. Direktife göre, bu amaca yönelik olarak bütün çevresel amaçlar koordine edilmelidir (Madde 4). Direktifte her tür su yapısı için (yüzey suyu, yeraltı suyu, kıyı suları ve korunan alanlar) ayrı ayrı hedefler tespit edilmiştir. Yüzey suları hem kimyasal hem de ekolojik olarak ‘iyi durumda’ olmalıdır. Yeraltı suları ile ilgili olarak su çekiminin su toplanması ile dengeli olması ve yeraltı sularının kimyasal olarak iyi durumda olması gerekmektedir. Korunan alanlarla ilgili olarak da diğer direktiflerle uyumlu adımlar atılmalıdır (AB 2000).

3. madde, ‘bütüncül nehir havzası yönetimi yaklaşımını’ öngörmektedir. Buna göre, Üye Devletler topraklarındaki nehir havzalarını belirlemeli ve bunlarla ilgili birer “nehir havzası bölgesi” oluşturmalıdır. Bu bölgeler ülke içi veya ülkeler arası idari ve siyasi sınırlardan bağımsız ve coğrafi şartlar gereğince sınırları çizilmiş bölgeler olacaklardır. Dolayısıyla, su sisteminin politik sınırlarda bitmediğinin kabulü ve sınır ötesi işbirliği ilkesi benimsenmiştir. Birden fazla Üye Devleti ilgilendiren nehir havzaları “uluslararası nehir havza bölgesine” bağlanacaktır. Yine bu maddeye göre, Aralık 2003 itibariyle her havza bölgesine bir yetkin otorite atanmalıdır. Üye Devletler, havzanın tamamı için koordinasyonu sağlayacaktır. Direktif, üç aşamalı bir süreci öngörmektedir. Birinci aşamada, her nehir havza bölgesinin karakteristik özellikleri analiz edilecektir (Madde 5) (2007 sonuna kadar); ikinci aşamada, her nehir havza bölgesi için tedbirleri içeren programlar belirlenecektir. Son aşamada da nehir Havzası Yönetim Planları oluşturulacaktır. Planlarda nehir havzası için belirlenen tedbirlerin nasıl hayata geçirileceği ve hedeflere nasıl ulaşılacağı yer almalıdır. Su Çerçeve Direktifi’nin savunduğu temel ilkelerden biri de “kirleten öder prensibi”dir. (Madde 9) Bu çerçevede alınması mümkün olan tedbirler açısından maliyetteki verimlilik göz önüne alınacaktır. Su kaynaklarının etkin kullanımı için de teşvikler de öngörülmelidir. 14. Maddenin konusu Direktifin önemli ilkelerinden “halkın katılımı” ilkesidir. Su Çerçeve Direktifi’nin hazırlanması sürecinde Direktifin genel kabul görmesi ve uygulanması için çıkarları etkilenen tüm tarafların sürece katılımlarının gerekli olduğu ortaya çıkmıştır. Direktifin uygulanabilirliğini sağlamak ve farklı çıkar gruplarının çıkarlarını dengelemek amacıyla bu maddeye önemle yer verilmiştir. Bu maddeye göre, yayınlanacak Havza yönetim Planları’nın çalışma programı ve zaman çizelgesi açıklanacaktır. Taslak Havza Planı’nın tartışılması için en az 6 ay süre verilecektir. İsteyenlere çalışma dokümanları sağlanacaktır. Bu çerçevede bilgi paylaşımı ve bilinçlendirme için çalışma grupları oluşturulmuştur (AB 2000).

3.4.2 Yüzey Suyu Kalitesine İlişkin Konsey Direktifi

Üye Devletlerde İçme Suyu Elde Etmek Amacıyla Ayrılmış Yüzey Sularının Kalite Standartlarını Saptayan 16 Haziran 1975 tarih ve 75/440/EEC sayılı Konsey Direktifi, 1970'li yıllarda kabul edilen ilk grup AB Su Mevzuatı kapsamında yer almaktadır.

Direktif, içme suyu alımı için kullanılan veya kullanılmasi düşünölen yüzey suları için arıtma sonrası belirli kalite gereklerinin karşılanmasını sağlayarak insan sağlığını korumayı hedeflemektedir. İçme suyu alımı amacıyla kullanılan veya kullanılacak olan yüzey suyunun sahip olması gereken fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik şartlar, bu sular için minimum numune alma sıklığı ve ilgili parametreler için uygulanacak analiz yöntemleri direktif kapsamında tanımlanmaktadır. Yüzey suları sahip oldukları kalite ve gerekli arıtma standartlarına bağılı olarak 3 kategoriye (A1, A2, A3) ayrılmıştır. Bu kategoriler, su kaynağının fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik karakterlerine göre oluşturulmaktadır. Direktifte her bir kategori için uygulanacak işlemlere ilişkin standart bir yöntem tarif edilmektedir.

Direktif gereğince, içme suyu alımı için kullanılan bir su kaynağının direktif kapsamında belirtilen kaliteye sahip olmaması durumunda, üye ölkeler tarafından eylem planları geliştirilmesi ve bu planların uygulanması gerekmektedir. Direktif, 22 Aralık 2007 tarihinden itibaren Su Çerçeve Direktifi tarafından yürürlükten kaldırılmıştır.

3.4.3 Yüzme Sularının Kalitesine İlişkin Konsey Direktifi

Bilindiğı gibi atık su deşarjları kamu sağlığını olumsuz etkileyen ve birçok hastalığa etken olma özelliğine sahip patolojik mikroorganizmalar içermektedir. Avrupa Birliğı kıyı bölgelerine yapılan atıksu deşarjları ve bu deşarjların halk sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri bahsi geçen bölgelerde yaşayan halkın ve karar vericilerin konuya yönelmelerine neden olmuştur. Yüzme Sularının Kalitesine Dair 8 Aralık 1975 tarih ve 76/160/EEC sayılı Konsey Direktifi, AB genelinde tedavi amaçlı olanlar ve yüzme havuzlarında kullanılan sular dışında tarif edilen yüzme amacıyla kullanılan suların

kalitesinin güvence altına alınması amacıyla bu sular için bakteriyolojik, kimyasal ve fiziksel su kalitesi standartları ortaya koymaktadır (Georgion ve Bateman 2004).

Direktife göre "yüzme suyu", yetkili kurumların açıkça izin verdiği yada yüzmenin yasaklanmadığı ve geleneksel olarak çok sayıda kişinin yüzme amaçlı kullandığı tüm akarsu yada durgun tatlı sular veya deniz suları anlamına gelmektedir. Direktif, çevre ve kamu sağlığını koruyabilmek için gerek tatlı su gerekse kıyısal yüzme alanlarındaki sularda, AB bünyesinde yüzme suyu kalitesinin sağlanmasını öngörmektedir. Bakteriyolojik, kimyasal ve fiziksel su kalitesi standartları ortaya koymaktadır. Direktif, üye ülkelerin yüzme sularının kalitesini izlemelerini ve belirlenen bir süre içerisinde standartlara uyumu sağlayacak önlemleri almalarını zorunlu kılmaktadır. Direktif ayrıca üye ülkelerin; yüzme sularında izleme programı yürütmelerini zorunlu kılmakta; minimum numune alma sıklığı ve ilgili parametreler için uygulanacak analiz yöntemleri belirlemektedir (ÇOB 2005)

Komisyon, Su Çerçeve Direktifi üzerinde yaptığı çalışma sırasında, Yüzme Suları Direktifinin çevre ve turizm politikalarının bütünleştirilmesi konusunda Topluluğun katkısının teşkil ettiği ve bu direktifin ayrı bir kimlik taşımasının yararlı olacağı sonucuna varmış ve bu doğrultuda Yüzme Suları Direktifi ile Su Çerçeve Direktifinin koordinasyon içinde uygulanması kararı almıştır.

3.4.4 Bazı Tehlikeli Maddelerin Su Ortamlarına Deşarjına İlişkin Konsey Direktifi

76/464/EEC sayılı ve 4 Mayıs 1976 tarihli, Bazı Tehlikeli Maddelerin Su Ortamlarına Deşarjının Yarattığı Kirliliğe İlişkin Konsey Direktifinin bir dizi alt direktifi (kardeş direktifler) bulunmaktadır: 82/176 sayılı Bazı Civa Deşarjları Hakkında Direktif, 83/513 sayılı, Kadmiyum Deşarjları Hakkında Direktif, 84/156/ sayılı, Diğer Civa Deşarjları Hakkında Direktif, 84/491 sayılı, Hekzaklorosikloheksan Deşarjları Hakkında Direktif, 86/280/ sayılı, Bazı Sanayi Kuruluşlarının Deşarjları Hakkında Direktif, Yukarıdaki 86/280 sayılı Direktife yapılan değişikliklerle ilgili 88/347 ve 1990/415 sayılı Direktifler.

Bu direktiflerin amacı, üye ülkelerin, bazı tehlikeli maddelerin suya boşaltımına ilişkin mevzuatlarında uyum oluşturmak ve kaynaktan önlemler almaktır. 76/464/EEC sayılı Direktif, üye ülkelerin bir izin veya yetki sistemi yoluyla tüm tehlikeli madde emisyonlarını denetlemelerini gerekli kılar. Kardeş direktiflerle birlikte iç kesimler, kıyı şeritleri ve karasal sularda, bazı tehlikeli maddelerden kaynaklanan kirlenmenin yok edilmesi veya azaltılmasını sağlayan bir çerçeve direktiftir (AB Komisyonu 1998). Üye ülkelerdeki endüstriyel kuruluşların direktifte belirlenmiş olan emisyon sınır değerlerine uymaları gerekmektedir. Bu direktif ve kardeş direktifler halihazırda endüstriyel kuruluşların tehlikeli madde deşarjlarının kontrol edilmesini sağlamaktadır. Su Çerçeve Direktifi yürürlüğe girdikten 13 yıl sonra 76/464/EEC sayılı Konsey Direktifi yürürlükten kalkacaktır.

3.4.5 Klor Alkali Elektroliz Endüstrisinin Civa Deşarjlarına İlişkin Konsey Direktifi

Klor alkali elektroliz endüstrisinin civa deşarjının limit değerleri ve kalite hedeflerine dair 22 Mart 1982 tarih ve 82/176/EEC sayılı Konsey Direktifi, civa atıklarının sahip olması gereken azami değerler, bu değerlere uyulması için tanınan süreler, bu konulardaki uygulamanın gözlenmesi ve kontrolüne ilişkin yaklaşımları içermektedir (EC 2004). Direktif, klor alkali elektroliz endüstrisinden su ortamına yapılan civa boşaltımları için sınır değerler koymakta ayrıca civanın boşaltıldığı su ortamı için kalite değerleri belirlemektedir.

3.4.6 Kadmiyum Deşarjlarına İlişkin Konsey Direktif

Kadmiyum yada kadmiyum içeren herhangi bir maddeyle uğraşılan endüstriyel tesislerin boşaltımları için uyulması zorunlu olan sınır değerler ve süre sınırları ile izleme prosedürü kadmiyum deşarjlarının limit değerleri ve kalite hedeflerine dair 26 Eylül 1983 tarih ve 83/513/EEC sayılı Konsey Direktifi kapsamında belirlenmektedir. Direktif gereğince sınır değerler normal olarak kadmiyum içeren atık suların endüstriyel tesisi terk ettiği noktaya uygulanacaktır. Kadmiyum içeren atık suların, endüstriyel tesis dışında kadmiyumun ayrıştırılması amacıyla inşa edilmiş bir arıtma tesisinde arıtılması

halinde, üye ülkeler sınır değerlerin artıma tesisini terk ettiği noktada uygulanmasına izin verilecektir.

3.4.7 Hekzaklorosikloheksanın Deşarjına İlişkin Konsey Direktifi

Hekzaklorosikloheksanın suya doğrudan boşaltımının neden olduğu kirlenme büyük ölçüde bu maddeyi aynı tesiste üreten, işleyen ve yan bir faaliyet olarak formüle eden işletmelerden kaynaklanmaktadır, Hekzaklorosikloheksanın deşarjının limit değerleri ve kalite hedeflerine dair 9 Ekim 1984 tarih ve 84/491/EEC sayılı Konsey Direktifi bu gibi tesislerden kaynaklanan boşaltımlar için sınır değerler getirmekte, boşaltımın yapıldığı su çevresi için kalite değerleri belirlemektedir. Boşaltımlar için uyulması gereken sınır değerler, nihai süreler ve izleme prosedürüne ilişkin Üye ülkeler tarafından uygulanması gereken unsurlar direktif kapsamında yer almaktadır.

3.4.8 Klor Alkali Elektroliz Endüstrisi Haricindeki Sektörlerden Kaynaklanan Civa Deşarjına İlişkin Konsey Direktifi

Klor alkali elektroliz endüstrisi haricindeki sektörlerden kaynaklanan civa deşarjının limit değerleri ve kalite hedeflerine dair 8 Mart 1984 tarih ve 84/156/EEC sayılı Konsey Direktifi, klor-alkali elektrolizi dışında kalan diğer endüstri tipleri için spesifik sınır değerler belirlemekte ve su çevresi için kalite değerleri koymaktadır. Bu kalite değerlerinin amacı; civa boşaltımlarından etkilenmesi olası su çevresi ve ortamlarının civa kirliliğinden arındırılmasıdır. Direktif, konuya ilişkin tanınan süreler, civa deşarjlarına ilişkin uygulamaların gözlenmesi ve kontrolüne ilişkin yaklaşımlar getirmektedir.

3.4.9 Topluluk İçinde Yüzey Sularının Kalitesine İlişkin Bilgi Değişimi İçin Ortak Bir Prosedür Kurulmasına Dair Konsey Kararı

AB sınırları içinde yer alan yüzey sularının kalitesine ilişkin bilgi değişimi için ortak bir prosedür kurulmasına dair 12 Aralık 1977 tarih ve 77/795/EEC sayılı Konsey Kararı, AB sınırları dahilindeki yüzey sularının kalitesi hakkında karşılıklı bilgi değişimi için

ortak bir prosedür oluşturmaktadır. Bu prosedür, Birlik sınırları içindeki yüzeysel suların kirlilik düzeyinin belirlenmesi, yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve ekonomik faaliyetlerin uyum içinde geliştirilmesi amacıyla hazırlanacak, kirlilik ve bu bağlamda ortaya çıkan sorunların kontrollerine ilişkin kılavuzların oluşturulmasını sağlamak amacıyla.

Karar gereğince üye ülkelerin su kalitesine ilişkin bilgileri Komisyon'a bildirmeleri gerekmektedir. Komisyon'a aktarılan bu bilgiler, AB sınırları içinde yer alan nehir ve göllerin su kalitesine ilişkin eylem planlarının belirlenmesini sağlamaktadır (Gendebien 2005).

Karar gereğince, numune alım sıklığı, uygulanan analiz yöntemleri ve analiz sonuçlarına ilişkin bilgiler Komisyona bildirilmekte, üye ülkelerden gelen bu bilgiler ışığında taslak bir birleşik rapor hazırlanmakta ve bu raporun bir üye ülke tarafından sağlanan bilgilere ilişkin kısmı, teyit için o üye ülkenin merkezi kurumuna gönderilmektedir. Bu süreç neticesinde raporun nihai versiyonu üye ülkelere gönderilmektedir. Su Çerçeve Direktifi yürürlüğe girdikten 7 yıl sonra bu karar bahsi geçen direktif ile bütünleşecektir.

3.4.10 Balık Yaşamının Desteklenmesine İlişkin Konsey Direktifi

Balık yaşamını desteklemek için korunmaya ve iyileştirmeye gereksinimi olan tatlı suların kalitesine ilişkin 18 Temmuz 1978 tarih ve 78/659/EEC sayılı Konsey Direktifi, 1970-1980 yılları arasında yürürlüğe giren ilk direktifler arasında yer almaktadır. Direktif, tatlı suların kalitesine ilişkin olup, üye ülkeler tarafından balık yaşamını desteklemek için korunmaya yada iyileştirilmeye gereksinimi olduğu belirlenen sular için uygulanmaktadır. Direktif kapsamına giren sulara ait kalitenin direktifte belirtilen standartlara uygunluğu üye ülkeler tarafından izlenmeli, standartların sağlanması amacıyla önlemlerin alınması gerekmektedir.

Balık yetiştirme amacıyla kullanılan doğal yada suni balık havuzlarındaki sular için direktif hükümleri geçerli değildir. Direktif, doğal farklılık sergileyen yerli türler, yada

üye ülkelerin yetkili otoriteleri tarafından varlığının gerekli olduğu belirlenen türlerin yaşayabileceği (yaşama ortamının kirli olması durumunda, kirliliğin azaltılması yada yok edilmesi neticesinde türlerin yaşamlarını sürdürebileceği) akan veya durgun tatlı suların kalitesini korumak yada iyileştirmek amacıyla. Direktife konu olan tatlı su kaynakları iki ana grup (Salmonid sular ve Cyprinid sular) altında incelenmektedir.

Üye ülkeler öncelikle bu Direktifin hangi sulara uygulanabileceğini belirlemek ve belli parametrelere karşı gelen sınır değerleri oluşturmak zorundadırlar. Üye ülkeler tarafından belirlenecek sulara uygulanacak fiziksel ve kimyasal parametreler Direktifin ekinde listelenmiştir. Üye devletlerin direktifte belirtilmiş parametreleri dikkate almaları ve bu değerlerin altına düşmemeleri gerekmektedir. Farklı balık türleri dikkate alınarak belirlenen sular, belirlenme tarihinden itibaren beş yıl içinde bu direktifte belirtilen değerleri sağlamak zorundadır. Bu direktif gelecekte Su Çerçeve Direktifi ile bütünleşip, yürürlükten kalkacaktır.

3.4.11 Kabuklu Canlıların Yaşadığı Sulara İlişkin Konsey Direktifi

Kabuklu canlıların yaşadığı suların kalite değerlerine ilişkin 30 Ekim 1979 tarih ve 79/923/EEC sayılı Konsey Direktifinin amacı, üye ülkeler tarafından kabuklu deniz ürünlerinin yaşadığı sular olarak tanımlanan tuzlu sular ve kıyı suları ile suda yaşayan kabuklu canlıların korunmasını sağlamak ve bu amaçla alınan tedbirler neticesinde daha kaliteli ürün elde edebilmektir (TÇV 2001). Direktif bu amaca ulaşılması amacıyla üye ülkeler tarafından uyulması gereken parametreler (pH, sıcaklık, renk, askıda katı madde, çözünmüş oksijen, bazı maddelerin varlığı, kabuklu canlıların lezzetini etkileyen maddeler vb.), her bir parametre için başvurulacak analiz yöntemi ve numune alım sıklığına ilişkin bilgiler içermektedir.

Üye ülkeler, söz konusu Direktifin kendilerine tebliğ edildiği tarihten itibaren iki yıl içinde kabuklu canlıların yetiştiği su alanlarını belirlemek, altı yıl içinde ise bu yerlerde direktifte belirtilen standartlara ulaşmak zorundadır. Ancak, istedikleri takdirde, üye devletler direktifte belirtilen değerlerden daha üstün değerleri kabul etme ve başka parametreler ekleme hakkına sahiptir. Direktif, her yıl bir kez, bu direktifin uygulanması

ile ilgili bilgiyi sektörel rapor (bu rapor kapsamında bu ve su sektörüne ilişkin diğer direktiflere ilişkin bilgi Komisyon'a sunulmaktadır.) dahilinde Komisyona yollamak ile yükümlüdür. Bu direktif gelecekte Su Çerçeve Direktif ile bütünleşip, yürürlükten kalkacaktır.

3.4.12 Yeraltı Sularının Bazı Tehlikeli Maddelerin Neden Olduğu Kirliliğe İlişkin Konsey Direktifi

Yeraltı sularının bazı tehlikeli maddelerin neden olduğu kirliliğe karşı korunmasına ilişkin 17 Aralık 1979 tarih ve 80/68/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin (90/565/EEC ve 91/6927EEC simgeli direktiflerle değiştirilmiştir) amacı, Direktif ekinde yer alan Liste I yada Liste II' de belirtilen familyalara ve gruplara ait maddeler tarafından yer altı suyunun kirletilmesini önlemek ve oluşmuş olan kirliliğin sonuçlarını mümkün olduğu ölçüde kontrol altına almak veya yok etmektir. Direktif, bu amaçlara ulaşılabilmesi için üye ülkelerin şu adımları atmaları gereğini ortaya koymaktadır: Liste I'de belirtilmiş maddelerin yer altı suyuna boşaltılmasını önlemek ve Liste II'de belirtilmiş maddelerin ise yer altı suyuna boşaltımını, bu maddeler tarafından neden olan kirlenmeyi önlemek amacıyla sınırlamak (Direktif Madde 1 ve 5). Direktif, 2013 yılında Su Çerçeve Direktifi ile bütünleşerek, yürürlükten kalkacaktır.

3.4.13 Tarımsal Kaynaklardan Gelen Nitratın Sebep Olduğu Kirliliğe İlişkin Konsey Direktifi

Tarımsal kaynaklardan gelen nitratın sebep olduğu kirliliğe karşı suların korunmasına ilişkin 2 Aralık 1991 tarih ve 91/676/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin amacı tarımsal kaynaklı nitratların neden olduğu veya mahal verdiği su kirliliğini önlemek ve azaltmaktır. Böylesi bir kirlilikten etkilenen veya etkilenebilecek olan suların belirlenmesi, ve bu suların bilinen tüm drenaj alanlarının hassas alanlar olarak adlandırılması gerekmektedir. Maruz kalan alanlar için eylem planları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Eylem planlarının, her yıl uygulanabilecek gübre kullanımına yönelik kontroller için maksimum gübre miktarı gibi zorunlu önlemler içermesi gereklidir. Ek olarak, üye ülkelerin çiftçiler tarafından gönüllülük temeliyle uygulanacak iyi tarım

uygulaması kodu/kodları oluşturmaları, ve eğer gerekli ise, bu kodları teşvik edici programlar uygulamaları gerekmektedir. Direktif, yüzey ve yer altı sularındaki nitratların denetlenmesini gerektirdiği gibi yüzey sularındaki ötrofikasyonun da denetlenmesini gerektirmektedir.

Tarımsal kaynaklardan gelen nitratın sebep olduğu kirliliğe karşı suların korunmasına ilişkin Direktifin gereklerinin yerine getirilebilmesi amacıyla sırayla, suların nitrat kirliliği için ön bir değerlendirmeye tabi tutulması, nitratlar tarafından kirletilmiş yada kirletilme tehdidi altındaki yüzey sularının belirlenmesi, nitrata maruz alanların belirlenmesi ve saptanması, direktifin tam yansıtılması, bu direktifin uygulanmasına dahil olan kurumların kapasitelerinin gözden geçirilmesi, konuya yönelik tedbirlerin planlanması ve uygulanması, iyi tarım uygulaması (İTU) kodunun belirlenmesi, bu kodu uygulamak için eğitim ve bilinçlendirme programlarının geliştirilmesi ve uygulanması, hassas alanlarda tarımsal nitrat kirliliği girdilerini azaltmak için bir eylem planı oluşturulması, hassas alanlardaki nitratların düzenli ölçümü için bir denetleme programının oluşturulması, tüm yer altı ve yüzey suları için bir denetleme programının oluşturulması, raporlama mekanizmalarının oluşturulması, verilerin gözden geçirildiğinin ve nitrat kirliliğine maruz hale gelebilecek hassas alanların belirlenip saptandığının güvence altına alınması gerekmektedir (ÇOB 2004).

3.4.14 Kentsel Atık Su Arıtımına İlişkin Konsey Direktifi

Kentsel atık su arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin amacı, kentsel atık suların toplanması ve arıtılması ile biyoçözünürlüğü olan bazı endüstriyel atık suların boşaltılmasını düzenleyerek, yüzeydeki iç ve kıyı sularını korumaktır. Kentsel atık su arıtımı (KASA) konulu Direktif'in hedefi, söz konusu atık su boşaltımlarının olumsuz etkilerine karşı çevreyi korumaktır (EC 2004b).

Direktif, nüfusu 2000'in üzerindeki yerleşim bölgelerinde kanalizasyon sistemlerinin bulunmasını ve atık sular için biyolojik arıtma (ikincil arıtma) yapılmasını ön görmektedir. Direktife göre hassas bölgeler olarak tanımlanan yerlerde (örneğin ötrofikasyona uğramış veya uğrama tehlikesine maruz bulunan su ortamları) daha ileri

arıtma sistemlerini gerekmektedir. 2000 değer nüfusu geçen tüm yerleşim birimlerinin belirtilen son tarihten önce kentsel atık su için toplama sistemleri sağlamış olması gerekmektedir (AB Komisyonu 1998).

Direktif gereklerinin yerine getirilebilmesi için hassas alanların belirlenmesi, kentsel atık su tarafından kirletilmiş veya kirlilik tehdidi altında olan su ortamlarının belirlenmesi, direktifin gereklerine uyum sağlamaya yönelik alt yapı ihtiyaçlarının belirlenmesi, ilgili projelerin önceliklendirilmesi, toplama sistemleri ile kentsel atık su arıtma tesislerinin inşası/güncellenmesi için bir eylem programı geliştirilmesi, direktifin gereklerini karşılayan boşaltımlar için bir izin sistemi geliştirilmesi, denetleme programlarının oluşturulması, raporlama mekanizmalarının oluşturulması, konuya yönelik denetim ve yaptırım sisteminin oluşturulması gerekmektedir (ÇOB 2004). KASA Direktifi, Kanalizasyon Çamuru Direktifi (86/278/EEC) ile yakından bağlantılıdır.

3.4.15 İnsani Tüketim Amaçlı Suyun Kalitesine İlişkin Konsey Direktifi

İnsani tüketim amaçlı suyun kalitesi ile ilgili 3 Kasım 1998 tarih ve 98/83/EC sayılı Konsey Direktifinin amacı, insanların tüketiceği suyun sağlıklı ve temiz olmasını sağlayarak insan sağlığını suyun her türlü kontaminasyonundan kaynaklanan yan etkilerinden korumaktır (EC 2004b). Direktif, tüm içme sularına ve gıdaların üretilmesi ve pazarlanmasında kullanılan sulara uygulanır ancak bu direktif 80/777/EEC Direktif'te ele alınan tabii mineralli suları inceleme alanı içine almamaktadır (TCV 2001).

Direktif bazı parametreler için minimum kalite standartları getirmektedir. Üye Devletler, gerektiğinde insan sağlığının korunması amacıyla Direktifte yer almayan parametreler için değerler belirlemelidir. Üye Ülkelerin içme suyu kalitesini izlemeleri ve minimum kalite standartlarına uyulmasını sağlayacak önlemleri almaları gerekmektedir. Direktif ayrıca suyun standartları karşılamadığı durumlar için iyileştirici önlemler almayı ve eğer insan sağlığı için potansiyel bir tehlike mevcut ise suyun kullanımına sınırlama getirilmesini gerektirmektedir (ÇOB 2004b).

Direktif gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla insan tüketimi için ayrılmış mevcut suyun kalitesinin değerlendirilmesi, konuya ilişkin altyapı (yeni/güncellenmiş içme suyu arıtma tesisleri) ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, içme suyu kalitesini izlemek izlemeye yönelik ulusal programlar için strateji geliştirilmesi gerekmektedir.

3.4.16 Su Politikası Alanında Topluluk Eylem Çerçevesi Oluşturan Direktifi

Su kirliliği ile mücadele edilmesi ve kirliliğin önüne geçilmesi amacıyla 1975 yılından bu yana toplamda 13 adet direktif yürürlüğe girmiştir. Başlangıçta yayımlanmış olan direktifler belirli sular için kalite standartları getirirken (ilk dalga), 1990'lı yıllarda kirliliğe kaynağında müdahale edilmesine yönelik bir dizi direktif yayımlanmıştır (ikinci dalga). 1990'larda yayımlanmış kentsel atık su arıtımı ve tarımsal kaynaklardan gelen nitratın sebep olduğu kirliliğe karşı suların korunmasına ilişkin direktifleri takiben Üye Devletler, mevcut su politikasının etkinliğini irdelemeye ve yayınlanan münferit direktiflerin bütünleştirilmesi ve anılan direktifleri bütünleştiren "ana yönergenin" oluşturulması gerekliliği konusunu vurgulamaya başlamışlardır. 1995 yılında Avrupa Konseyi, topluluğun su alanındaki faaliyetlerine bir çerçeve oluşturulması ve sürdürülebilir su politikasının temel prensiplerini ortaya konulması kararını kabul etmiştir. Tüm bu gelişmeler 23 Ekim 2000 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin, Su Politikası Alanında Topluluk Eylem Çerçevesi Oluşturan Direktifi'nin (Su Çerçeve Direktifi) kabul edilmesi ile sonuçlanmıştır (Henocque ve Andral 2003).

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin, Su Politikası Alanında Topluluk Eylem Çerçevesi Oluşturan 23 Ekim 2000 tarih ve 2000/60/EC sayılı Direktifi'nin (Su Çerçeve Direktifi) gayesi tüm suların (iç yüzey suları, geçiş suları, kıyı suları, ve yeraltı suları) entegre şekilde korunması için bir çerçeve oluşturmaktır. Bu koruma sucul ekosistemlerin kötüleşmesini önlemeyi, sürdürülebilir su kullanımını teşvik etmeyi, sucul çevrenin korunmasını ve iyileştirilmesini artırmayı, kirliliğin azaltılmasını ve sellerle kuraklıkların etkilerinin azaltılmasını hedeflemektedir (ÇOB 2004). Direktif 2000 yılı itibariyle AB üyesi Devletlerde su yönetimine ilişkin yeni bir çerçeve oluşturmuştur. Direktifin en önemli prensibi su kaynakları yönetimi ve su kaynaklarına ilişkin planların

havza bazında değerlendirilmesi ve oluşturulmasıdır. Direktif, yer altı ve yüzey sularının 2015 yılına kadar iyi bir statüye kavuşturulmasını hedeflemektedir (Christiansen 2003).

Direktifle ulaşılmak istenen hedefler: Yerüstü ve yeraltı sularının bütüncül olarak korunması, 2015'e kadar suların iyi duruma gelmesinin sağlanması, nehir havzalarının entegre yönetimi (su sisteminin politik sınırlarda bitmediğinin kabulü ve sınır ötesi işbirliği), su kalite standartlarının ve emisyon kontrolünün birlikte değerlendirilmesi ve öncelikli zararlı maddelerin ortadan kaldırılması, suyun mantıklı bir şekilde kullanılmasını sağlayacak biçimde doğru fiyatlandırılması, bütün paydaşların ve vatandaşların su yönetimine katılması; çevre ile yararlananların çıkarlarının dengelenmesi şeklinde sıralanabilir.

SÇD'nin önemli bazı hükümleri; su kaynağının kalitesinin incelenmesinde kirletici parametreler dışında su ekolojisinin de mercek altına alınması; 2015 yılında su kalite kategorilerine bağlı olarak iyi duruma kavuşmak hedefi doğrultusunda tüm AB ülkelerinin ulusal ve uluslararası ölçekte ölçüm yöntemlerini ve yönetim plânlarını oluşturacak olmaları ve gelecekte sınır ötesi su kaynaklarının sahip oldukları su toplama havzaları ile birlikte ilgili ülkelerin ortaklığı ile yönetilmesi ve yalnızca ulusal veya bölgesel yönetim yaklaşımından vazgeçilmesi olarak ifade edilebilir (Orhon vd. 2003).

Münferit direktiflerin ortak bir çatı altına toplanması (bütünleştirilmesi) ve bu sayede su mevzuatının verimliliğinin artırılması amacıyla 22 Aralık 2007 itibariyle 75/440/EEC, 77/795/EEC, 79/869/EEC kaldırılmıştır. Ayrıca 22 Aralık 2013 itibariyle 78/659/EEC, 79/923/EEC, 80/68/EEC, 76/464/EEC (Madde 6 hariç) sayılı direktifler SÇD yürürlüğe girdikten sonra yürürlükten kalkacaktır.

3.5 AVRUPA BİRLİĞİNDE SU YÖNETİMİNE İLİŞKİN KURUMSAL YAPI

Kamu yönetimi konusunda AB müktesebatı bulunmamaktadır, dolayısıyla AB kamu yönetimi konusunda herhangi bir model ya da yapı öngörmemektedir. Üye devletler, kendi devlet gelenekleri, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri çerçevesinde

farklı kamu yönetimi sistemleri benimsemişlerdir. Ancak her ne kadar üye devletlerin idari sistemlerine doğrudan müdahale edilemese de, bir şekilde AB üyeliğinin, ülkelerin idari yapılarını şekillendirdiği ve etkilediği görülmektedir (Fournier 1998).

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurulmasına esas olan Roma Antlaşması'nın 5'inci maddesi, "üye ülkeler, iş bu antlaşmadan kaynaklanan veya Topluluk kurumlarının kararlarından doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak üzere gerekli bütün genel veya özel tedbirleri alırlar ve Topluluğun görevini yerine getirmesini kolaylaştırırlar" hükmünü amirdir. Bu madde sebebiyle, kamu yönetimi konusunda herhangi bir model yada yapı öngörülmemekle birlikte üye devletlerin kamu yönetim sistemleri üzerinde AB'nin önemli etkisi bulunmaktadır. Her hangi bir üye ülkenin idari sistemi, bu ülkenin AB'nin karar alma mekanizmalarına katılabilmesi ile AB tüzüklerini, direktiflerini ve kararlarını zamanında uygulayabilmesini sağlayabilmelidir AB'nin idari sistem üzerindeki etkisi bir yana, üye ülkeler arasında AB siyasi sistemi içinde uzun yıllardır devam eden işbirliği, ülkelerin birbirlerinden etkilenmelerine yol açmış ve üye ülkelerin kamu sistemlerinin işleyişi zaman içinde birbirine yakınlaşmıştır (Kurşunlu 2004).

AB'de örgütlenme yapısına ilişkin standart bir model veya yapı mevcut değildir, ancak üye ülkelerin AB direktiflerinin yükümlülüklerini yerine getirecek düzenlemelere sahip olmaları gerekmektedir.

1970'li yıllar itibariyle su kaynakları konusunda küresel boyutta oluşmaya başlayan farkındalık, konunun bir dizi uluslararası toplantı (zirve, forum vb.) kapsamında gündeme alınmasına ve uluslararası düzeyde konuya ilişkin ortak yaklaşımlar benimsenmesine sebep olmuştur.

Mart 2000 tarihinde Hollanda'nın den Haag kentinde toplanan "2. Dünya Su Formu", Dünya su krizini uluslararası gündemin üst sıralarına taşımıştır. Forum'un anahtar mesajı "Su herkesi ilgilendirir" (Water is Everyone's business) argümanıdır. Bu forum su krizinin yönetim (karar verme işlemi veya yöntemi) krizi olduğunu vurgulamıştır.

Yönetişim kavramı ile birlikte, tüm dünyada geleneksel "yönetim" anlayışı, yerini "yönetişim" (governance) olarak ifade edilen, katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı yeni bir yaklaşıma bırakmaya başlamıştır. Bu yeni yaklaşım kapsamında yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve diğer yerel aktörler, uluslararası topluluk ve merkezi yönetimler tarafından "ortaklar" olarak görülmeye başlamıştır

Yukarıda belirtildiği üzere AB üye devletlerin kamu yönetimi sistemleri ve idari yapıları konusunda yetkili değildir. Bu yüzden AB'ye katılım sürecinde kamu yönetimi reformunun hedefleri ve hangi doğrultuda ilerleyeceği net değildir. Ancak SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management-Yönetişim ve Yönetimi Geliştirmek için Destek) raporunda da vurgulandığı gibi zaman içerisinde iyi yönetişimin temel bileşenlerinin ne olduğu konusunda bir görüş birliği oluşmuştur (SIGMA programı hem AB Komisyonu'nun Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerinin kamu yönetimi sistemlerinin kapasitesinin artırılmasını desteklemekte kullandığı en önemli araçtır, hem de aday ülkeleri bu konuda bilgilendiren en önemli teknik yardımdır.). Bu bileşenler hukukun üstünlüğü prensibinin dayandığı güvenilirlik, öngörülebilirlik, hesap verebilirlik, açıklık ve etkililiğin yanı sıra teknik ve yönetsel ehliyet, kurumsal kapasite ve vatandaşların katılımını içermektedir. Bu çerçevede, her ne kadar kamu yönetimi konusunda AB müktesebatı olmasa da, bu görüş birliği bağlamında farklı yasal gelenekleri ve yönetim sistemleri olan AB üyesi devletler tarafından paylaşılan kamu yönetimi prensipleri oluşmuştur. Bu prensipler, önce ulusal mahkemelerin, sonrada Avrupa Toplulukları Adalet Divanının dayandığı hukuki temel çerçevesinde belirlenmiş ve zaman içerisinde yeniden tanımlanmıştır.

Üye devletler tarafından paylaşılan bu kamu yönetimi prensipleri "Avrupa İdari Alanı" olarak anılan yapıyı oluşturur. Avrupa İdari Alanı, kamu yönetiminde yasalar çerçevesinde belirlenen, prosedürler ve hesap verebilirlik mekanizmalarıyla uygulanan bir takım ortak standartlar içerir ve bu çerçevede, üye devletlerin idari sistemleri ve yapılarını birbirine yakınlaştırmıştır ki bunun arkasında yatan temel faktörler; şirketlerin ve bireylerin ekonomik baskıları, üye devletlerde kamu personeli arasındaki düzenli ve sürekli iletişim ve de en önemlisi Adalet Divanı içtihatlarıdır. AB üyeliğinin temel

koşullarından biri olan müktesebatın uygulanması kamu yönetimini yakından ilgilendirdiğinden, AB'ye aday ülkelerde kendi kamu yönetimi sistemlerini geliştirirken söz konusu standartları dikkate almak zorundadır. Sonuç olarak, bir aday ülkenin bu kamu yönetimi prensiplerine ve Avrupa İdari Alanı standartlarına uyum oranı, söz konusu aday ülke kamu yönetiminin AB müktesebatını uygulayabilme kapasitesinin bir işareti olarak görülmektedir.

Daha önce belirtilmiş olduğu gibi 2. Dünya Su Formu, Dünya su krizini uluslararası gündemin üst sıralarına taşımış ve Forum kapsamında su krizinin yönetim (karar verme işlemi veya yöntemi) krizi olduğunu vurgulanmıştır. Bahsi geçen Forum kapsamında "Entegre Su Kaynakları Yönetiminin" etkin su yönetişiminin sağlanabilmesi açısından oldukça önemli bir kavram olduğu belirtilmiştir. Bu noktada su kaynakları yönetiminin "havza bazlı yönetim" esasına dayanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Son on yılda dünya su krizinin çözümünde "entegre su kaynakları yönetimi" ilkeleri ön plana çıkmış ve bu doğrultuda Avrupa Birliği, SÇD ile havza bazlı yönetim yaklaşımını benimsemiştir. Entegre nehir havzası yönetimi, su havzalarını esas alan bölgesel ve yerel düzeydeki örgütlenme yapısını gerektirmektedir. Örgütlenme yapısının görev, yetki ve sorumluluklar açısından net olarak tanımlanması oldukça önemlidir. Su Çerçeve Direktifinin de önermekte olduğu havza bazlı yönetim anlayışı, AB genelinde kabul görmüştür. Ayrıca, suyla ilgili paydaşların yönetime katılması, ülke düzeyinde yönetim için güçlü bir kurumsal koordinasyonun (özellikle kalite ve miktar açısından) gerekliliği, bu koordinasyonun merkezi düzeyde yürütülmesi SÇD'nin AB su politikasına ilişkin kurumsal anlamda getirdiği yaklaşımlardır. AB'nin komplike ve prosedüre dayalı, kapsamlı konularını içeren su mevzuatının uygulanması konusunda güçlü ve donanımlı bir kurumsal yapıya sahip olunması gerektiği ve bu kapsamda mesleki yeterliliğe sahip yetkin personele ihtiyaç duyulduğu unutulmamalıdır.

3.5.1 Fransa Su Yönetimi

Bu konudaki Fransız mevzuatının büyük bir bölümü Avrupa yönetmeliklerinin, özellikle 2015 yılına kadar suların ve su ortamlarının iyi bir durumda olmasını amaçlayan, su hakkındaki çerçeve yönetmeliği uygulamasından kaynaklanmaktadır.

Fransız su politikasının temelinde üç yasa bulunmaktadır. 1992 yasa, suyun kendi doğal çerçevesinde, hidrografik havzasında, bütün aktörlerin temsil edildiği havza komitelerinin kurulmasıyla müşterek yönetimini teyid eder. Bu yasa suyu Millet'in ortak varlığı olarak kabul eder. Su ekosistemlerinin ve ıslak bölgelerin korunmasını, kaynakların eski haline getirilmesini ve tekrar canlandırılmasını, suyun ekonomik kullanımını ve sellere karşı korunmayı sağlamayı amaçlayan, dengeli bir yönetim esası getirmektedir.

30 Aralık 2006 tarihinde su ve su ortamları hakkında yeni bir yasa kabul edilmiştir. Bu kanun Fransa'yı Avrupa gereksinimlerini yerine getirme ve böylece 2015 yılında suların ve su ortamlarının iyi durumuna ulaşma imkânı verecek araçlarla donatmaktadır. Her gerçek kişi için kabul edilebilir ekonomik koşullarda içme suyuna erişme hakkını başlatmakta ve su ve arıtma kamu hizmetinin işleyişine daha büyük bir şeffaflık getirmektedir. Bu yasa aynı zamanda iklim değişiklikleri için gerekli olan adaptasyonları da dikkate alan bir çerçeve oluşturmaktadır.

Fransa'da 8 ve deniz aşırı topraklarda 5 hidrografik bölgeden oluşmaktadır. Bu bölgelerde, havza komitelerinin her birisi, genel eğilimleri, hedefleri ve uygulanacak hükümleri tespit eden, su düzenleme ve yönetim direktör şemasını (SDAGE) benimser. Su konusunda idari hükümler ve şehircilik dokümanları SDAGE'de bulunan hükümlere ters düşemez. Su idareleri havzalarda su politikasının icra organlarıdır. Her bölgede su yönetimini ekonomik gelişme ve çevreye saygı ile bağdaştırmak için faaliyet gösterirler.

Devletin kamu kuruluşları olan su idareleri, havza komitesinin görüşünü aldıktan sonra Hükümet tarafından onaylanan bir müdahale programı düzenlerler. Bu program su alımları ve kirletici atıklar üzerindeki çevresel vergilerin oranlarını belirler. Su idaresi

tarafından tahsil edilen bu vergiler, bölgesel karar vericiler, tesis sahipleri ve su kalitesi denetim ağıları tarafından karara bağlanan su kaynaklarının ve su ortamlarının rehabilitasyon çalışmalarını finanse etme imkânı sağlar. Müdahale programı böylece direktör şemasının uygulamaya koyulmasına katkıda bulunur.

Daha kısıtlı hidrografik birimler olan alt havzalar veya yer altı suları düzeyinde, bir su düzenleme ve yönetim şeması (SAGE) su kaynaklarının spesifik kalite, kullanım, değerlendirme ve nicel koruma hedeflerini tespit edebilir. Yerel bir girişim olan SAGE çeşitli su aktörlerinden oluşan bir yerel su komisyonu (CLE) tarafından düzenlenmiştir. Su idarelerinin 2007 – 2012 arasındaki 9 müdahale programı 11,6 milyarlık bir tutara tekabül etmektedir. Bu programlar iki temel amaç üzerine hedeflenmiştir: su hakkında Avrupa çerçeve yönetmeliğini uygulamaya koymak ve yönetmeliğin şehir atık sularına uygulanmasını sağlamak.

Fransa belediyelerinin kamusal sorumlulukları;

Fransız belediyeleri, vatandaşlara karşı ve hukuki açıdan, içme suyu ve arıtma hizmetleri yatırımlarından ve idaresinden sorumludurlar. Bu görevi yerine getirmek için birleşebilirler. Yerel düzey, belediyeler kullanıcı-tüketiciler ile ilişki içinde oldukları için böyle bir sorumluluk için uygun olan düzeydir.

Yönetim şeklinin seçimi ,doğrudan veya bir kamu veya özel şirkete devredilerek ,tamamen kendilerine aittir. Bu seçim her zaman tersine çevrilebilir. Belediyeler veya belediye gurupları su ve arıtma hizmetlerinin performans kontrolü ve değerlendirmesi, aynı zamanda da bu hizmetlerin organizasyonu ve yerine getirilmesine bağlı kararlarda taraf olan herkesin fiilen katılımını sağlarlar.

Fransa'da 29.000 civarında su servisi bulunmaktadır: 12.300'ü içme suyu dağıtımı için, 16.700'ü arıtma için. İçme suyu dağıtımı çoğunlukla vekaleten yönetimle sağlanmaktadır: içme suyu servislerinin yüzde 39'u 2007'de hizmet götürülen kullanıcıların yüzde 72'sine tekabül etmektedir). Kollektif arıtma da aynı şekilde giderek daha fazla özel işletmecilere teslim edilmektedir: arıtma servislerinin yüzde

24'ü yine 2007'de kullanıcıların yüzde 55'ine tekabül etmektedir. Belediyelerin ve belediye guruplarının yerinden yönetim yetkilerine saygı gösteren Devlet bu hizmetlerin idare kurallarını ve ulaşılacak sıhhi ve çevresel hedeflerini de tespit eder. Bu hizmetlerin verimini takip eder ve değerlendirir. Kullanıcılara verilen suyun ve arıtılan ve ekosistemlere atılan kullanılmış suların kalite eşiklerini belirler ve bunlara riayet edilmesini sağlar.

Fransız su politikası, belediyelerin ve belediye guruplarının seçilenleri, su kullanıcıları, sanayiciler, ziraatçılar ile çevre koruma ve tüketiciyi koruma birliklerinden oluşan ilgili bütün aktörlerin işbirliği ve katılımlarına dayanır. Ulusal su komitesi, seçilenler, kullanıcılar, dernekler, havza komitesi başkanları ve Devleti (164 asıl veya yedek üye) bir araya getirir. Ulusal düzeyde kamu su politikasının tanımlanmasından önceki yönlendirme müzakerelerinin yapıldığı makamı oluşturur.

Havza komiteleri, bölge, vilayet ve belediye seçilenleri ile kullanıcı, dernek ve Devlet temsilcilerini ki bu sonuncusu azınlıktadır, bir araya getirir. Bunlar havzalar düzeyinde su aktörleri arasında müzakere ve işbirliğini sağlarlar. Yamaç havzalarına göre tasarlanan bu yönetim, su idareleri (yöneticileri havza komitesi ve Devlet tarafından tayin edilir) bünyesinde ve bir su düzenleme ve yönetim şeması hazırlamak için, yerel yönetim seçilenleri, kullanıcılar, dernekler ve Devleti bir araya getiren yerel su komisyonlarında bulunur. Yerel düzeyde, nüfusu 10.000'den fazla olan belediyelerde ve nüfusu 50.000'den fazla olan belediye guruplarında, kullanıcı temsilcilerini bir araya getiren yerel kamu hizmetleri danışma komisyonu, belediye başkanının veya belediyeler arası birlik başkanının su ve arıtma hizmeti fiyatı ve kalitesi hakkındaki yıllık raporunu ve işletmeci tarafından sunulan faaliyet raporunu inceler.

Su yönetimin mali şekli;

Su faturaları ile kullanıcılar belediye ve belediye guruplarının gerekli ekipman yatırımlarına ve işletmelerine bağlı harcamalarının önemli bir kısmını üstlenirler. 1950 – 1960'lı yıllarda, yatırımlara genelde Devlet yardımcı olmuştur.

Su idarelerine gelince, mali tedbir ilkesi kirleten kullanan öder kuralıdır: su alma ve kirletme vergileri alınan su ve atılan kirli atık miktarları ile orantılıdır.

İdareler tarafından tahsil edilen bu vergiler, belediyeler veya belediye guruplarına, sanayicilere ve ziraatçilere çevre kirliliğine karşı mücadele için ve su kaynaklarını ve su ortamlarını yönetmek için uygulamaya koymaya karar verdikleri faaliyetlerin finansmanı için yerel karar vericilere, iş sahiplerine yardımlar şeklinde tekrar dağıtılır.

Çeşitli yasa hükümleri belediyelerden veya belediye guruplarından faturalarını ödemekte güçlük çeken yoksul kişi ve ailelerin, su ve arıtma hizmetlerine ulaşmalarını sağlamalarını istemektedir(suya ve arıtmaya fiili hak). Özel koşullarına göre, belediyeler, yardımlaşma, adil tarifeler ve dayanışma vergileri sayesinde, hizmet maliyetlerinin herkesçe müşterek olarak paylaşılması için çözümler bulmaktadırlar.

Su yönetiminin aktörleri;

Devlete gelince, bakanlık düzeyinde, Ekoloji, Enerji, Sürdürülebilir Gelişim ve Bölgesel Planlama Bakanlığı, belirli sektörler (içme suyu ve sağlık, hidrolik enerji, gemi ulaşım yolları...) için diğer yetkili bakanlıklar ile bağlantılı bir şekilde müdahaleleri programlar. Koordinasyon, Bakanlıklar arası su Misyonu tarafından sağlanır.

Ulusal Su ve Su Ortamları Dairesi (ONEMA) genel kapsamlı etüd ve araştırmalar ile değerlendirmelerden sorumludur. Devletin merkezî ve yerelleştirilmiş servislerine ve su idarelerine teknik destek verir.

Hidrografik havza ölçeğinde, havza valisi Devletin su alanındaki çeşitli servislerinin faaliyetlerini koordine eder. Bölgesel ölçekte (26 bölge), Ekoloji, Enerji, Sürdürülebilir Gelişim ve Bölgesel Planlama Bakanlığının yerelleştirilmiş bir servisi olan çevre, planlama ve konut bölge müdürlüğü (DREAL), su politikası uygulamasının tutarlılığını sağlar. Her hidrografik havzada, havza DREAL'i havza valisine Devlet servislerinin faaliyetlerini koordine etmekte yardım eder.

Vilayet ölçeğinde (100 vilayet), vilayet malzeme ve tarım müdürlükleri (DDEA) su politikasını yönetmelik ve teknik bakımdan uygulamaya koyarlar. Su alım veya atık ruhsatlarının verilmesi Devletin resmi yetkisindedir. Ruhsat talepleri vilayet su polisi servislerince değerlendirilir.

Yerel ölçekte, 36.000 belediyenin başkanları içme suyu ve arıtma servislerinden sorumlu olup bu servislerin etkin ve şeffaf bir yönetimini uygulamaya koyarlar. Sanayiciler ile ziraatçiler diğer yerel karar verici kategorilerini, iş sahiplerini oluştururlar.

Diğer aktörler, bir uzmanlık ve bilgi birikimi geliştirmiş olan su alanındaki diğer işletmeler, tecrübeli profesyoneller arasında bilgi toplama, paylaşım ve alışveriş yerleri olan araştırma kuruluşları ve de su alanındaki düşünceleri geliştiren derneklerdir (çevre koruma, tüketicileri koruma, balıkçı dernekleri) (Guettier 2009).

3.5.2 Almanya Su Yönetimi

Almanya Avrupa'nın merkezindedir ve yüzölçümü 35694 km²dir. Nüfusu 79 milyon ve ortalama nüfus yoğunluğu 222 kişi/km² dir. Nüfus yoğunluğu bölgelere göre farklılık gösterir.

Nüfus yoğunluğuna ve yüksek endüstrileşme seviyesine rağmen Almanya Federal Devletinin eski eyaletlerinin yüzde 55'i ekin arazisi ve yüzde 29'u ormanlıktır. yüzde'si yerleşim ve trafiğe ayrılmıştır. Su ve diğer doğal alanlar yüzde 2 ile Federal Almanya'nın ufak bir kısmını teşkil ederler. Yağış Yıllık ortalama yağış 760 mmdir. Yağışın az olduğu yerlerde yıllık ortalama yağış 500 mm'dir, en yüksek miktar 500 mm ile Alpldedir. Genellikle yağış yüksekliği batıdan doğuya gittikçe düşer.

Yüzey Suları:

6 büyük nehir Almanya'nın yüzeysel su kaynaklarının bir kısmını oluşturur. Bunlar Kuzey Denizine dökülen Ren, Ems, Weser, Elbe Baltık denizine dökülen Oder ve

Karadeniz'e dökülen Tuna'dır. Doğal göller genellikle Kuzey Almanya'da ve Alplerin ön bölgesinde yer alır ve toplam 1.225 km² lik yer tutar. Su temini için uzun yıllar boyunca kaydedilmiş ortalama değerler baz alınabilir.

Yağış	267 milyar m ³
Buharlaşma	147 milyar m ³
Yağıştan gelen yüzey akış	88 milyar m ³
Irmağın üst tarafından gelen debi	89 milyar m ³

Yıllık toplam kullanılabilir su 53 milyar m³ tür. Bunun 48 milyar m³'ü kullanıldıktan sonra yüzeysel akışa ve 5 milyar m³'üde buharlaşma ile hidrolojik çevrime katılmaktadır. Kantite açısından su yönetiminde kritik durumlar beklenmemektedir. Yaklaşık 4 milyar m³'lük toplam 549 rezervuar içme suyu temini, taşkın kontrolü, güç üretimi için suyu hazır tutmaktadır.

Yer altı suyu:

Almanya değişik jeolojik şartlar açısından farklı yer altı suyu peyzajlarına sahiptir. Almanya'nın yeraltı suları zengindir. 16 eyaletten biri Bavyera olan 14 milyar m³ lük yer altı suyuna sahiptir ve bu içme suyunun esas kaynağıdır.

Doğal dengenin bir bileşeni olarak suyu korumak ve halkın su teminini garanti altına almak çevre politikasının ana fonksiyonlarıdır. Almanya'da içinde bulunduğu uygun iklim nedeniyle su temininde kantite açısından sorun çıkmamaktadır. Almanya'daki esas ağırlık verilen husus su kalitesidir. Bu özellikle suyun kısmen ileri derecede kirlendiği yeni 5 eyalette söz konusudur. Bu durum çerçevesinde aşağıda verilen uzun süreli su kaynakları hedefleri belirlenmiştir.

a. Suyun ekolojik dengesini sağlamak

- b. İçme suyu ve endüstriyel su teminini kantite ve kalite olarak garanti etmek
- c. İnsan refahının devamına hizmet veren diğere tüm su kullanımlarının mümkün olmasını garanti etmek

Alman su politikası aşağıdaki prensiplere bağılıdır:

i. ihtiyat prensibi

Su kirlenmesini engellemek, kontrol altına almak ve indirmek için gerekli tüm tedbirler kaynaktan alınmalıdır.

ii. kirleten öder prensibi

Kirlenmenin kontrolü, engellenmesi ve azaltılması maliyeti kirletici tarafından karşılanmalıdır

iii. işbirliğı prensibi

Kirlenme kontrolü hususunda endüstrilerde dahil olmak üzere tüm ilgililer işbirliğı yapacaktır.

Almanya’da endüstri ile işbirliğı oldukça iyi yürümektedir. Teknik limitler (çıkış limitleri, tehlikeli atıkların üretildiğı, kullanıldığı, tutulduğu ya da taşındığı tesisler için yaptırımlar) birlikte oluşturulmuştur ve oluşturulmaktadır. (Yönetim - endüstri-üniversitesi-kurumlar) Bu şekilde otoriteler endüstrinin spesifik bilgilerinden yararlanmaktadır. İşbirliğı uluslararası işbirliğini de içermektedir ki zira kirlenmeye karşı savaş sınırların bittiğı yerde son bulmaz. Bu prensip ışığında çevre çalışmalarının ana hedefi olan suların korunması için Almanya sınırlar ötesi işbirliğı yapmaktadır.

Su kaynakları yönetiminde otoriteler;

Federal Hükümet Federal Eyaletler:

Federal Alman Cumhuriyeti federal bir sisteme sahiptir. Yani devlet fonksiyonları Federal Hükümet ve 16 Federal eyalet arasında dağıtılmıştır. Anayasa’ya göre

belediyeler, bölgeler ve şehirler Federal Devletin bir parçasıdır. Fakat yerel işlerde bu birimlere anayasaya bağlı olarak bir özerklik tanınmaktadır. Federal Hükümet ve Federal Eyalet arasında kanun yapma yetkisini anayasa üç bölüme ayırır.

1. özel kanunlar

2. rakip kanunlar

3. genel kanunlar

- a.** Federal hükümet dışişleri, savunma, maliye ile ilgili konularda tek yetkilidir. Federal Eyaletlerin, hükümet bunları özel olarak yetkilendirmediği sürece hiçbir hakları yoktur.
- b.** Rakip kanunlarda Federal Eyaletler, federal hükümet kanun yapma hakkını kullanmadığı sürece, kanun yapmaya yetkilidir. Eğer federal hükümet bir kanun çıkarırsa, federal eyaletlerin o konuda kanun yapma yetkisi yoktur.
- c.** Suyun ve doğanın korunması gibi bazı hususlarda federal hükümetin yalnızca genel bir yetkisi vardır. Yani federal hükümet, yalnızca federal eyalet için genel bir kanun taslağı sunmaya yetkilidir (Federal Su Yasası). Federal eyaletler bu genel yasaları federal eyalet seviyesinde kendi yasalarını yaparak ve ek yönetmelikleri yürürlüğe sokabilirler.

Su ile ilgili tüm koşulların federal yasalar da dahil olmak üzere yönetsel uygulaması ve su kaynakları yönetiminde devlet fonksiyonlarının yerine getirilmesi federal eyaletlerin yükümlülüğündedir. Tek istisna federal su yollarıdır. Bunların geliştirilmesi ve devamı federal hükümetin kontrolü ve yönetimi altındadır. Araştırma ve veri toplamada önemli işlemler federal hükümet tarafından yerine getirilir.

Federal Eyaletler Federal Konsül aracılığıyla federal kanunların yapılmasında etkili olurlar. Almanya' da yasalar parlamentoda (Federal ya da Eyalet Parlamentosu) yapılır ve yürürlüğe konulur. Bu ise zor ve uzun süren bir prosedürdür. Yasama organı federal ya da eyalet hükümetini ya da ilgili bakanlığı özel konularla ilgili kararname çıkarmaya yetkili kılabilir. Bu yetki ilgili kanunda belirtilmiştir. Daha düşük bir olasılık

ta yönetim talimatlarının oluşturulmasıdır. Bunlar yalnızca yönetimi bağlar ama bu yolla en azından ilgilileri dolaylı olarak etkiler (Kanalizasyon İdari Talimatnamesi, Katı Atık Teknik Talimatnamesi).

Komünler:

Eyaletler önemli bir parçası olan komünlerin kanun yapma ve yönetim hakları vardır. Komünler federal eyalet bölgesi içinde bölgesel topluluk birimleridir. Anayasaya göre komünler kendi bölgelerindeki görevleri kanun taslakları çerçevesinde yerine getirmekle yükümlüdür. Tiyatro, spor tesisleri oluşturulması gibi faaliyetlerden oluşan ihtiyari görevler ve idari işler gibi zorunlu görevler komünlerin sorumlulukları arasında yer alır. Atıksu uzaklaştırılması ve su temini komünlerin zorunlu görevleri arasındadır. Bu görevleri yerine getirebilmek için komünler iç tüzük yayınlama hakkına sahiptir, kanalizasyon sistemi bağlantılarını ve vergilerini düzenleyen kanalizasyonla ilgili iç tüzükler bunlara örnek verilebilir.

Yapılar ve işbirliği

Bu kompleks sistemin düzenli işleyebilmesi ve etkin bir su korunması sağlayabilmek için Almanya'da aşağıda özetlenen organizasyon çalışmaktadır:

i. Federal Seviye

Federal Çevre Bakanlığı, su kaynakları yönetimi ve çevre politikasının bir parçası olarak su kaynakları yönetimi konusunda sınırlar arası işbirliği problemleri ile ilgilenmektedir. Federal Çevre Bakanlığı, Federal Su Yasası, Atıksu Yükleri Kanunu, Deterjanları ve Temizlik Maddelerini içeren yasadan da sorumludur. Ayrıca uluslararası kanunlar çerçevesinde Avrupa Birliğinde suların korunmasını içeren uygulamalardan, ve denizlerin korunmasından da sorumludur.

Federal Çevre Bakanlığının en önemli ortakları;

- a.** Federal Yiyecek, Tarım ve Orman Bakanlığı
Bu bakanlık kırsal kesimde su kaynakları yönetimini geliştirmekle yükümlüdür.
  - b.** Federal Sağlık Bakanlığı
İçme suyu temininden ve içme suyu kalitesi problemlerinden sorumludur.
  - c.** Federal Ulaştırma Bakanlığı
Deniz taşımacılığı ve kıta içi su taşımacılığından sorumludur. Kıyı sularının kirlenmesinin kontrolünden sorumludur.
  - d.** Federal Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı
  - e.** Federal Hükümetin araştırma çalışmalarını koordine eder ve su araştırmaları ve su teknolojisi konusunda temel araştırmaları ve teknolojik gelişmeyi kontrol eder.
  - f.** Federal Maliye Bakanlığı
Çevresel uygulamalarda ekonomik boyutlardan sorumludur.
  - g.** Federal Ekonomik İşbirliği Bakanlığı
Temel problemlerden ve Almanya'nın politikalarından sorumludur. Federal Çevre Bakanlığı diğer bazı Federal otoritelerden ve araştırma kurumlarından destek görmektedir.
  - h.** Federal Çevre Ajansı, Berlin
Federal Çevre Bakanlığı için rapor hazırlar.
  - i.** Federal Hidroloji Enstitüsü, Koblenz
  - j.** Federal Navigasyonve Hidrografi Enstitüsü, Hamburg
  - k.** Hidrolik Mühendisliği Enstitüsü, Karlsruhe
  - l.** -Offenbach'daki Alman Meteoroloji Servisi
Ulaştırma bakanlığına rapor verir
  - m.** Federal Çevre Bakanlığı teknik danışmanlığı altındaki Su, Toprak ve Hava Hijyeni Enstitüsü Federal Sağlık Ofisi, Berlin Federal Sağlık Bakanlığına rapor verir.
  - n.** Jeoloji ve Hammaddeler Enstitüsü, Hannover
  - o.** Maliye Bakanlığına rapor verir.
- ii.** Devlet Seviyesinde

Su kaynakları yönetimi yönetmeliklerinin uygulanması Federal Eyaletlerin ve belediyelerin sorumluluğundadır. Federal Eyaletlerin çoğunda, su kaynakları yönetimi genel yönetim gibi üç kademede gerçekleşir. Bu kademelerin görev ve yetkileri eyaletten eyalete farklılık gösterir.

a. Üst Kademe Otorite

Çevre Bakanlığı Su Kaynakları Departmanı

İşlevleri: Su yönetimi kontrolü, üst kademe yönetim prosedürleri

b. Orta Kademe Otoriteler

Federal Eyalet Otoriteleri, hükümet bakanlarının büroları, Eyalet Hükümeti

İşlevleri: Su yasaları çerçevesinde önemli yönetim prosedürlerinin yürütülmesi

c. Alt Kademe Otoriteler

Alt kademe otoriteler ve teknik otoriteler

İşlevler: Su yasası çerçevesinde prosedürler ve teknik danışmanlık ile suların ve atıksu deşarjlarının izlenmesi

Genel problemlerin koordinasyonu ve su kanunundaki kanuni hükümleri tartışmak amacıyla su kaynakları yönetiminde görev alan Federal Eyalet otoriteleri bir araya gelerek Federal Eyaletler Bileşik Su Komisyonunu oluşturmuşlardır.

iii. Komünler Seviyesinde

Daha önce belirtildiği gibi komünlerin su yönetiminde önemli bir işlevi vardır. Su temini ve atıksu uzaklaştırılması uygulamalarının bağımsız ve verimli olarak gerçekleştirilebilmesi için belediyeler farklı teşebbüslerde bulunurlar. Bu teşebbüsler Federal Eyalet yasasına göre belirlenir.

1. Belediye tarafından genel belediye yönetimi çerçevesinde yapılan teşebbüsler
2. Serbest muhasebe ayrıcalığı ile belediye tarafından yapılan teşebbüsler
3. Özel kanun çerçevesinde belediyeye bağlı teşebbüsler
4. Uygulama sorumluluğunun büyük oranda belediyeye de olduğu işlerin özel bir müteşebbüse devredildiği operatör modeli

iv. Teknik-Bilimsel Kurumlar

Kanun gereği oluşturulan kurumlar dışında, su kaynakları yönetiminde makul bir su kaynakları yönetimini garanti eden özel organlar bulunmaktadır. Bunlar Teknik Bilimsel Kurumlardır.

Sayısz çalışma gruplarında Federal hükümet, Federal Eyaletler, belediyeler, kurumlar, üniversiteler ve endüstri işbirliği yapmaktadır.

Aşağıda verilen teknik-bilimsel kurumlar su kaynakları yönetimi ile ilgilenmektedir.

- a.** Atıksu Teknolojisi Birliği
- b.** Su Kaynakları Mühendisleri Birliği
- c.** Yönetim. Atık Yönetimi ve Tarım
- d.** Alman Normları Enstitüsü
- e.** Alman Gaz ve Su Bilirkişileri Birliği
- f.** Almanya Su kaynakları Geliştirme Birliği
- g.** Alman Kimyagerler Birliği içinde Hidrokimya Mühendisliği Çalışma Grubu
- h.** Alman Su Koruma Birliği

Bu kurumlar teknik standartlar olarak kabul edilen pek çok yönetmelik yayınlamışlardır. Sorumlulukların pek çok kademeye bölüştürülmüş olması ve su kaynakları yönetiminin tek bir merkezde toplanmaması iyi bir koordinasyonu ve görevlerin açıkça belirlenmesini gerektirmektedir. Geçmişte de ancak bu yolla bu çok yönlü görevlerin üstesinden gelmek mümkün olmuştur (Gönenç 1996).

Sonuç olarak Almanya'da su kaynakları yönetimi konusunda kanuni ve idari sistemler oldukça karmaşıktır. Bu sistemde tek bir merkezin bulunmadığı görölmektedir. Bunun birinci nedeni su işlerinin eyaletten eyalete değişen coğrafi ve jeolojik şartlara bağlı olmasıdır. Bölgesel otoriteler yerel ihtiyaçlara daha iyi ve hızlı cevap verebilir. Bu yüzden atıksu uzaklaştırılması ile ilgili çalışmalar komünler tarafından yapılır. Su kirlenme kontrolünde elde edilen sonuçlar su kaynakları yönetiminde izlenen yolun

doğruluğunu göstermektedir. İkinci neden ise Almanların merkezci bir sistemde kötü deneyimler yaşamış olmasıdır. Tarihe bakıldığında da Almanya'nın farklı bölgelerden oluştuğu ve bunların birbirinden bağımsız olduğu görülmektedir (Gönenç 1996).

3.5.3 İspanya'nın AB Su Çerçeve Yasasına Uyum Süreci ve Su Yönetimi

İspanya'nın su kaynakları, fiziksel, iklimsel, hidrolojik özellikleri ve su kaynakları yönetimi yasal ve kurumsal yapısıyla incelendiğinde bu ülke ile Türkiye arasında karşılaştırma yapmak ve İspanya'nın AB'nin su kaynakları kullanımı ve yönetimi ile ilgili deneyimlerinden dersler çıkarmak mümkündür. İspanya, Avrupa'nın en kurak iklim kuşağında yer alması ve sektörler (tarım, enerji, çevre ve turizm) arasında artan rekabet ve talep nedeniyle su kıtlığının ciddi boyutlara erişmesi bu benzerlikler arasında sayılabilir. Öte yandan federal bir siyasi yapıya sahip olması ve havza düzeyinde su kaynakları yönetiminin 1926'dan buyana Nehir Havzası Otoriteleri tarafından yürütülmesi İspanya su kaynakları yönetimini Türkiye su kaynakları yönetiminden farklılaştırmaktadır. Bu saptamalar ışığında, İspanya'nın su kaynakları yönetimi, AB Su Çerçeve Direktifi'ne uyum sürecinde edinilen deneyimler ve ulaşılan sonuçlar kısaca aşağıda incelenecektir.

Avrupa'nın en kurak ülkesi olan İspanya yaklaşık 40 milyonluk nüfusa ve 500.000 km²'lik yüzölçümüne sahiptir. Mevcut su kaynaklarının ancak yüzde 40'ını kullanabilmekte ve kişi başına su tüketimi yıllık 3000 m³ civarındadır, bu oran bazı bölgelerde 200 veya 300 m³'ün altına düşmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 700 mm olup adalarda yağış miktarı 100 mm'ye kadar düşmekte, ülkenin kuzey bölgelerinde ise 2.000 mm'ye kadar çıkmaktadır. Yıllık ortalama sıcaklık 14°C, ortalama buharlaşma miktarı ise 900 mm civarındadır. İspanya'nın büyük bölümünde buharlaşma miktarı yağış miktarından daha fazladır.

İspanya Avrupa ülkeleri içinde kişi başına düşen baraj sayısı en fazla olan ülkedir, bir milyon kişiye 30 büyük baraj düşmektedir (Llamas 2003). Ayrıca AB ülkeleri içinde kentsel su tüketiminde yer altı suyunun payı en düşük olan ülkedir. Bunun nedeni, bu

ülkede yer altı suyunun bulunmaması değil, hükümetin kamu fonlarını büyük kentlere su sağlamak ve yerüstü suyunun kullanıldığı büyük sulama projelerini finanse etmek için kullanmasıdır (Llamas 2003). İzlenen yanlış politikalar, su tüketiminde ve sulamadaki yanlışlar nedeniyle toprakta tuzlanma ve çölleşme en büyük çevre problemi haline gelmiştir. Bu hidrolojik istikrarsızlığın bir sonucu olarak yerüstü su kaynaklarının ancak yüzde 10'u kullanılabilir (Avrupa genelinde bu oran ortalama yüzde 40'tır.)

İspanya genelinde su kaynaklarının dağılımı ve insan yerleşimlerinin dağılımı arasında bir uyumsuzluk vardır. İber Yarımadası'nın 3 önemli nehrinin (Duero, Tajo ve Ebro) bulunduğu kuzey ve orta havzalar toplam nüfusun yüzde 45'ine ve su kaynaklarının yüzde 76'sına sahiptir. Doğu ve güneydeki havzalar ise toplam nüfusun yüzde 55'ine ve su kaynaklarının ancak yüzde 24'üne sahiptir (Ortega 2005). Bugün İspanya'da tarımsal üretimin Gayri Safi Milli Hasıla'ya katkısı yüzde 3.5 düzeyindedir, aktif nüfusun yüzde 8'i tarım alanında çalışmaktadır. 3.5 milyon hektarlık sulanabilir tarım alanının ekonomiye katkısı çok büyüktür; çünkü sulanabilir alanlarda üretim sulanmayan alanlardakine göre 7.3 kat daha fazladır; toplam tarımsal üretimin yüzde 50'si sulanabilir alanlarda yapılmaktadır. Ayrıca endüstrinin önemli bir kısmı tarımsal üretime dayalıdır (Ortega 2005).

Federal bir siyasi yapıya sahip İspanya'da su yönetiminin örgütsel yapısı bölgesel düzeyde, Nehir Havzası Otoriteleri (NHO) ve su kullanıcıları örgütleri olmak üzere iki temel unsurdan oluşmaktadır. İlk kez 1926 yılında kurulmaya başlanmış ve 1985 Su Kanunu ile geliştirilmiş 14 Nehir Havzası Otoritesi (NHO) bulunmaktadır. Bu bölgesel örgütlenmeler büyük oranda otonom yapılar olup kamu hukukuyla kurulmuşlardır ve su havzalarında yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının bütüncül yönetimini gerçekleştirmektedirler. NHO'ların görevleri su kaynaklarının verimli ve sürdürülebilir kullanımının planlaması ve geliştirilmesi; su kullanımı ve dağıtımının yönetilmesi; hem yerüstü hem yeraltı su kalitesinin izlenmesi ve kontrol edilmesidir. Öte yandan bir bütün olarak su kaynakları yönetiminin örgütsel yapısı şu şekildedir: Hiyerarşik olarak en üstte ulus üstü bir yapı olarak Avrupa Birliği, onun altında İspanya Hükümeti,

hükümetin altında Çevre ve Tarım Bakanlıkları, Bakanlıkların altında Otonom Bölgesel Hükümetler ve danışmanlık görevini yürüten Ulusal Su Konseyi, otonom bölgesel hükümetlere ve Çevre Bakanlığı'na bağlı Nehir Havzası Otoriteleri ve Belediyeler ve son olarak da Su Kullanıcıları Örgütleri bulunmaktadır (Ortega 2005).

İspanya'da su yönetimini düzenleyen yasal kaynaklar 1985'te yürürlüğe giren ve 1999'da yeniden düzenlenen İspanya Su Kanunu, 2001'de yürürlüğe giren ve 2004'te modifiye edilen Ulusal Hidrolojik Plan, 2002'de onaylanan Ulusal Sulama Planı'dır. Su Kanunu'nun getirdiği temel esaslar şunlardır: su kaynaklarının bütüncül yönetimi (yerüstü ve yeraltı su kaynakları, suyun miktarı ve kalitesi); su kaynakları yönetiminde esas birim olarak su havzasının kabul edilmesi; su tüketicilerinin yönetime katılımı; sosyal ve ekonomik kalkınma ile sürdürülebilir ekolojik çevre arasındaki dengenin etkili bir su kaynakları yönetimi ile mümkün olabileceğinin kabul edilmesidir (Albiag ve diğ. 2003). 1985 Su Kanunu ile yerüstü ve yeraltı suları kamu malı olarak tanımlanır hale gelmiştir. Merkezi hükümet tarafından Ulusal Hidrolojik Plan'ın hazırlanması şartı getirilmiştir. 2001 yılında oluşturulan ve 2004 yılında modifiye edilen Ulusal Hidrolojik Plan'la, büyük bölümü kurak ve yarı-kurak olan İspanya'da kentlerde, endüstri alanında ve özellikle tarımsal alanda artan su talebinin karşılanmasını ve çevrenin korunmasını sağlayacak rasyonel su yönetimi politikaları oluşturulması amaçlanmıştır. Ulusal Hidrolojik Plan'da yer alan en önemli proje Ebro Nehri Su Transferi'dir. Bu projede amaç Ebro havzasından ülkenin su sıkıntısının fazla olduğu güney havzalarına su transfer edilmesidir. Ancak proje çevreci örgütlerin, aktivistlerin önderliğinde oluşan kamuoyunun baskısı sonucu mevcut hükümet tarafından (Jose Luis Rodriguez Zapatero hükümeti) rafa kaldırılmıştır. İspanya'da oldukça güçlü olan çiftçi lobilerinin projenin uygulanması için hükümete baskıları devam etmektedir.

Öte yandan gerek merkezi hükümet gerek bölgesel hükümetler, Ebro transferinin ortadan kalktığı bu aşamada, alternatif uygulamalarla (deniz suyunun arıtılması ve su pazarları gibi) güney bölgelerindeki su ihtiyacını karşılamayı planlamaktadırlar (David 2003).

AB Su Çerçeve Direktifi'ne uyum sürecinde nihai hedef 2015 yılına kadar İspanya'da sürdürülebilir su kaynakları kullanımını sağlamaktır. İspanya AB su politikalarına uyum anlamında 20 yılı aşkın bir süredir uzun bir yol kat etmiştir. Çevrenin korunmasına yönelik hassasiyetler artmış, yeni aktörlerin katılımıyla (bölgesel hükümetler, nehir havzası otoriteleri, su kullanıcıları örgütleri, sivil toplum örgütleri) su kaynakları yönetiminde merkezi hükümetin göreceli ağırlığı ortadan kalkmıştır. Örgütsel anlamda bölgesel hükümetlere ve Nehir Havzası Otoriteleri'ne geniş yetkiler tanınmasına rağmen merkezi hükümete bağımlılıkları özellikle finansal anlamda sürmektedir. Merkeziyetçiliğin devamı süreci yavaşlatsa da merkezi ve bölgesel yönetimlerin Direktife tam uyum çabaları sürmektedir. İspanya'nın deneyimleri Türkiye'nin su konusunda yaşadığı zorluklarla başa çıkması ve AB kriterlerine uyumu sürecinde büyük oranda yol gösterici olacaktır.

3.6.SU YÖNETİMİ İLE İLGİLİ KÜRESEL POLİTİKALAR

Günümüzde su yönetimi sadece bir ülkeyi değil, tüm dünyayı ilgilendiren önemli konu olmuştur. Gelişen iletişim teknikleri sayesinde artık dünyada küreselleşmenin ve etkileşimin insan medeniyetinin ana konusu durumundadır. Bu günümüzde uluslar arası kuruluşların daha da güçlenmesini sağlamıştır. Artan nüfus ve sanayileşmenin de etkisiyle insan, doğaya, çevreye özellikle su kaynaklarına büyük zararlar vermişlerdir. Bu sebeple dünyadaki ülkelerin yanında Birleşmiş Milletler, OECD, Dünya Bankası gibi küresel örgütler su kaynakları ile ilgili politikalar üretmiş ve kararlar almışlardır. Bu konu aşağıda alt başlıklar halinde incelenmiştir. Bu üç kurumunda su yönetimi yatırımlarında devletin biraz uzak kalıp özelleştirmeyi piyasa şartları içerisinde tasarruf, su kaynaklarının etkin korunması vb değerlendirmesi manidar ve düşünülmesi gereken bir konudur.

3.6.1 Birleşmiş Milletler(BM) Politikaları

BM, Dünya'daki tatlı su kaynaklarının kapsamlı değerlendirilmesini yaparak oluşacak sıkıntılara dikkat çektikten sonra, suyu toplumsal değil, ekonomik mal olarak tanımlamaktadır. Kamu desteklemelerinden arındırılmasını önerdiği suda,

fiyatlandırmayı temel ilke olarak benimsemektedir (TMMOB 2009). İrlanda'nın Dublin kentinde 26-31 Ocak 1992 tarihlerinde Uluslararası Su ve Çevre Konferansı düzenlenmiştir. Bu konferans 1977'de Mar del Plata'daki (Arjantin) Birleşmiş Milletler Su Konferansı'ndan sonra, su konusunda yapılmış en önemli konferans olmuştur.

Bu konferans, suyla ilgili yeni bir evrensel bakışın bütün ayrıntılarıyla şekillendirilmesine tanıklık ederek, suyun ekonomik bir meta olduğu kabul edilmiştir. Bugün "Dublin ilkeleri" olarak bilinen dört ilke;

- a. Tatlı su, yaşam, kalkınma ve çevre açısından vazgeçilmez nitelikte, ancak kıt ve zarar görebilir bir kaynaktır;
- b. Su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi, her düzeyde planlamacıları, kullanıcıları ve politikaları belirleyenleri işin içine katan katılımcı bir yaklaşıma dayandırılmalıdır;
- c. Suyun temininde, yönetiminde ve korunmasında kadınlar merkezi bir rol oynamaktadırlar;
- d. Su, birbirine alternatif bütün kullanım biçimlerinde ekonomik bir değere sahiptir ve bu anlamda suya ekonomik bir mal olarak bakılmalıdır.

şeklinde belirlenmiştir (TMMOB 2009).

3-4 Haziran 1992 tarihinde, Brezilya'da, Rio de Janeiro'da toplanan BM Çevre ve Kalkınma Konferansı, 16 Haziran 1972'de Stockholm'de kabul edilen deklarasyonun ilkelerini kabul ederek çalışmalarına başlamıştır. Bu deklarasyon "ülkeler, toplumlar ve kişiler arasında yeni işbirliği düzeyleri oluşturarak yeni ve küresel bir ortaklık kurmak amacıyla" 27 ilke belirlemiştir. Bu ilkelerde özellikle suya yer verilmezken, kabul edilen kararlardan bir diğeri olan Gündem 21'in 18 inci bölümü "tatlı su kaynaklarının temini ve kalitesinin korunması ve su kaynaklarının geliştirilmesi, yönetimi ve kullanımında entegre yaklaşımların uygulanması" na ; 21. bölümü de "katı atıkların ve atıksu ile ilgili sorunların çevresel açıdan sağlıklı yönetimi" ne ayrılmıştır. Burada temel

vurgu, birleşik su kaynakları yönetimi ile suyun hem sosyal hem de ekonomik bir mal olarak algılanmasına dayanmaktadır (TMMOB 2009).

6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında Birleşmiş Milletlerin New York'taki Genel Merkezi'nde açıklanan Binyıl (Milenyum) Bildirisi'nde "güvenli içme suyuna sahip olmayan dünya nüfusunun", Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg, 26 Ağustos - 4 Eylül 2002) sonucunda yayınlanan Eylem Planı'nda ise "sağlık ve koruyucu sağlık (sanitasyon) için gerekli olan suya sahip olmayan nüfusun", 2015 yılına kadar yarıya indirilmesi hedefleri konulmuş ve Birleşmiş Milletlere üye ülkeler, uluslararası örgütler ve tüm ilgililere bu hedeflere erişilmesi için çaba göstermeleri çağrısında bulunulmuştur. Ancak bugün itibarıyla ortaya konulan hedefe ulaşmak zor görülmektedir. Hedef için gerekli girişimler üye devletlerce yerine getirilmediği görülmektedir (TMMOB 2009).

Johannesburg Dünya Zirvesi BM tarafından düzenlenmiştir. Bu zirvenin amacı 1992 yılında Rio'da yapılan Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda (Dünya Zirvesi olarak bilinir) ortaya konulan 21.yüzyıl kalkınma yaklaşım (sürdürülebilir kalkınma) ve ilkelerinin on yıl boyunca uygulanması sonucunda ortaya çıkan yeni durumu değerlendirmek ve gelecek için yeni bir yol çizmektir. Yapılan değerlendirme sonucunda beş alanda yapılan çalışma ve uygulamaların eksik kaldığı belirlenmiştir. Eksik kalan alanlar, su temini ve koruyucu sağlık (sanitasyon), enerji, sağlık, tarım, biyolojik çeşitlilik ve eko-sistemdir (TMMOB 2009).

3.6.2. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü(OECD) Politikaları

OECD, su kaynakları yönetimini, içme, sanayi, sulama, rekreasyon, kullanma suyu nitelik ve niceliksel yönetimini kapsayan etkinlikleri tanımlayarak, uygulamada ekonomik verimlilik sağlanması için, kaynak yönetimi politikalarının çevresel ve diğer ekonomik politikalarla uyumlu hale getirilmesi gerektiği, su kaynakları yönetiminde, eşgüdümsüz uygulamalar olarak beliren kurumsal başarısızlıkların, pazar başarısızlıklarının ve yeraltı sularının kullanımı ve korunmasındaki yönetim başarısızlıklarının düzeltilmesini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, OECD, BM konferanslarında ortaya

çıkan politikaların yanında yer alarak, su yönetiminde kamu mekanizmalarından piyasa mekanizmasına geçilmesini, suyun arz odaklı değil “talep odaklı” yönetimini, fiyatlandırılması gereken bir ekonomik mal olarak görülmesini istemektedir (TMMOB 2009).

3.6.3 Dünya Bankası Politikaları

Dünya Bankası, dünya genelinde, su kaynaklarının yanlış planlanmasından ve çevreye zarar verilmesinden hükümetleri sorumlu tutmaktadır. DB'nın su politikalarında genel olarak yaklaşımı, “ su sektöründe gelecekte karşılaşılabilecek sorunlara etkin ve eşitlikçi çözümler bulunması, bu sektörde piyasa güçlerinin kabul edilmesine bağlıdır” şeklindedir. DB, su hizmetlerinin kapsamlı planlama ve fiyatlandırma ilkesi ile etkin yönetilebileceğini savunmaktadırlar. Su hizmetleri tanımı, teknik olarak kaynaktan kullanıcıya ulaştırma işleri olarak algılanırken günümüzde teknik boyuta ek olarak, örgütlenme ve mali yapının yönetimini de içerecek bir bakış açısı egemen olmuş ve su hizmetleri kavramı içerik olarak genişletilmiştir. OECD ve DB, ülkeleri teknik, mali ve yönetsel işler bütününe bağlı politikalara göre yönlendirmektedir. DB, su ile ilgili alt yapılara yüksek faizlerle krediler vererek kamuyu (özellikle büyük şehir belediyelerinin su hizmeti veren birimlerini) borçlandırmakta, borcun geri ödenmesinde ise sıkıntıya düşen bu kurumlara su fiyatlarını artırmaları ya da bu hizmetleri satmaları konusunda baskı oluşturmaktadır. Alt yapılarını yenilemiş ve eksiklerini gidermiş olan bu kurumların üzerindeki baskılar artmaktadır. Baskı, özellikle “su fiyatlarının” belirlenmesi konusunda oluşmaktadır (TMMOB 2009).

Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası ve Afrika Kalkınma Bankası gibi bölgesel kalkınma bankaları da aynı tarz politikalar izlemekte ve Dünya Bankası gibi onlar da suyun özelleştirilmesini desteklemektedir (Barlow 2009).

4. BULGULAR

4.1 TÜRKIYEDEKİ SU YÖNETİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Önceki bölümde detaylı olarak anlatılan ülkemizdeki mevcut mevzuat ve idari yapılanma karmaşıklığı ve yetki dağılımının uygunsuzluğu sebebi ile çeşitli sorunlara sebep olmaktadır. Bu sorunlar kaynakları sebebi ile gruplandırılarak aşağıdaki Tablo 4.1 de belirtilmiştir.

Tablo 4.1: Türkiye de su yönetiminde karşılaşılan sorunlar

	Mevcut durum	Sorunlar
Sınırlar	<ul style="list-style-type: none"> •Su kaynakları idari sınırlara (il, ilçe, belediye, vb.) göre yönetilmektedir. •Su kaynakları, noktasal olarak değerlendirilmektedir (göl, akarsu, vb.) •DSİ tarafından Türkiye'ye 26 ana nehir havzası ve havzalarını tanımlamıştır. Ancak bu havzalara ilişkin alt havzalar tanımlanmamış, yönetim planları oluşturulmamıştır.	<ul style="list-style-type: none"> •İdari sınırlar yönetimde yer alacak karmaşık bir kurumsal yapı oluşturur, •İdari sınırlar ve suyun doğal sınırı olan havza sınırının birbiriyle örtüşmemesi yönetsel faaliyetlerin gerektiği gibi yürütülmemesine neden olmaktadır. Birbirini etkileyen birçok su kaynağı bağımsız olarak yönetilmesine neden olmaktadır. •Su kaynakları bütüncül olarak yönetilmemesi, suyu etkileyen verilerin değerlendirilmesini önleyerek başarıyı olumsuz etkilemektedir. •Yüzey, yeraltı ve kıyı suları birbirinden bağımsız değerlendirilmektedir.
Kurumsal Yapı	<ul style="list-style-type: none"> •Su kaynağının yönetiminde birçok merkezi ve taşra teşkilatı görev almaktadır. Her kurum kendi yetkileri çerçevesinde yönetime katılmaktadır. •Su kaynakları yönetiminde karışık bir hiyerarşik yapı mevcuttur.	<ul style="list-style-type: none"> •Kurumların, yetki sınırları yeterince net değildir. •Kurumlar arası ilişkiler eksiktir. Bu durum parçalı bir yönetim neden olmakta, işleyişi yavaşlatmaktadır. •Yerel ölçekte asıl yetkili tanımlanamamaktadır. •Yönetim katılımcı değildir, halkın söz hakkı yoktur.
Veri Tabanı	<ul style="list-style-type: none"> •Kurumlar yetkileri çerçevesinde su kaynaklarına ilişkin verileri (kontrol, gözlem, analiz, ölçüm, vb. ilişkin rapor, doküman, grafik, vb.) araştırmakta ve depolamaktadır. •Türkiye'deki su kaynaklarına ilişkin etkili bir veri tabanı yoktur. Ancak DSİ "Su Veri Tabanı", Başbakanlık "Ulusal Bilgi Sistemi" oluşturmak amacıyla çalışmalar yürütmektedir.	<ul style="list-style-type: none"> •Su kaynakları ve havzalarına ilişkin bir veri tabanı yoktur. •Verilerin eksik olması, etkili yönetim ve planların oluşturulmasını önlemektedir. •Su kaynaklarına ilişkin veriler yeterli değildir ve uluslararası kriterlere göre değerlendirilmemektedir. •Verilerin oluşturulmasında kullanılan değerlendirme kriterleri gelişmiş ülkelerden farklıdır. •Yerel düzeyde yeterli veri bulunmamaktadır.
İzleme -Denetleme	<ul style="list-style-type: none"> •İzleme ve denetleme faaliyetleri kanunlar ve yönetmeliklerle belirlenmiştir. •Su kaynakları kullanım şekline göre (içme-kullanma, su ürünleri, rekreasyon, vb.) göre rutin olarak yapılan analizlerle izlenmektedir. •Su kalitesinin izleneceği noktalar, sabit değildir.. •Yeraltı suyu kaynakları denetlenmemektedir	<ul style="list-style-type: none"> •Su kaynaklarına ilişkin yeterli verinin olmaması, izlemeyi önlemektedir. •Su örneklerinin alındığı analiz noktalarının sabit olması gerekmektedir. •Su kaynaklarının noktasal olarak izlenmesi ve denetlenmesi, tüm kirletici kaynaklarının kontrolü, izlenmesi ve denetlenmesini önlemektedir. •Su ekosistemleri yeterince bilinmediği için gerektiği gibi izlenememekte ve denetlenmemektedir. •Denetlemeler yetersiz olarak yürütülmektedir.
Politikalar	<ul style="list-style-type: none"> •Su kaynakları konusunda 70 'in üzerinde kanun ve yönetmelik bulunmaktadır. •Kanunlarda, birbiriyle uyumlu maddeler içermemektedir. •Kanunlarda, esas sorumlu açık bir şekilde belirtilmemesi karışıklığa neden olmaktadır. •Yüzey, yeraltı ve kıyı su kaynaklarına ilişkin ayrı kanunlar bulunmaktadır. •Su kaynaklarına ilişkin mevcut yaptırımlar, para cezası, işyeri durdurma ve kapatma cezası şeklindedir. •Su kaynaklarına ilişkin politikalar, hükümete bağlıdır ve hükümetlerin hedefleri çerçevesinde oluşturulmaktadır	<ul style="list-style-type: none"> •Yetki karmaşasını artırmaktadır. •Su kaynaklarının noktasal ölçekte yönetilmesini desteklemekte, etkili ve doğru yönetimler oluşturulmasını önlemektedir. •İç sular, kıyı suları ve yeraltı suları kanunlar gereği birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir. •Su ekosistemlerinin belirlenmesi, koruması ve rehabilitasyonuna ilişkin yeterli kanun bulunmamaktadır. •Su kaynaklarına ilişkin kanunlar güncellenmeli ve değerlendirilmelidir. •Yaptırımlar uluslararası platformlardaki gibi caydırıcı nitelikte değildir. Bu nedenle sorunlar önlenememektedir. •Politikalar kısa dönemlidir. Oysaki doğal kaynak yönetimine ilişkin politikalar uzun dönemde sonuçlarını göstermektedir. •Politikalar, her havzanın doğal, kültürel,ekonomik nitelikler ve kalkınma politikalarına göre üretilmelidir.

Kaynak: Sedat Budak(2000) Avrupa Birliği'nin Uyum Çevre Politikası ve Türkiye'nin Uyum Sorunu.

Şubat 2012

4.2 TÜRKİYENİN AVRUPA SU YÖNETİMİ MÜKTESEBATINA UYUM DURUMU

AB Konseyi tarafından resmen 8 Mart 2001 tarihinde kabul edilen *Katılım Ortaklığı Belgesi*, AB'nin katılım kriterlerinin karşılanması yönünde ilerleme kaydedilmesi amacıyla Türkiye için önceliklerinin belirlendiği bir yol haritasıdır. KOB'un kabul edilmesinin ardından 19 Mart 2001 tarihinde *Müktesebat'ın Üstlenilmesi için Ulusal Program* (UP) kabul edilmiştir. 2002 yılında gerçekleştirilen Kopenhag Zirvesi'nde Türkiye ile ilgili olarak; gözden geçirilmiş KOB'un hazırlanması, müktesebat uyum çalışmalarının yoğunlaştırılması gibi konularda fikir birliğine varılmasının üzerine 25 Mart 2003 tarihinde güncellenmiş KOB, AB Konseyi tarafından kabul edilmiş ve buna istinaden kısa ve orta vadeli hedeflerin net bir şekilde belirtilmekte olduğu *Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı* 24 Temmuz 2003'te Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 24 Temmuz 2003 tarihli UP kapsamında AB su mevzuatının üstlenilmesine ilişkin uyum programına yer verilmiştir.

Ülkemizde, çevre alanında mevzuat uyumu ve uygulanması çalışmaları, daha çok projeler kapsamında yürütülmektedir. Bu projelerden biri olan Türkiye Cumhuriyeti İçin Entegre Çevre Uyumlaştırma Stratejisi Projesi'nde (Integrated Environmental Approximation Strategy for the Turkish Republic No:2002-31739), çevre alt sektörlerine ait uyumlaştırma stratejileri belirlenmiş, çalışma kapsamında su sektörüne ilişkin mevcut mevzuat eksiklikleri saptanarak, her bir direktif için aşağıdaki Tablo 4.2 de detaylandırılan mevzuat uyum yaklaşımı önerilmiştir.

Tablo 4.2: AB mevzuatına uyum yaklaşımı

Ulusal Program		
AB Mevzuatı	Mevzuat Uyum Yaklaşımı	Sorumlu Kuruluş
76/464/EEC ve Kardeş Direktifler	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin uygulanmasıyla ilişkili Tehlikeli ve Zararlı Maddelere ilişkin Tebliğ ve Su Ürünleri Yönetmeliği'nin gözden geçirilmesi	ÇOB
84/491/EEC	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin uygulanmasıyla ilişkili Tehlikeli ve Zararlı Maddelere ilişkin Tebliğ ve Su Ürünleri Yönetmeliği'nin gözden geçirilmesi	ÇOB
83/513/EEC	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin uygulanmasıyla ilişkili Tehlikeli ve Zararlı Maddelere ilişkin Tebliğ ve Su Ürünleri Yönetmeliği'nin gözden geçirilmesi	ÇOB
84/156/EEC	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin uygulanmasıyla ilişkili Tehlikeli ve Zararlı Maddelere ilişkin Tebliğ ve Su Ürünleri Yönetmeliği'nin gözden geçirilmesi	ÇOB
82/176/EEC	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin uygulanmasıyla ilişkili Tehlikeli ve Zararlı Maddelere ilişkin Tebliğ ve Su Ürünleri Yönetmeliği'nin gözden geçirilmesi	ÇOB
91/676/EEC	Yeni mevzuat yayımlanmalı	ÇOB, TKB
2000/60/EC	MATRA Projesinden sonra belirlenecek	ÇOB,DSİ, TKB
91/271/EEC	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği gözden geçirilecek	ÇOB
98/83/EC	Şişe Suları ve İnsan Kullanımı için olan Sular Yönetmeliği	ÇOB
79/869/EEC	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin uygulanmasıyla ilişkili olarak Örnekleme ve Analiz Yöntemlerine ilişkin Tebliğ gözden geçirilecek	ÇOB, DSİ
75/440/EEC	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği gözden geçirilecek	ÇOB, DSİ
76/160/EEC	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ve Yüzme Suyu Kalitesine ilişkin Tebliğ gözden geçirilecek	ÇOB, SB
79/923/EEC	Çift Kabuklu Yumuşakça Üretim Alanlarında Kalite Kriterlerine ilişkin Genelgede gözden geçirilecek	TKB
78/659/EEC	Su Ürünlerine ilişkin Yönetmeliği gözden geçirilecek	TKB
80/68/EEC	Sulardaki Tehlikeli ve Zararlara Maddelere ilişkin Tebliğ ve 167 sayılı Yeraltı Suları hakkında kanunu gözden geçirilecek	ÇOB, DSİ

Kaynak: ÇOB, (2005) Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Çevre Yönetimi, Su e Atıksu Yönetimi Alt Komisyon Raporu. Şubat 2012

Türkiye'de su yönetiminin ana problemi (bakanlıklar arası) işbirliği ve koordinasyon eksikliğidir. Su Yönetimi Ulusal Platformu 2002 yılında bu eksikliği gidermek amacı ile kurulmuştur.

Türkiye'nin su yönetimi konusunda yasal ve kurumsal çerçevede AB gereklerini karşılamasını sağlayacak önemli düzenlemeler ve değişikliklere yer verilmiştir. Gerekli düzenlemeler genel olarak aşağıdaki konulardadır:

- a.** Devlet kurumları arasında koordinasyon ve işbirliği;
- b.** Yetki ve sorumlulukların bölge düzeyine aktarımı (Nehir Havza Bölgeleri);
- c.** Su kütleleri ve kullanıcılarına odaklı entegre su yönetimi yaklaşımı;
- d.** Bilgi paylaşımı ve dağıtımı;
- e.** Kamuoyu danışmanlığı ve paydaş katılımı;
- f.** Ekonomik teşvik ve önlemler.

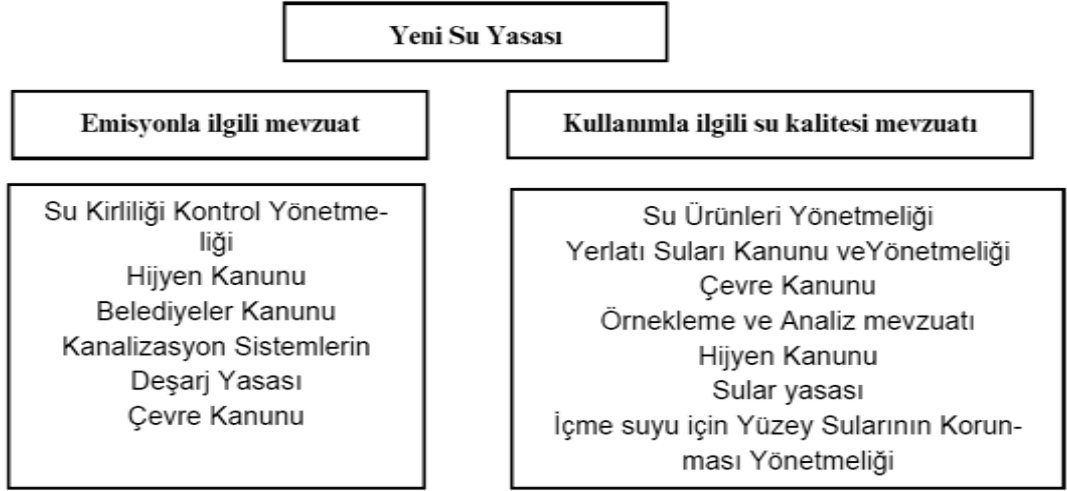
Su Yönetimi Ulusal Platformu Protokolü'nde de belirtildiği üzere, Platform aşağıdaki kurumlardan oluşmuştur:

- a.** Devlet Su İşleri (DSİ);
- b.** Çevre ve Orman Bakanlığı(değişim sebebi ile Orman ve Su Bakanlığı);
- c.** Tarım ve Köy Hizmetleri Bakanlığı;
- d.** Sağlık Bakanlığı;
- e.** Turizm Bakanlığı;
- f.** Devlet Planlama Teşkilatı;
- g.** Avrupa Birliği Genel Sekreterliği;
- h.** Ulusal Platformun çalışması sırasında belirlenecek diğer devlet kurumları.

Yukarıda bahsedilen Bakanlıklar, Ulusal Platform yolu ile sağlanan işbirliğinin devamı konusunda fikir birliğine varmışlardır. AB direktiflerinin Türk mevzuatına nasıl adapte edileceği konusunda fikirler geliştirilmiştir. Ulusal Platform'da tartışılıp kabul edildiği üzere, yeni bir Su Yasası oluşturulması düşünülmüş, tüm yasal çerçeve tartışılmış ve aşağıdaki Şekil 4.2 gibi olabileceği düşünülmüştür:

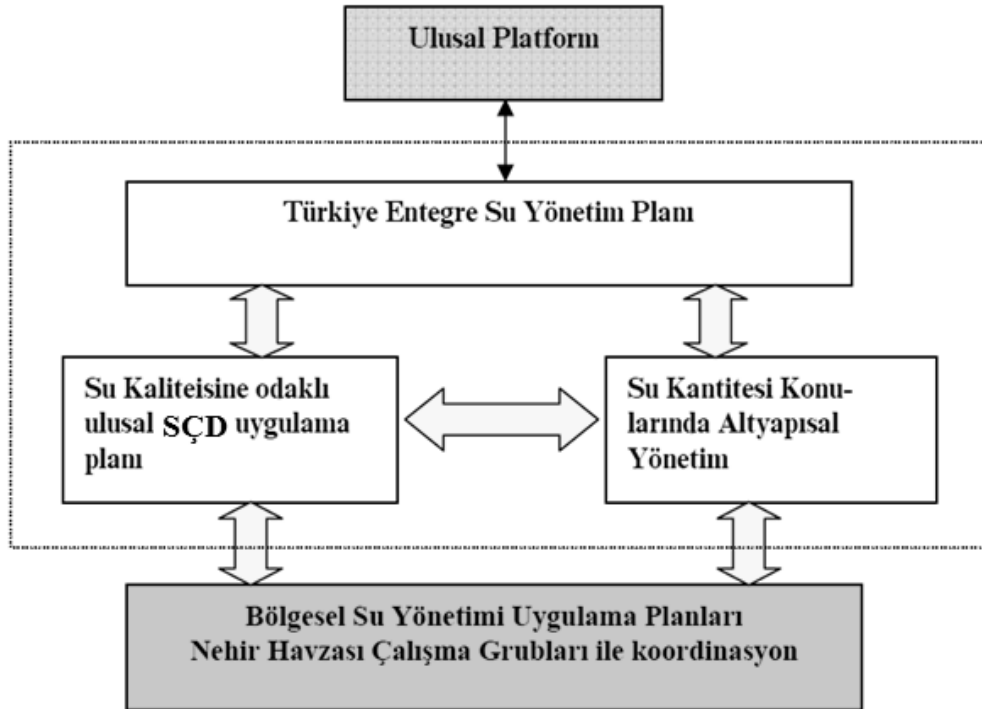
Şekil 4.2 : Ulusal Platformun üzerinde çalıştığı su yasası

Kaynak: ÇOB, (2005) Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Çevre Yönetimi, Su e Atıksu Yönetimi Alt Komisyon Raporu. Şubat 2012

Ayrıca bu platformda Su Yönetimi Planlama Organizasyonu aşağıdaki Şekil 4.3 a gösterildiği gibi organize edilebileceği kararlaştırılmıştır.

Şekil 4.3: Su yönetim planlama organizasyonu

Kaynak: ÇOB, (2005) Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Çevre Yönetimi, Su e Atıksu Yönetimi Alt Komisyon Raporu. Şubat 2012

Şekil 4.3 de; Çevre ve Orman Bakanlığı su kalitesi (politikaların belirlenmesi, su kalite standartları, izleme, izin ve yaptırımlar) konularında ana sorumluluğu alacaktır. Ancak 2011 yılında kurulan Orman Bakanlığına bağlı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü su kalitesi yönetiminden sorumlu olacaktır. Politikaların ve aktivitelerin koordinasyonu Ulusal Platform sayesinde sağlanacaktır. Bu yüzden Ulusal Platformun bir diğer görevi de Türkiye Entegre Su Yönetim Planının koordineli bir şekilde oluşturulması olacaktır.

DSİ'nin Ulusal Platformun liderliğini ve ev sahipliğini yapması konusunda görüş birliğine varılmıştır. Çevre ve Orman Bakanlığı Ulusal Platform toplantılarının hazırlanmasından (gündemin, toplantı tarihleri, tartışma konularının belirlenmesi) sorumlu olan hazırlık grubuna başkanlık edecektir.

Ulusal Platformun aktivitelerinin daha detaylı sürdürebilmesi için, katılımcı kurumlardan oluşan birçok çalışma gruplarının kurulması planlanmış, şu aşağıdaki grupların teşkili düşünülmüştür:

1. İdari Organizasyon Çalışma Grubu (planlama, izinler ve yaptırımlar): bu grup farklı kurumların yetki ve sorumluluklarının açık bir şekilde belirtilip öncelikli konuların ortaya konulduğu Ulusal Su Yönetim Planını hazırlamalıdır. Bu görev AB su direktiflerinin Türk mevzuatına uyumunu da içermektedir;
2. Kamuoyu Bilinçlendirme Çalışma Grubu, kamuoyu bilinçlendirmesi için gerekli yasal düzenlemelerin geliştirilmesinden sorumlu olacaktır;
3. Ekonomik Analiz Çalışma Grubu, Türkiye için göreceli olarak yeni sayılan AB ekonomik ilke ve gereklilikleri konusunda çalışacaktır. Bu grup ayrıca, AB su mevzuatının tam olarak uygulanmasının finansal önemi konusunda bir ekonomik analiz projesi hazırlayabilir;
4. Bilginin Yayılması ve İzleme Çalışma Grubu. En son Ulusal Platform toplantısında farklı bakanlıkların izleme olanaklarının koordineli olarak kullanılmasının getirileri ve bunun potansiyeli konusunda bir görüş birliği oluşmuştur. DSİ veri tabanının

kullanılması önerisi kabul edilmiştir.Çalışma grubu daha sonra farklı bakanlıkların verilerinin bu veri tabanına nasıl aktarılacağı konusunda çalışacaktır.

5. Nehir Havza Bölgeleri ve Uluslararası Koordinasyon Çalışma Grubu. Bu gurubun ana sorumluluğu havza ve havza bölgesi düzeyinde görev ve yetkilerin tanımlanması olacaktır. Ayrıca birçok havza bölgesi uluslararası olduğundan bu grup uluslararası işbirliği konularına da değinmelidir. Yunanistan ve Bulgaristan halihazırda böyle bir işbirliği ortamı geliştirdiklerinden dolayı bu çalışmalara batı sınırından başlamak edinilen tecrübeyi öğrenmek açısından önemli olacaktır ve daha sonra burada edinilen tecrübe doğu sınırı ülkeleri ile de kullanılabilir.

4.2.1 Ülkemizin AB'nin SÇY'na Yasal Mevzuat Açısından Uyumunda Olumlu ve Olumsuz Yönler

Bu bölümde, bölüm 3.2, 3.4, ve 4.1 de anlatılanlar birbirleri ile kıyaslandığında ülkemizin AB nin su yönetimi direktiflerine uyum durumundaki olumlu ve olumsuz yönleri yasal mevzuat açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirmede Resmi Gazetede yayınlanan yönetmeliklerden yararlanılmıştır.

Olumlu yönleri;

1. Ulusal Platformun su kaynaklarının akılcı kullanımı için bir “Su Yasası” hazırlamanın önemi ve gereğinin vurgulanmış olması,
2. Su ile ilgili kuruluşların yetki ve sorumluluklarını belirleyerek kurumlar arası örtüşmelerin önüne geçilmesini sağlayacak genel bir su yasının oluşturulmasına yönelik çalışma grubunun oluşturulmuş olması ve taslak yasanın hazırlanmasına ilişkin çalışmaların devam ediyor olması ve TEMA gibi bağımsız kuruluşlardan hazırlanan yasa taslağına görüş kabul ediyor olması,
3. Bazı tehlikeli maddelerin su ortamlarına deşarjının yarattığı kirliliğe dair 4 Mayıs 1976 tarih ve 76/464/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin yasal uyumunun

gerçekleştirilmesi amacıyla Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği'nin hazırlanması ve Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olması,

4. Hekzaklorosiklohekza'nın deşarjının limit değerleri ve kalite hedeflerine dair 9 Ekim 1984 tarih ve 84/491/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin yasal uyumunun gerçekleştirilmesi amacıyla Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği'nin hazırlanması ve Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi,

5. Kadmiyum deşarjlarının limit değerleri ve kalite hedeflerine dair 26 Eylül 1983 tarih ve 83/513/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin yasal uyumunun gerçekleştirilmesi amacıyla Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği'nin hazırlanması ve Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olması,

6. Klor alkali elektroliz endüstrisi haricindeki sektörlerden kaynaklanan civa deşarjının limit değerleri ve kalite hedeflerine dair 8 Mart 1984 tarih ve 84/156/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin yasal uyumunun gerçekleştirilmesi amacıyla Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği'nin hazırlanması ve Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olması,

7. Tarımsal kaynaklardan gelen nitratın sebep olduğu kirliliğe karşı suların korunmasına ilişkin 2 Aralık 1991 tarih ve 91/676/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin yasal uyumunun gerçekleştirilmesi amacıyla Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Yönetmeliği'nin hazırlanması ve Resmi Gazetede yayımlanmış olması,

8. Kentsel atık su arıtımı konulu 21 Mayıs 1991 tarih ve 91/271/EEC sayılı Konsey Direktifi'ne tam uyumun sağlanması amacıyla Kentsel Atıksı Su Arıtımı Yönetmeliği'nin hazırlanması ve Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş olması,

9. İnsani tüketim amaçlı suyun kalitesi ile ilgili 3 Kasım 1998 tarih ve 98/83/EC sayılı Konsey Direktifi'ne yasal uyumunun gerçekleştirilmesi amacıyla insani Kullanım Amaçlı Sular Hakkında Yönetmeliği'nin hazırlanmış ve Resmi Gazetede yayımlanmış olması,

10. Yüzme sularının kalitesine dair 8 Aralık 1975 tarih ve 76/160/EEC sayılı Konsey Direktifi'nin yasal uyumunun gerçekleştirilmesi amacıyla Yüzme Suyu Kalitesine Dair Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği'nin Resmi Gazetede yayımlanmış olması,

11. Yeraltı Sularının Tehlikeli Maddeler Tarafından Kirlenmeye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik hazırlanmış olup, kurum/kuruluş görüşlerinin alınmış ve yönetmelik taslağına islenmiş olması

Bu yukarıdaki yönetmeliklerin var olmasının yanında mevzuatın olumsuz yönleri de aşağıdaki gibidir;

1. Su ile ilgili kuruluşların yetki ve sorumluluklarını belirleyerek kurumlar arası örtüşmelerin önüne geçilmesini sağlayacak genel bir su yasasının bulunmaması,

2. Mevzuat yasal düzenlemelerin çok fazla genişliği birbirinin yetki alanına girip mükerrer veya çelişkili hükümler içermesi,

3. Mevcut yasal düzenlemelerde su kaynaklarının kullanılması ve yönetilmesi kapsamında ekolojik dengenin korunması konusuna çok fazla yer verilmemesi,

4. AB su mevzuatının, ulusal su mevzuatına aktarılmasına yönelik çalışmaların halen devam ediyor olması,

5. Son dönemlerde birçok yeni yönetmeliğin yayımlanmış olması sebebiyle karşılaşılabilecek olası sorunlar (Örneğin: izleme, denetleme ve raporlamaya ilişkin esasların belirlenmesi ve yeni yönetmeliklerin uygulanması konusunda sıkıntılar,

6. Kentsel Atık Su Direktifi dikkate alındığında; hassas ve daha az hassas alanların ülke genelinde henüz belirlenmemiş olması, mevcut kanalizasyon sistemleri ve arıtma tesislerinin rehabilitasyonu gerekmesi ve bir çoğunun teknolojisinin eski olması ve ülke genelinde istenilen miktarda bulunmaması

7. İçme suyu direktifi yönünden mevzuat incelendiğinde izleme ve denetim sisteminin istenilen düzeyde olmaması

8. Suya Tehlikeli Maddeler Boşaltımı Direktifi yönünden incelendiğinde; Türkiye'deki endüstriyel tesislere ilişkin yeterli envanter olmayışı, ülkemiz genelinde uygun teknolojilerin kullanılmasına yönelik bilincin henüz istenilen gelişmemiş olması, konuya maliyet açısından bakılması ve endüstriyel atık su arıtma sistemlerine ilişkin yetersiz uygulama

9. Yer altı sularının korunması ve sürdürülebilir kullanımına ilişkin mevzuat boşluğu(yer altı suları halen denetimsiz ve programsız tüketilmektedir.),

10. Tatlı su balık yaşamına ilişkin direktif dikkate alındığında mevcut Türk Mevzuatının revize edilmesi gerekliliği,

11. Kabuklu canlıların yaşadığı sulara ilişkin direktif dikkate alındığında mevcut Türk Mevzuatının revize edilmesi gerekliliği,

Yukarıdaki olumlu ve olumsuz durumlar özetlenecek olur ise; Müktesebat uyum çalışmaları kapsamında AB Direktifleri'nin, Türk mevzuatına yansıtılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi, bu çalışmalar kapsamında yönetmelik taslaklarının hazırlanması ve yeni yönetmeliklerin yayımlanması, AB su politikasına ilişkin yasal çerçevenin ülkemize adapte edilmesi açısından elde edilmiş olumlu ilerlemeler, bir başka deyişle yasal çerçeveye ilişkin güçlü yönlerdir. Bu yönetmeliklerin uygulamaya geçirilememesi ve yönetmelik gereklerinin yerine getirilememesi tehdittir.

4.2.2 Ülkemizin AB'nin SÇY'na Kurumsal Yapı Açısından Uyumunda Olumlu ve Olumsuz Yönler

Bu bölümde, bölüm 3.3 ve 3.5 de anlatılanlar birbirleri ile kıyaslandığında ülkemizin AB nin su yönetimi kurumsal yapılanmasına uyum durumundaki olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiştir.

- 1. Su Çerçeve Direktifi'nin Türkiye'de Uygulanması Projesi kapsamında ilgili kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanması amacıyla Su Yönetimi Ulusal Platformu'nun kurulmuş olması,**
- 2. AB uyum sürecinde kurumsal kapasitenin geliştirilmesi amacıyla birçok projede bakanlık çalışanlarına eğitim verilmiş olması, Dünya Su Formu gibi oluşumlara ev sahipliği yapması**
- 3. Su ile ilgili kuruluşların yetki ve sorumluluklarını belirleyerek kurumlar arası örtüşmelerin önüne geçilmesini sağlayacak yeni su yasası hazırlanması konusunda ilgili kurum ve kuruluşlar arası işbirliği sağlanması,**
- 4. Orman ve Su Bakanlığı bünyesinde koordinasyon görevini üstlenecek Su Yönetimi Genel Müdürlüğünün 2011 yılında kurulmuş olması**
- 5. Yetişmiş insan gücünün varlığı (Eğitimli ve kalifiye personel ve idareciler)**

Bu olumlu yönlerin yanında olumsuz yönlerde aşağıdaki gibidir.

- 1. Su yönetiminin kurumsal yapısının dağınıklığı**
- 2. Farklı kurum/kuruluşların yetki ve sorumluluklarının yasalar açısından uyumsuzluğu görev ve yetki karmaşası**
- 3. Kamu kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyon eksikliği**

4. Su ile ilgili kuruluşların yetki ve sorumluluklarını belirleyerek kurumlar arası örtüşmelerin önüne geçilmesini sağlayacak genel bir su yasaının bulunmaması,
5. Uygulamanın temel elemanları olan tutarlı ulusal standartlar, teknoloji, eğitim ve araştırma konularında bilgi eksikliği
6. Su kaynaklarının yönetimi konusunda net bir ülke politikasının belirlenememesi
7. Su kaynaklarında kirlilik önlenmesi konusunda denetimin yeterince etkili olmayışı ve denetim birimleri arasındaki görev-sorumluluk sınırlarının belirsizliği
8. SÇD gereğince su yönetiminin havza bazında yapılması gerekmektedir. Havza ölçeğinde, doğal kaynakların kullanımı ve korunması ilkesini benimseyen, bu ilke kapsamında yönetime ilişkin aktiviteleri koordine eden, bütünleştiren, teşvik eden ve yürüten yapıya sahip entegre havza yönetimi yapısına sahip olunmaması ve nehir havzası yönetimi yaklaşımının taşkın kontrolü çerçevesinde kurumsallaştırılması
9. Ülke genelinde sürdürülebilir bir havza yönetimi yönünde kurumlar arası eşgüdümün sağlanamaması
10. Farklı yönetim ölçekleri arasındaki yetki ve sorumlulukların açıkça paylaşılmamış olması(Belediye kuruluşları ile Çevre İl Müdürlükleri arasındaki gibi),

Yukarıdaki bu olumlu ve olumsuz durumlar şöyle özetlenebilir: Su havzaları esas alınarak belirli bölgelerde kirlilikle mücadeleyi temel alan 'havza yönetimi' anlayışının yerleştirilmesine yönelik, ilgili kurum ve kuruluşların katılımlarıyla gerçekleştirilmekte olan çalışmalar, ve bu bağlamda yürütülen proje ve proje çıktıları, Su Çerçeve Direktifi'nin ülkemizde uygulanabilmesi açısından olumlu gelişmeler olarak ifade edilebilir. Havza yönetim anlayışına sahip AB su politikasına ilişkin su yönetim sisteminin oturtulması, bu kapsamda ilgili kurum/kuruluşların görev ve sorumluluklarının yeniden belirlenmesi, başka bir deyişle kurumsal yapının büyük ölçüde değişecek olması AB uyumlaştırma sürecinde ülkemiz için oldukça zahmetli ve

Özellikle dikkat edilmesi gereken bir yapılanma sürecidir. Ülkemizde farklı yönetim ölçekleri arasında yetki ve sorumlulukların açıkça paylaşılmamış olması gibi unsurlar, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde yönetim anlayışına sahip AB su politikası dikkate alındığında, kurumsal yapılanmaya ilişkin zayıf yönler olarak ifade edilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de uzun zamandır birçok alanda bir çerçeve su yasasından söz edilmektedir. Çerçeve yasa demek ülkede aynı işle uğraşan birçok kamu kuruluşunun farklı yasalara dayalı olarak yaptıkları çalışmaların bir kaos yaratması, çalışmaların zaman zaman örtüşmesi, zaman zaman çatışması, farklı hukuk kurallarının uygulanması sonucu doğan karmaşanın önlenmesi için bu kurumların hepsi tarafından uygulanabilir özellikle çıkartılması gereken bir yasadır.

Örneğin kamu kurumlarının büyük bir çoğunluğunun uyguladığı Devlet İhale Yasası, Toprak Koruma Yasası, İl İdaresi Kanunu gibi yasalar çerçeve yasa mahiyetindedir.

Konumuz olan su kaynakları yönetimine tekrar dönecek olursak bu şekilde çıkartılacak çerçeve su yasasını uygulayacak olan kurumlar;

- a. DSİ Genel Müdürlüğü
- b. Orman ve Su Bakanlığı
- c. Büyükşehir Belediyeleri ve onlara bağlı olarak çalışan Su ve Kanalizasyon İdareleri Genel Müdürlükleri
- d. Köy düzeyine kadar bütün belediyeler
- e. Köy tüzel kişilikleri
- f. Sulama Birlikleri ve Sulama Kooperatifleri
- g. Elektrik İşleri Etüt İdaresi
- h. Meteoroloji Genel Müdürlüğü
- i. Sağlık Bakanlığı
- j. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
- k. İl Özel İdareleri
- l. İçişleri Bakanlığı
- m. Dışişleri Bakanlığı

Bütün bu kuruluşların ayrı ayrı kanun uygulamasından kurtarılmış olmaları çok başlı su yönetiminin yarattığı karmaşayı önlememektedir. Nitekim Avrupa Birliği ile yapılan tarama çalışmalarında da Türkiye de su konusunda tek otoriteye ya da tek kuruma muhatap olmak istediklerini, tek mevzuatla karşı karşıya olmanın sorunları daha kolay çözeceği birçok kez belirtilmiştir.

Ayrıca İSKİ gibi su idareleri, Belediyelerin politikalarından, yerelin iştiraki gibi çalışmasından, ayrıca vesayet olarak İç İşleri Bakanlığında çıkartılmalı, yerelde siyasi baskılardan uzaklaştırılarak işlerliklerini geliştirmelidir.

Suyun ekonomik olarak fiyatlandırılması Büyükşehir genel kurulu tarafından sağlanmaktadır. Bunun yerine Ülke genelinde tek bir fiyatlandırma mekanizması gerekmektedir ki suyun genel gerçek değeri fiyatlandırılabilsin. Fransa örneğinde olduğu gibi ,ülke su politikasında ekonomik değer olmak yerine belirli kıstaslar içerisinde sübvans edilebilmelidir.

Su yönetimindeki bu çok başlı kurumsal yapıyı önlemeden çerçeve yasa çıkartmanın sorunun çözümü için yeterli olmayacağı çok açıktır.

Aslında AB ile Çevre Faslı'nın açılmasıyla bu konuda hazırlanması gereken yasal ve yönetmeliksel altyapı çalışmaları da hızlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye AB Genel Sekreterliği tarafından 2013 yılında kadar çıkartılacağı belirtilen yasalar arasında Çevre Ajansı Kanunu ile Su Çerçeve Kanunu da yer almaktadır. Ancak yukarıda belirtildiği gibi AB'nin isteği bu konuda muhatap olacağı tek kamu kuruluşu ve tek mevzuattır. Bu nedenle adı Çerçeve Su Kanunu da olsa içerik olarak bu kanunun eğer uygulanabilir olması isteniyorsa Su kaynakları bakanlığı kurulması gerekmektedir. Fakat 2011 yılında ülkemizde Su Bakanlığı konusu tartışılmış ise de Orman ve Su Bakanlığı kurulmuştur. Bu bakanlığa bağlı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü aynı tarihte oluşturulmuştur. Bu birimde ülke genelinde politika üretmek ve koordinasyon görevini üstlenmektedir. Ancak, Su yönetimi ile ilgili tüm birimler bu kuruma herhangi bir şekilde

bağlanmamıştır. Oysaki kurulacak bir bakanlıkta bu kuruluşların tek çatı altında toplanması daha uygun olabilecektir.

Ayrıca 2002 yılında kurulan Ulusal Platform bağımsız bir kuruma dönüştürülmeli ve sürekliliği sağlanmalıdır ki; tüm su yönetim birimlerinin bağlandığı kurumun politikalarına sivil ve bağımsız bir kuruluşun olumlu veya olumsuz eleştiri yapabilmesi sağlanmalıdır.

BM, OECD ve Dünya Bankasının ortak dil ile su konusundaki özelleştirme eğilimleri konusu; ülkemize özgü bir su yönetimi yapılanmasının hem hukuksal hem idari yapılanması , Ulusal Platformun devamı şeklindeki bağımsız bir kurumun oluşturulması gerçekleştirilmeden tartışma gündemine alınmaması gerekmektedir. Ülkemiz su zengini olmamakla beraber su fakiri Ortadoğu ülkelerine yakın bir coğrafyada bulunduğundan hukuksal, idari ve sivil denetim mekanizmalarının oluşturulması aciliyet ve önem arz etmektedir.

Ülkemizin geliştirilmeyi bekleyen yüzde 65'lik su potansiyelinin en etkin ve verimli bir şekilde planlanması, geliştirilmesi ve yönetilmesi sadece yasa çıkartmakla mümkün değildir. Bu ancak uygulanabilir bir yasal ve kurumsal altyapı ile mümkün olacaktır. Bu kurumsal yapılar Almanya gibi federal yapılı devlet sistemlerinde çeşitlilik arz etse de, ülke genelinde bir üst çatı halindeki kuruluş ile etkinlik sağlanabilmektedir.

Bir diğer deyişle altyapısı belirlenmemiş olan bir su yönetiminin en mükemmel çerçeve su yasasına sahip olsa bile pratikte uygulama olanağı bulamayacağı açıktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aksoy, S., 1979. *Su hukukunun tarihi gelişimi ve bugünkü durumu*. Ankara: A.Ü Basımevi
- Albiac,J.,2003. *The economic unsustainability of the spanish national hydrological plan*". Madrid: The Complutense University pres pp. 437-458.
- Aubin, A., Varone, F., 2002. *European Water Policy. A path towards an integrated resource management*, London: Kluwer Academ. Pub. pp. 9-10
- Avrupa Birliği, 2000. "Directive 2000/60/EC".
- Ballard, J., 2005. *Restructuring of the turkish water sector for the implementation of eu water directives*. Ankara. pp. 5-12.
- Barlow, M., 2009. Mavi Sözleşme. *Küresel Su Krizi Ve Su Hakkı Mücadelesi*. B Cezar (Çev.), İstanbul: Yordam Yayınları. ss. 60-61
- Berki, A.H. ve Çumralı, S., 1959. *Sular hukuku*. İstanbul: Yayla Yayınları
- Budak, S., 2000. *Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası : Avrupa Topluluğu'nun Çevre Politikası ve Türkiye'nin Uyum Sorunu*, Buke Yayınları, İstanbul.
- Christiansen, O., 2003. *EU Water Framework Directive. What's the aim?*. Kopenhag: Danish Environmental Protection Agency
- David, H., 2003. *Spain's ebro river transfers: test case for water policy in the european union*, Madrid:Water Resources Development pres. pp. 501-512.
- Döndüren, H., 1993. *Ticaret ve iktisat ilmihali*. İstanbul: Erkam Yayınları
- Düren, A., 1979. *İdare hukuku dersleri* Ankara:AÜHF Yayınları
- Fournier J., 1998. *Governance and European Integration. Reliable Public Administration, Preparing Public Administrations for the European Administrative Space*. Paris: Sigma press. pp. 121-123.
- Georgiou, S., Bateman I., 2004. *Revision of the EU Bathing Water Directive. Economic costs and benefits*. London: Marine Pollution Bulletin pres. p. 6

- Gönenç İ.E, 1996.,*Avrupa, asya ve amerika ülkelerinde su yönetimi*, İstanbul: İTÜ Yayınları
- Guettier P. 2009. *Fransada kamu su politikası*, Süzer(Çev.), İstanbul: MEEDAT Yayınları
- Henocque, Y., Andral, B., 2003. *The french approach to managing water resources in the mediterranean and the new european water framework directive*, London: Marine Pollution Bulletin pres. pp. 2-3.
- İmre, Z., 1951. *Yer altı suları ve hukuki durumları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- Kanber, R., 2006. Türkiye’de Su Kaynakları Potansiyeli. *Kullanımı, sorunları ve çözüm önerileri*. Ankara: TMMOB
- Khalid, F., & O'Brien, J., 1997. *Islam and ecology*. London: Cassell pres.
- Kurşunlu, E., 2004. Avrupa birliği müktesebatının uygulanması çerçevesinde idari kapasite. *Uzmanlık Tezi*, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, s.21, ss.32-33.
- Llamas, M. R., 2003. Lessons Learnt from the Impact of the Neglected Role of Groundwater in Spain’s Water Policy. *Water resources perspectives: evaluation, management and policy*, ed. a.s. alsharhan and w.w. wood. Amsterdam: Elsevier Science
- Orhon, D., Sözen, S., Üstün, B., Görgün, E., Karahan, G., 2003, *Vizyon 2023: bilim ve teknoloji stratejileri teknoloji öngörü projesi, çevre ve sürdürülebilir kalkınma paneli, su yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma ön raporu*. Ankara. s.4-9.
- Ortega, V.,2005. *Water resources and irrigation agriculture in spain: institutions and policy developments*, Madrid: The Complutense University pres.
- Read, P., 2003, *Eu water-related legislation: ec directives*. Kopenhag. pp.2-3.
- Sancaktar, O., 2004. *Kamusal sulardan yararlanma*. Ankara: Yetkin Yayınları
- TMMOB., 2009. TMMOB Su Raporu. *Küresel su politikaları ve Türkiye*. Ankara.
- Türkiye Çevre Vakfı (TÇV)., 2001. *Avrupa birliğinde ve Türkiye’de çevre mevzuatı*. Ankara: TÇV Yayınları. ss.31-40, 65, 77, 409, 236.
- Türkyılmaz, A., 2010. *Dünyada ve ülkemizde su yönetim mevzuatı*. Ankara: TBB Yayınları
- Yalçın, G., ve Eken, G., 2006. *Türkiye’nin baraj politikası ve önemli doğal alanları*. Ankara: TMMOB

Yazır, E., 2006. *Kur'an-ı Kerim meali*. 29.Baskı. İstanbul: Huzur Yayınevi.

Yılmaz M.F., 2007. Kur'an'da Suya Verilen Önem. *1. Türkiye iklim değişikliği kongresi bildiri kitabı*. Ankara. s.421

Sürelî Yayınlar

Özçelik, C., 2008. Türkiye'de Su Hizmetlerinin ve Su Hukukunun Gelişimi. *DSİ Teknik Bülten.43*. (1), ss. 23-27

Diğer Yayınlar

Çevre Kanunu (2872 s.k). **Resmi Gazete**, 18132; 11 Ağustos 1983

Çevre ve Orman Bakanlığı. 2004. *Türkiye Cumhuriyeti İçin Entegre Çevre Uyumlaştırma Stratejisi Plan Raporu*. Kasım. Ankara

Çevre ve Orman Bakanlığı. 2005. *Yüzme Suyu Kalitesine İlişkin Direktife Özgü Yatırım Plan Raporu*. Mart. Ankara.

Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun (6200 s. k). **Resmi Gazete**, 8592; 25 Aralık 1953

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (3154 s. k). **Resmi Gazete**, 18681; 01 Mart 1985

European Commission (EC). 2004. Handbook for Implementation of EU Environmental Legislation. *Water Protection Legislation Report*. June. Kopenhag .

Gendebien, A., 2005. Water information system for Europe[online]. Austrian Federal Environment Agency. <http://unstats.un.org/unsd/environment/envpdf/waterfinalagenda.pdf> [accessed 2 December 2011]

Hıfzıssıhha Kanunu (1593 s. k). **Resmi Gazete**, 1489; 06 Mayıs 1930

İller Bankası Kanunu (4759 s.k). **Resmi Gazete**, 6039; 23 Haziran 1945

İstanbul Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (2560 s.k). **Resmi Gazete**, 17523; 23 Kasım 1981

Orman ve Su Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (645 s. khk). **Resmi Gazete**, 27984; 07 Nisan 2011